

UNIVERSAL
LIBRARY

OU_202245

UNIVERSAL
LIBRARY

ಮೂರು ನಾಟಕಗಳು

ಕೆ. ವಿ. ಪುಟ್ಟಪ್ಪ

ರಾಮನೋಜನ ಕಂಪೆನಿ
ಬೆಂಗಳೂರು
೧೯೩೧

ಎಲ್ಲ ಹಕ್ಕುಗಳನ್ನೂ ಕಾದಿರಿಸಿದೆ

ಒಂಗಳೂರು ಪ್ರೆಸ್, ಮೈಸೂರು ಲೀಡ್, ಬೆಂಗಳೂರು ಸಿಟಿ

ಮಹಾರಾತ್ರಿ
ಶ್ಮಶಾನ ಕುರುಕ್ಷೇತ್ರಂ
ಜಲಗಾರ

ಯಕ್ಷ — (ಕಾಣಿಸಿಕೊಂಡು)

ಗಂಧರ್ವ, ಸಂತಸದ ಸುದ್ದಿಯೊಂದನು ನೀನು ಕೇಳಿದೆಯು ?

ಗಂಧರ್ವ—(ಹಿಂತಿರುಗಿ ಏನಯದಿಂದ) ಇಲ್ಲೇನ ಮಾಡುವಿರಿ? ನೀರವದ

ಕಟ್ಟಿರುಳೊಳಲ್ಲಿ? ಅಂಬರ ನಿವಾಸಿಗಳೆ!

ಕಿನ್ನರ— ಎಲೆ ಗೆಳೆಯ, ಮಂಗಳದ ವಾರ್ತೆಯನು ಜಗಕ್ಕೆಲ್ಲ
ಸಾರುತ್ತಿಹೆವು.

ಗಂಧರ್ವ— ಸಂತಸದ ಸಂದೇಶವೇನು ?

ಯಕ್ಷ — ಶಾಕ್ಯರಸರ ಪುತ್ರ ಸಿದ್ಧಾರ್ಥನೀರಾತ್ರಿ

ಬುದ್ಧನಾಗುವನೆಂಬುದೇ ಶುಭದ ವಾರ್ತೆ!

ಗಂಧರ್ವ—ಹಾಗಾದರಿದು ಭಾರತಾಂಬೆಯೆ ಧನ್ಯೆ!

ಕಿನ್ನರ — ಅಲ್ಲವೇ ಗಂಧರ್ವ!

ಯಕ್ಷ — ಯಜ್ಞಯಾಗಾದಿಗಳ

ಹಿಂಸೆಯಲಿ ಬಿಂದು, ಕೃತ್ರಿಮದ ವೈದಿಕರ

ದೌಷ್ಟ್ಯದೊಳು ನೊಂದು, ಒಣವೇದ ಪಂಡಿತರ

ವಾದದೊಳು ಮುಳುಮುಳುಗಿ ಗೋಳಿಡುವ ಭಾರತಿಯ

ಪುಣ್ಯಗಗನದ ಪೂರ್ವದೊಳು, ನೋಡು, ಹರ್ಷದರು

ನೋದಯವು ಶೋಭಿಸುವುದೆಂತು!

ಕಿನ್ನರ— ನೋಡದೋ

ಗಂಧರ್ವ, ಭಾರತಾಂಬೆಯು ತನ್ನ ಪರಮ

ಪುಣ್ಯೋದಯಕೆ ಹಿಗ್ಗಿ ಬಿಡುಗಡೆಯ ನಿಟ್ಟುಸಿರ

ಬಿಟ್ಟು ನಲಿದಿಹಳು.

ಯಕ್ಷ — ನೋಡಲ್ಲಿ! ಮುಂದೆ ಬಹ

ಬುದ್ಧನಿಗೆ ಕಾಣಿಕೆಯ ತಂದೊಪ್ಪಿಸಲು ಧರ್ಮ

ದೇವತೆಯು ಬಿಳಿಯ ನೀರೆಯನುಟ್ಟು, ಆರಿಯರಳಿ

ದಂತಿರುವ ಕಣ್ಣೆಳಕ ಬೀರಿ ಸಡಗರದಿಂದ

ಬರುತಿಹಳು.

ಗಂಧರ್ವ—

ನೋಡಿರೆಲೆ ಬಾಂದಳದ ಬಂಧುಗಳೆ,

ಪುಣ್ಯದೇವಿಗೆ ಒದಗಿದೀ ಭಾಗ್ಯವನು ಕರುಬಿ
ಪಾಪಮಾರಿಯು ತನ್ನ ದೂತರಾವಳಿಯ-
ನಟ್ಟುತ್ತಿಹಳಲ್ಲಿ ಗೌತಮನ ಮೋಹಿಸಲು!

ಕಿನ್ನರ— ಗೌತಮಗೆ ಬಂದೊದಗಬಹುದಾದ ಕಷ್ಟಗಳ
ನೆಲ್ಲ ಪರಿಹರಿಸಲೆಂದೇ ನಾವು ಹೊರಟೆಹವು.

ಯಕ್ಷ— ಹಾಗಾದನಿನ್ನೇಕೆ ತಡವು! ಹೊರಡೋಣ
ಬನ್ನಿ.

ಗಂಧರ್ವ—(ಕಿನ್ನರನ ಕಡೆ ದಿಟ್ಟಿಸಿ ನೋಡಿ) ಕಿನ್ನರಾ, ನಿನ್ನ ಕರತಳದೊಳಾ-
ರಾಜೆಸುವುದೇನು? ಶಶಿತಾರೆಗಳಿಗೆಲ್ಲ
ಬೆಳಕ ದಯವಾಲಿಸುತ್ತ ರಂಜಿಸುವುದೇನು?

ಯಕ್ಷ— ಅಧಿಕಾರ ಮಕುಟವದು!

ಕಿನ್ನರ— ಅರಿಯೆಯಾ ಗಂಧರ್ವ?

ಅನತಾರ ಪುರುಷರೀ ಧರೆಯಲ್ಲಿ ಜನ್ಮಿಸಲು
ಜಗದೊಡೆಯನವರಿಗೀ ಅಧಿಕಾರ ಮಕುಟವನು
ಕಳುಹುವನು!

ಯಕ್ಷ— ಜಗಕವರು ತತ್ತ್ವಬೋಧೆಯ ಮಾಡ-

ಲಾಣತಿಯನೀಯುವನು! ಅಧಿಕಾರ ಮಕುಟವಿದು
ನಾನಾನ್ಯವಾದುದೆಂದರಿಯದಿರು. ಬಹು ಸಂಖ್ಯೆ
ಆವತಾರಗಳ ಶಿರವ ಸಿಂಗರಿಸಿ ಬಂದಿಹ ಕಿ-

ರೀಟವಿದು. ಪಾವನಕೆ ಪಾವನವ, ಮಂಗಳಕೆ
ಮಂಗಳವನೀವ ತಲೆದೊಡವು ಇದು. ಈ ರಾತ್ರಿ

ಗೌತಮನ ಬುದ್ಧನನ್ನಾಗಿ ಮಾಡುವ ಪುಣ್ಯ
ವೌಳಿಯಿದು. ಬನ್ನಿ ಬುದ್ಧನಿಗೆ ನೆರವಾಗಿ

ಧನ್ಯರಾಗುವ ಬನ್ನಿ! [ಕಿನ್ನರನು. ಪಾಪಿ ಉಳುವುದು.]

దృశ్యం

[ఆరమునీయ వక్తృడ ఒందు బుద్ధ్యానవనదల్ల సద్భాషను
ఃబుగాడుత్తిరువను.]

సద్భాష—అల్ల; ఇన్నిల్లి ఇరలారే. ఇరలారే!
ఎళియ కరేయసు కేళియూ సుమ్మనిరలారే.
ఆత్మదామంత్రణవనోదియూ భోగేగాభి
లాషేయిందిస్సు నానిరలారే. వరధమ
దేవతేయు గుడిగళిం, హేలగళిం, వనగళిం,
సౌధసౌధంగళిం క్యేబిరిసి గోళాడి
కరేవుదను కండూ మద్దనాగిరలారే (వాడ్య)
నాదచేసిదు? వాడ్యగళ సినద! ననగరియ-
దంభావ శుభవిందు బందికుదు?—ననగేను!
దనియ బిరిరి వాడ్యగళిర! నిమ్మగళ
భాగక్యే కివుడనాగిహేసిందు. ఇల్ల; నా
నిరలారేసిన్ను! ఇందినిరుళను బిట్ట
రెనగిన్ను గతియిల్ల. నాళి నాళి ఎందు
వర్షగళ కళిదాయుత్త! నాళి ఎందిగు నాళి!
ఇందిదే! [చన్నను ఓడుక్కా బరువను]

చన్న— శుభసుద్ది! శుభసుద్ది! నన్నోడేయ!
(సద్భాషను గంభిరనాగిరువను)

ఎనుదాసీననాగిహేయిల్ల, సద్భాష?

సద్భాష—ఎను శుభసుద్ది? చన్నట్ట! మంగళని-
నాదగళు నభకేరుతిహవల్ల ఏకే?

ಚನ್ನ—

ಅದೆ ಶುಭದ ವಾರ್ತೆ,
ಸಿದ್ಧಾರ್ಥ. ನಿನಗೊಂದು ಗಂಡು ಶಿಶು ಹುಟ್ಟಿಹುದು!
ವುಣ್ಯಕುದಿಸುವ ತೆರದಿ ಬಣ್ಣ!

ಸಿದ್ಧಾರ್ಥ—

(ಅಂತರ್ಮುಖಿಯಾಗಿ) ಮತ್ತೊಂದು
ವಾಶ. ಕಬ್ಬಿಣದ ಸರಪಣಿಯ ಬಂಧನವು!
ದಿನ ಕಳೆದ ಹಾಗೆಲ್ಲ ಬುವಿಯು ಚಾಲವು ನಮ್ಮ
ಸುತ್ತವುದೆ ಹೊರತು, ಬಿಗಿಬಿಗಿಯುವುದೆ ಹೊರತು
ಬಿಚ್ಚಿ ಬಿಡುವುದು ಎಂಬ ನೆಚ್ಚನಾಕಾಣೆ.

ಚನ್ನ— ಏಕೆಂತು ಮೌನವಾಗಿಹೆ ಒಡೆಯ?

ಸಿದ್ಧಾರ್ಥ—

(ಗಂಭೀರವಾಗಿ) ಸಾರಧಿಯೆ,
ಚನ್ನ, ಇತ್ತಬಾ. ನನಗೊಂದು ನಿನ್ನ ಸೆರ-
ವಾಗಲೇ ಬೇಕು. [ಸುಗೀತ] ಎನು ಸಂಗೀತವಿದು?

ಚನ್ನ—

ವುತ್ರೋದಯದ ಹರುಷಕ್ಕಾಗಿ, ಅಂಗನೆಯ-
ರುಲಿಯುವರು ಮಂಗಳದ ಹಾಡುಗಳ. ಕೇಳು,
ಎಷ್ಟು ಮೃದು ಮಧುರವಾಗಿಹುದು!

ಸಿದ್ಧಾರ್ಥ—

(ಸ್ವಗತ) ಎಲೆ ಗಾಸ
ದೇವತೆಯೆ, ನಿನ್ನ ಮೋಹದ ಮುಡಿಯು ಸಿಡಿದೊಡೆವು
ದಿಂದು! ಆತ್ಮಗೀತವು ಕರ್ಣಗೀತವನು
ಏಳಿಸುತ್ತಲಿಹುದಿಂದು. ಆಮೃತ ವಾನದ ಒಯಕೆ
ನಾಡ ಹಾಲಿನ ಬಯಕೆಯನ್ನೆಟ್ಟಿ ಬಿಟ್ಟಿಹುದು.
(ಗಟ್ಟಿಯಾಗಿ) ಚನ್ನ!

ಚನ್ನ—

(ಅನ್ಯಮನಸ್ಕ) ಎಷ್ಟು ಹೃದಯಂಗಮವು, ಸಂಗೀತ!
ಏಕೆ ಸಿದ್ಧಾರ್ಥ, ಗಾಸವೆನೆ ತನುಮನಗ
ಳೆಲ್ಲವನು ಮರೆತು ಕೇಳುತ್ತಲಿದ್ದ ನೀನಿಂದು
ಸರಗೈವ ರಮಣಿಯರನಾಲಿಸದೆ, ಚಿಂತಾತ್ಮ
ನಾಗಿರುವೆಯಲ್ಲ?

ಸಿದ್ಧಾರ್ಥ— (ನಟ್ಟನೋಟದಿಂದ) ಹೌದು, ಚನ್ನ, ಹೌದು!
ಇರಲಿಯದು. ಇತ್ತಬಾ. ನನಗಿಂದು ನಿನ್ನ ನೆರ
ವಾಗಲೇ ಬೇಕು.

ಚನ್ನ— ಸಾರಥಿಯನೀರೀತಿ
ಕೇಳುವರೆ? ಬಿಸಸು, ಕಿಂಕರ ನಾನು.

ಸಿದ್ಧಾರ್ಥ— ಇನ್ನು ನೀ-
ನೆನ್ನ ಸಾರಥಿಯಲ್ಲ.

ಚನ್ನ— (ದೃಢದಿಂದ) ಕೆಲಸದಿಂ ಬಿಡಿಸುವೆಯ ?
ಬೇಡ ಗೌತಮ ಬೇಡ. ನಾ ಮುದುಕ, ನಿರ್ಗತಿಕ!
ನಾನೆಸಗಿದಪರಾಧವಾದರೂ ಏನು?
ಮನ್ನಿಸೆನ್ನೊಡೆಯ.

ಸಿದ್ಧಾರ್ಥ— (ಕರುಣೆಯಿಂದ) ಹಾಗಲ್ಲ, ಕೇಳಿಲ್ಲ.

ಚನ್ನ— ಇಲ್ಲ, ಬೇಡ! ಬೇಡ! ನಿನ್ನ ಬಿಟ್ಟರೆ ನಾನು
ಸಾಯುವುದೆ ಸರಿ. ಚನ್ನನೆದೆಯಲ್ಲಿ ನೀನಲ್ಲ-
ದಿನ್ನಾರು ನೆಲೆಸಿಲ್ಲ.

ಸಿದ್ಧಾರ್ಥ— (ಸ್ವಗತ) ವಾಪ, ಮುದುಕನಿವ!
(ಗಟ್ಟಿಯಾಗಿ) ಚನ್ನ ಜ್ಜ ಕೇಳಿಲ್ಲ, ನಿನ್ನ ನಾ ಬಿಡಲಾರೆ,
ಪೆದರದಿರು.

ಚನ್ನ— (ಸಂಕಪದಿಂದ) ನೀನೀಗ ಸಿದ್ಧಾರ್ಥ! ಮತ್ತೇನು?

ಸಿದ್ಧಾರ್ಥ— ಇಂದು ನಾ ಬಹು ದೂರ ಹೋಗಬೇಕೆಂದಿರುವೆ.

ಚನ್ನ— (ಆಶ್ಚರ್ಯದಿಂದ) ಯಾವೆಡೆಗೆ ಸಿದ್ಧಾರ್ಥ? ಇಂದೇಕೆ?
ಮಾತೇನು?

ಮಗನು ಹುಟ್ಟಿದ ದಿನವೆ ತಂದೆ ಹೋದರೆ ದೂರ
ಲೋಕವೇನೆನ್ನುವುದು?

ಬೇಕಾದವನು, ಕೇಳು. ಇಂದಿನಿರುಳೇ ನಾನು
ತಿರೆಸಿರಿಗಳೆಲ್ಲವನು ಬಿಸುಟು ಮುಕ್ತಿಶ್ರೀ
ಯನ್ನರಸಿ ಹೊರಡುವೆನು.

ಚನ್ನ — ಏಕೆ, ನನ್ನೊಡೆಯ,
ಇಲ್ಲಿ ಸೊಗಮಿಲ್ಲವೇ ನಿನಗೆ?

ಸಿದ್ಧಾರ್ಥ — (ವ್ಯಾಕುಲತಯಿಂದ) ಚನ್ನಜ್ಜ
ನಾನೊಬ್ಬ ಸುಖಿಯಾದರೇನಾಯ್ತು? ಲೋಕವೇ
ಬೊಬ್ಬಿರಿಯುತಿಹುದಲ್ಲ ಬೆಂದು ಬಡತನದಲ್ಲಿ.
ಮೌಢ್ಯಾಂಧಕಾರದೊಳು ಸಿಕ್ಕಿ, ದಾರಿಯ ತಪ್ಪಿ,
ಕಾಡುವಾಲಾಗಿಹಳು ಭಾರತಾಂಬೆಯು, ಚನ್ನ,
ಕಾಡುವಾಲಾಗಿಹಳು! (ನಿಟ್ಟುಸಿರು ಬಿಟ್ಟು)

ಚನ್ನಜ್ಜ, ನಿನಗೆಲ್ಲ
ಬಣ್ಣಿಸಲು ಸಮಯವಿಲ್ಲೀಗ. ನನಗಿಂದು
ನೆರವಾಗುವೆಯ ಹೇಳು.

ಚನ್ನ — ಎದೆಯೇಕೊ ನಡುಗುತ್ತಿದೆ.
ಒಡೆಯ, ನೀನೇನು ಮಾಡುವೆಯೊ ನಾನರಿಯೆ.
ನಿನ್ನ ಚಿತ್ತವನರಿಯೆ. ಆಡೊಡೆಯು ನಿನ್ನಲ್ಲಿ
ನೆಚ್ಚುಂಟು ಎನಗೆ. ಇಂದು ಹೋದವನೆಂದು
ಹಿಂದಕ್ಕೆತರುವೆ?

ಸಿದ್ಧಾರ್ಥ — ಎಂದಿಗೋ ನಾನರಿಯೆ,
ಸಾರಥಿ.

ಚನ್ನ — ಒಂದು ವಾರವೆ? ಎರಡೆ? ಮೇಣ್ ಮೂರೆ?

ಸಿದ್ಧಾರ್ಥ — ಅದಕಿಂತ ಹೆಚ್ಚು, ಚನ್ನಜ್ಜ, ಅದಕಿಂತ
ಹೆಚ್ಚು.

ಚನ್ನ— ಹಾಗಾದರೇನೊಂದು ತಿಂಗಳೇ?

ಸಿದ್ಧಾರ್ಥ—(ಮುಗುಳುನಗೆಯಿಂದ) ಅಲ್ಲ, ಚನ್ನ, ಅಲ್ಲ.

ಚನ್ನ— ಒಂದು ಸಂವತ್ಸರವೇ?

ಸಿದ್ಧಾರ್ಥ—ಏನೋ, ನಾನರಿಯೆ.

ಚನ್ನ— ಸಿದ್ಧಾರ್ಥ,
ಏನು ನೀನನ್ನುವುದು! ನಿನ್ನ ಪಯಣದ ಸುದ್ದಿ
ರಾಜರಿಗೆ ಗೊತ್ತೇ?

ಸಿದ್ಧಾರ್ಥ— ಗೊತ್ತಿಲ್ಲ.

ಚನ್ನ— ಹೇಳದೇ
ಕೇಳದೇ ಓಡುವೆಯೇ? ಹೋಗಿ ತಿಳಿಸಲೆ ನಾನು?

ಸಿದ್ಧಾರ್ಥ—(ಆಜ್ಞಾಪನೆಯಿಂದ) ನಿಲ್ಲು, ಚನ್ನ, ನಿಲ್ಲು! ಗುಟ್ಟಾದ
ಪಯಣವಿದು.

ಗುಟ್ಟಾದ ಪಯಣ! (ಸ್ವಗತ) ಬಡವಾಯಿ ಚನ್ನಜ್ಜಿ,
ಮುಗ್ಧ ಚನ್ನಜ್ಜಿ, ನನ್ನ ಮನವನ್ನರಿಯ. (ಗಟ್ಟಿಯಾಗಿ)
ಕೇಳಿಲ್ಲ. ಚನ್ನಜ್ಜಿ ಕೇಳಿಲ್ಲ, ನಿನಗೆಲ್ಲ
ವಿಶದವಾಗುಸುರುವೆನು. ಆ ದಿನದ ನೆನಪಿದೆಯೇ?

ಚನ್ನ— ಯಾವ ದಿನ?

ಸಿದ್ಧಾರ್ಥ—(ಭಾವದಿಂದ) ಮುದುಕನೊಬ್ಬನ ಕಂಡ ಪುಣ್ಯದಿನ!
ರೋಗಿಯನು ಕಂಡ ದಿನ! ಸತ್ತವನ ಕಂಡ ದಿನ!
ಯೋಗೀಶನೊಬ್ಬನನು ಕಂಡತುಳ ಪುಣ್ಯದಿನ!
ಆ ದಿನದ ನೆನಪಿದೆಯೇ ನಿನಗೆ?

ಚನ್ನ— ಹೌದೊಡೆಯ.

ಸಿದ್ಧಾರ್ಥ—ಅಂದಿನಿಂದಲೂ ನಾನು ಬುದ್ಧನೆಂದಾಗುವೆನೊ
ಜಗವನೆಂದುಳುಹುವೆನೊ ಎಂದು ಹಂಬಲಿಸು
ತಿರುವೆ.

ಚನ್ನ— (ಸ್ವಗತ) ಜಾತಕದ ಜೋಯಿಸನು ಅಂತೆಯೇ
ನುಡಿದಿದ್ದ.

ಸಿದ್ಧಾರ್ಥ— ರಾಜ್ಯವನ್ನ ಗಲುವಾ ದಿನವೇ
ಮದುವೆ ಬಂದೆನ್ನ ನಿಲ್ಲಿಸಿತು.

ಚನ್ನ— ಇಂದು ಸುತ್ತನುದಯ
ನಿಲ್ಲಿಸದೆ?

ಸಿದ್ಧಾರ್ಥ— ಇಲ್ಲ, ಎಂದೂ ಇಲ್ಲ. ಚನ್ನ,
ಜೆಂದು ಜವ ಬಂದರೂ ತಡೆಯಲಾರನು ಎನ್ನ.
ಕೇಳದಿರು ಪ್ರಶ್ನೆಯನು ಇಷ್ಟುದಿನ ನಿನ್ನ ನಾ
ಸಲಹೆನು. ನೀನು ಇಂದಿನೊಂದಿರುಕಲ್ಲಿ
ಸಲಹಲಾರೆಯ ಎನ್ನ?

ಚನ್ನ— ನಿನ್ನ ಪ್ರೇಮಕೆ ಸೋತೆ
ಸಿದ್ಧಾರ್ಥ; ಹೇಳು. ಮಾರ್ನುಡಿಯ ನುಡಿಯದೆಯ
ಮಾಡುವೆನು.

ಸಿದ್ಧಾರ್ಥ— ಯಾರಿಗಿದನರುಹದಿರು.

ಚನ್ನ— ಇಲ್ಲ.
ನನ್ನೆದೆಗು ನಾ ಹೇಳೆ.

ಸಿದ್ಧಾರ್ಥ— ಇಂದು ನೀನೆನ್ನ
ಕೋಣಿಯೆಡೆ ಮಲಗಿಕೊ. ರಾತ್ರಿ ನಿನ್ನನು ಕರೆವ
ಸಮಯ ಬರಬಹುದು.

ಚನ್ನ— ತಪ್ಪದೇ ಮಲಗುವೆನು.

ಸಿದ್ಧಾರ್ಥ— ವಾದ್ಯಗಳು ನಿಂತಿಹವು. ನನಗಾಗಿ ಕಾಯುವರೊ
ಎನೊ; ಹೋಗುವೆನು. ಮರೆಯದಿರು, ತೊರೆಯದಿರು!
(ತರಳುವನು)

ಚನ್ನ— ಸಿದ್ಧಾರ್ಥ, ಗೌತಮಾ! ನಿನ್ನ ಮನವರಿಯೆ!
ಮಿಂಚುಹುಳು ಬಲ್ಲುದೇ ಚಂದ್ರತಾರೆಗಳೇಕೆ
ಬೆಳಗುತ್ತಿವೆ ಎಂದು. ಆದರೂ ಮಿಣುಕುವುದು
ಚುಕ್ಕೆಗಳನನುಕರಿಸಿ. ಅಂತೆಯೇ ನಾನೂ.
ಅವನು ತೋಳಗುವನೆಂಬುದನು ಬಲ್ಲೆ. ಎತಕೆಂ-
ಬುದನರಿಯೆ. ಆದರಾತನು ಬರಿದೆ ತೋಳಗುವವ-
ನಲ್ಲ. ಎನನೋ ಬೆಳಗಲೆಂದೇ ಅವನು
ತೋಳಗುವನು. ಸಿದ್ಧಾರ್ಥ ತೋಳಗಿದರೆ ಜಿಳಿಗುವನು.
[ಹೋಗುವನು. ಪರದೆ ಬೀಳುವುದು.]

ದೃಶ್ಯ ೨

[ಅರಮನೆಯಲ್ಲಿ ಒಂದು ಕೋಣೆ. ಸಿದ್ಧಾರ್ಥನು ವಾಸಗಯ
ಮೇಲೆ ಕುಳಿತಿದನು. ಏಕಪಞ್ಚಂದುರಿಯುತಿದೆ.]

ಸಿದ್ಧಾರ್ಥ—ಹಿಂಜರಿಯದಿರು ಮನವೆ. ಕಲ್ಲಾಗು ಎದೆಯೆ.

ಬೆಣ್ಣೆಯಾಗುವೆ ಮುಂದೆ! ವ್ಯಾಮೋಹವೇ ಸಾಯಿ!

ವೈರಾಗ್ಯವೇ ಕಾಯಿ! ಮುಕ್ತಿದೇವತೆ, ತಾಯಿ,

| ಬಂದೆನ್ನ ಹೃದಯಕಮಲದಿ ಸೃತ್ಯಮಾಡು.

ಮಾಯೆಯನು ದೂಡು. ಶಕ್ತಿಯನು ನೀಡು!

(ಎದ್ದು ಕಿಟಕಿಯ ಬಳಗೆ ಹೋಗಿ ಸೂರಗೆ ನೋಡಿ.)

ಮಲಗಿ ಕೈವಾರಿಗಳೆ ಮಲಗಿ. ಏಳದಿರಿ

ವಾಧ್ಯ-ಗಾರರೆ; ಸಿದ್ಧೆ ದೇವತೆಯೆ ನಿನ್ನ

ಮಧುರ ಚುಂಬನವೆಂದು ಮಧುರತರವಾಗಲಿ!

ನಿನ್ನ ಮುತ್ತಿನೊಳಿಂದು ಎಲ್ಲ ಕಣ್ಣೆವೆಗಳನು

ಬತ್ತಿಹಿಡಿ. ಮೌನದೇವತೆಯೆ ಬಾ, ನಿನ್ನ

ಕೈಲಾಸ— ಇಲ್ಲ; ನನ್ನೊಡೆಯ.

ಸಿದ್ಧಾರ್ಥ— ಹೋಗು
ಮಲಗಿಕೊ. ಭಯವೇನೂ ಇಲ್ಲ.

ಕೈಲಾಸ— ಕರ್ತವ್ಯ?

ಸಿದ್ಧಾರ್ಥ— ಬಹಳ ಬಳಲಿಹೆ ನೀನು. ನನ್ನಾಜ್ಞೆ!
ಹೋಗು ಮಲಗಿಕೊ. [ಹೋಗುವವನನ್ನು ಕುರಿತು]

ಇರು ಸ್ವಲ್ಪ, ಕೈಲಾಸ.

ಕೈಲಾಸ—(ಹಿಂತಿರುಗಿ) ಅಪ್ಪಣೆ.

ಸಿದ್ಧಾರ್ಥ— ನಿನಗೆಷ್ಟು ವಯಸೀಗ?

ಕೈಲಾಸ— ತಮ್ಮ

ತಂದೆ ಪಟ್ಟಕ್ಕೆ ಬಂದಾಗ ನನಗೆಂಟು

ತುಂಬಿತ್ತು.

ಸಿದ್ಧಾರ್ಥ—(ಮುಗುಳುನಗೆಯಿಂದ) ನೀನು ಬಹು ಬಡವನಲ್ಲವೆ ಪಹರಿ?

ಕೈಲಾಸ—ತಮ್ಮ ಕೃಪೆಯಿಂದ

ಸಿದ್ಧಾರ್ಥ— ಇರಲಿ ಬಿಡು. ಬಾ ಇಲ್ಲಿ.

ತೊಡವುಗಳು ಬೇಕೇನು ನಿನಗೆ? ದುರದುರನೆ

ಕೈಲಾಸ—(ತೆಗೆದುಕೊಂಡು) ನನ್ನೊಡೆಯ!

ಸಿದ್ಧಾರ್ಥ—ನಿನ್ನೊಡವೆ! (ಮರಳಿ ಮತ್ತೊಂದು ಕೊಡುವನು)

ಕೈಲಾಸ—(ತೆಗೆದುಕೊಂಡು) ನನ್ನೊಡೆಯ!

ಸಿದ್ಧಾರ್ಥ— ನಿನ್ನೊಡವೆ! ತೆಗೆದುಕೊಂಡು,
ಮಲಗಿಕೊ, ಹೋಗು, ನನ್ನಿಷ್ಟ.

ಕೈಲಾಸ— ನನ್ನೊಡೆಯ!

(ಅಡ್ಡಬಿದ್ದು ಹೋಗುತ್ತಾ ಆತ್ಮಗತ)

ಮುಂದೆ ಏನಾಗುವುದೋ ದೇವರೇ ಬಲ್ಲ.

ಸಿದ್ಧಾರ್ಥ—(ಬಾಗಿಲು ಹಾಕಿ) ಹೊತ್ತಾಯ್ತು, ಕಾಲಚಕ್ರವೆ ತಿರುಗು
ಮೆಲ್ಲನಿಂ-

ದೊಂದು ದಿನ. ಚನ್ನನೆಚ್ಚತ್ತಿಹನೋ? ಇಲ್ಲವೋ?

[ಮತ್ತೊಂದು ಬಾಗಿಲು ತೆರೆದು] ಎಂದು ಮಲಗಿಹನು!

ನಿದ್ರೆಯವನನು ಶಾಂತಿ

ಸಾಗರದೊಳದ್ದಿಹಳು. ಎಲೆ ನಿದ್ರೆ, ಎನಿತು ಮೃದು

ಮಧುರಳೊ ನೀನು. ಸಮತೆಯಾಯುವೆ ಸರ್ವ

ಜೀವಗಳಿಗೆಲ್ಲ. ನಿನ್ನ ಗಾಢಾಲಿಂಗ-

ನದೊಳೆಲ್ಲರೂ ಒಂದೆ. ನಿಷ್ಪಕ್ಷವಾತಳೊ

ನೀನು. ಬಡಕೂಲಿಯಾದೊಡೆಯು, ಮೇಣರಸ-

ನಾದೊಡೆಯು ಭೇದ ತೋರದೆ ನೀನು ಮುತ್ತಿಡುವೆ.

ಯೋಗಿಯಾದರು ಅಥವ ತಲೆಬಡಗನಾದರೂ

ನಿನ್ನ ದಿಟ್ಟಿಯೊಳೆಲ್ಲರೊಂದೆ. ಜಗದೆನಿತು

ಬಳಲಿಕೆಯು, ಕೋಟಲೆಯ ಸುಂಗುತಿಹೆ ನೀನು!

ಚನ್ನ— (ಕನವಂಸಿ) ಒಂದೆ, ನನ್ನೊಡೆಯ. ಬೇಡ, ಬೇಡಾ! ಬೇಡ!

ಸಿದ್ಧಾರ್ಥ—ಕನವರಿಸುತಿಹನು. (ಮೆಲ್ಲಗೆ) ಚನ್ನಜ್ಜ ಚನ್ನಜ್ಜ!!

ಎಲೆ ನಿದ್ರೆ, ನಿನ್ನ ಕಡಲೆನಿತಾಳವಿಹುದು?

(ಮೈಮುಟ್ಟಿ) ಚನ್ನಜ್ಜ! ಚನ್ನಜ್ಜಾ!

ಚನ್ನ— (ಗಾಬರಿಯಿಂದ) ಅಯ್ಯಯ್ಯೋ! ಅಯ್ಯಯ್ಯೋ!
 ಏನು ನನ್ನೊಡೆಯ (ಎದ್ದು ಕಣ್ಣುಜ್ಜಿಕೊಂಡು ಸುತ್ತಲೂ ನೋಡಿ
 ಸಿದ್ಧಾರ್ಥನನ್ನು ನೋಡುವನು.)

ಸಿದ್ಧಾರ್ಥ— ಬೆದರದಿರು ; ನಾನು,
 ಸಿದ್ಧಾರ್ಥ.

ಚನ್ನ— ಏನು ನನ್ನೊಡೆಯ ?

ಸಿದ್ಧಾರ್ಥ— ಒಳಗೆ ಬಾ
 ಕನಸು ಕಂಡೆಯ ಏನು ?

ಚನ್ನ— (ಒಳಗೆ ಬಂದು) ಏನು ಕನಸವ್ವಾ !
 ದುಃಸ್ವಪ್ನ ನನ್ನೊಡೆಯ !

ಸಿದ್ಧಾರ್ಥ— ಏನು ಕನಸದು ಚನ್ನ ?

ಚನ್ನ— ನಾಲಗೆಯೆ ಬಾರದೆನಗಷ್ಟು ದುಃಸ್ವಪ್ನ !

ಸಿದ್ಧಾರ್ಥ— ಹೇಳಬಾರದೆ ಎನಗೆ.

ಚನ್ನ— ಹೇಳಬಾರದ ಸ್ವಪ್ನ !
 ಕೇಳಬಾರದ ಸ್ವಪ್ನ !

ಸಿದ್ಧಾರ್ಥ— ಇರಲಿ ಬಿಡು. ಹೋಗಿ
 ಕಡಿವಾಣ ಹಾಕದೇ ಕಂಟಕನ ಕರೆದು ತಾ.
 ಜತೆಗೆ ಇನ್ನೊಂದು ಹಯವನ್ನು ತಾ.

ಚನ್ನ— ಏತಕ್ಕೆ ?

ಸಿದ್ಧಾರ್ಥ— ಆಗಲೇ ಮರೆತೆಯಾ. ಬೈಗಿನಲ್ಲಂದದ್ದು ?

ಚನ್ನ— ಏನದು ?

ಸಿದ್ಧಾರ್ಥ— (ಸ್ವಗತ) ಸ್ಮೃತಿ ಕೂಡ ನರಿನವಿರ ಕಂಡೊಡನೆ
 ದೂರಾಗುವುದು ಹೇಸಿ. (ಅವನ ತಲೆ ಹಿಡಿದು ಮೆಲ್ಲನೆ ಅಲುಗಿಸಿ)
 ಉದುರುದುರು ನೆನಪೆ !

ಈಗ ನೆನಪಾಯ್ತೆ ? (ಮುಗುಳ್ಳಗೆ)

ಚನ್ನ—

ಆಯ್ತಾಯ್ತು.

ಸಿದ್ಧಾರ್ಥ—

ನಡೆ ಬೇಗ.

ಅರಮನೆಯ ಪಶ್ಚಿಮದ್ವಾರದೊಳು ಕಾಯುತ್ತಿರು.
ಬರುವೆನಲ್ಲಿಗೆ ಬೇಗ.

ಚನ್ನ—

(ಕೈ ಮುಗಿದು) ಅಪ್ಪಣೆ ನನ್ನೊಡೆಯ.

(ಹೋಗುವನು)

ಸಿದ್ಧಾರ್ಥ—(ದೀಪದ ಬಳಿ ಸಂದು)

ಬಾ ಬೆಳಕೆ ಬಾ ಬೇಗ. ನೀನು ಹೊರಗಿನ ಬೆಳಕು
ಜ್ಞಾನ ಒಳಗಿನ ಬೆಳಕು. ನೀನಡಿಗಳಿಗೆ ದಾರಿ
ತೋರಿಸುವೆ. ಅರಿವಾಡರಾತ್ಮನನು ಕೈ ಹಿಡಿದು
ನಡೆಸುವುದು. ಎಲೆಲೆ ಹೊರಗಿನ ಬೆಳಕೆ, ಒಳಗಿನಾ
ಬೆಳಕ ಪಡೆಯಲು ಹೋಗುತ್ತಿಹೆನು. ನೆರವಾಗು.
ಬಾ ಬೆಳಕೆ, ಬಾ ಬೇಗ. (ದೀಪವಿಡಿದು ಬಾಗಿಲ ಬಳಿ ಸಂದು)

ಕಡೆಯ ವಂದನೆ ನಿನಗೆ

ಕೋಣೆಯೇ, ಕಡೆಯ ವಂದನೆ ನಿನಗೆ. ಸವಿಯಾದ
ನೆನವುಗಳಿಗಾವಾಸವಾಗಿರುವೆ. ಕಡೆಯ ವಂ-
ದನೆ ನಿನಗೆ ಕೋಣೆಯೇ, ಕಡೆಯ ವಂದನೆ ನಿನಗೆ.

(ಹೋಗಿ ಮತ್ತೆ ಬಂದು)

ಪತ್ರವನು ಬರೆದಿಟ್ಟು ಹೋಗುವೆನು. ನನ್ನಿಂದ
ಅವರಿಗೇಕುಬೈಗವು? (ಪತ್ರ ಬರೆದಿಟ್ಟು, ದೀಪ ತೆಗೆದುಕೊಂಡು)
ನಡೆಸೆನ್ನ ಬೆಳಕೇ, ನಡೆಸು. ಬೆಳಬೆಳಗಿ ಮುಂ-
ದಡಿಯಿಡಿಸು. ನಂಬಿಹೆನು ಋಜುವಾರ್ಗವನೆ ಹಿಡಿಸು !

[ತೆರಳುವನು. ಪರದೆ ಬೀಳುವುದು.]

ದೃಶ್ಯ ೩

[ಕುದುರೆ ಶಾಯದ ಬಳಿ. ಚನ್ನನು ಬರುವನು.]

- ಚನ್ನ— ನಾನರಿಯೆ, ನಾನರಿಯೆ, ಇಂದು ಕಡೆಗೇನಾಗುವುದೋ ಎಂದು. ಅವನಿಂದು ಬರಿಯ ಹುಚ್ಚನಂತಿಹನು. ಅವನಾಣತಿಯನೆಸಗಬೇಕೋ ಬೇಡವೆಂಬುದನರಿಯೆ, ಒಡೆಯನೀಪರಿ ಹುಚ್ಚನಾದೊಡೆ ವಿಧೇಯನಾಗಿರಬೇಕೆ? ಅವಿಧೇಯತನವನನ ಭಾಗಕ್ಕೆ ಶುಭವಾಗಬಹುದು; ಶುಭವಾಗಬಹುದು! ಇರಲಿ ರಾಲನ ಕರೆವೆ!
(ಬಾಗಿಲ ಬಳಿ ಹೋಗಿ) ರಾಲ! ಏ ರಾಲ! ಏ ರಾಲ!
ಏ ರಾಲಾ!
ಕಾಸ್ತಾರರಿವರೂ ಕುದುರೆಗಳೆ! [ಬಾಗಿಲ ತಟ್ಟಿ]
ಏ ರಾಲಾ!
- ಏನು ಚಳಿಯಪ್ಪಾ! ಮೈಯೆಲ್ಲ ಕೊರೆಯುತ್ತಿದೆ.
- ರಾಲ— (ಬಂದು) ಯಾರದು? ಈ ರಾತ್ರಿ ಕರೆವವರು?
- ಚನ್ನ— ನಾನು!
ಏನು ನಿದ್ಡೆಯೊ ನಿನಗೆ! ಊರೆಲ್ಲ ಬೆಂದರೂ ನೀಮುಟ್ಟಿಗಳೆ!
- ರಾಲ— ನಾವೇನು ವಿನಾನುಗಳೇ,
ಕಣ್ಣುಚ್ಚ ದಾವಾಗಲೂ ನಿಮ್ಮ ಕಾಯುತ್ತ
ಕುಳಿತಿರುವುದಕ್ಕೆ?
- ಚನ್ನ— ಮಾತಿರಲಿ, ಬಾ ಇಲ್ಲಿ.
ನಿನ್ನಿಂದ ಈಗೊಂದು ಬಹು ದೊಡ್ಡ ಕಾರ್ಯ ನಾ
ಧನೆಯಾಗಬೇಕು.

ರಾಲ— (ದೊಡ್ಡದಾಗಿ ಕಣ್ಣು ತೆರೆದು) ಏನವ್ವಾ!

ಚನ್ನ— ಮಾಡುವಿಯೋ
ಹೇಳು !

ರಾಲ— ಕುದುರೆಗಳು, ಲಾಯಗಳು, ಬೀನುಗಳು,
ಕಡಿವಾಣಗಳನ್ನಿತನೊತ್ತಟ್ಟಿಗಿಟ್ಟು
ಉಳಿದಾವ ಕೆಲಸವನ್ನಾದರೂ ಹೇಳು.

ಚನ್ನ— ದೊಡ್ಡ ಗುಟ್ಟಿದು ನೋಡು. ರಟ್ಟುಮಾಡಿದರೆ
ತಲೆ ಹೋಗುವಂತಹುದು.

ರಾಲ— (ದಿಗಿಲು ಬಿದ್ದು) ಹಾಗಾದರದು ಬೇಡ!

ಚನ್ನ— ಒಪ್ಪಿ ಬೇಡ ಎನ್ನುವಿಯಾ ಈಗ! ಬಾ ಇಲ್ಲಿ! (ಕೈ ಬೀಸುವನು)
ಸಿದ್ಧಾರ್ಥನಿಂದು ಬಹುದೂರ ಹೊರಟಿಹನು.

ರಾಲ— ಎಲ್ಲಿಗೆ? ಏತಕ್ಕೆ? ಈ ರಾತ್ರಿ! ಅಬ್ಬಬ್ಬ!

ಚನ್ನ— ಸುಮ್ಮನಿರು, ತೆಪ್ಪಿರು! ಎಲ್ಲಿಗೆಂಬುದನರಿಯೆ
ಇಂದಾತನೇಕೋ ವಿಚಿತ್ರನಾಗಿಹನು.

ರಾಲ— ಅದಕ್ಕೆ ನಾನೇನು ಮಾಡುವುದು?

ಚನ್ನ— ಅರಮನೆಯ
ಪಶ್ಚಿಮ ದ್ವಾರಾಭಿಮುಖವಾದ ಬೀದಿಯೊಳು
ನೀನಡಗಿ, ಸಿದ್ಧಾರ್ಥನಲ್ಲಿಗೈತಂದೊಡನೆ
ಅಬ್ಬರಿಸು!

ರಾಲ— ಬಲು ಒಳ್ಳೆಯುಪದೇಶ, ಚನ್ನಯ್ಯ!
ನನ್ನ ಬೆನ್ನಿನ ತೊಗಲಿಗೆಲ್ಲ ಹೋಗಲಿ ನಾನು
ಆಮೇಲೆ.

ಚನ್ನ— ಹೆದರದಿರು ; ನೀನು ಬೊಬ್ಬಿಯಿಡು.
ಬಹುಮಾನ ದೊರಕುವುದು ನಿನಗೆ.

ರಾಲ— (ಬಿರಗಾಗಿ) ನೋಡಲ್ಲಿ!

ಚನ್ನ— ಅವನೆ ಬರುತಿಹನು. ಅರುಗಾಗು ರಾಲ!

[ಚನ್ನ ರಾಲರು ಅಡಗುವರು. ಸಿದ್ಧಾರ್ಥನು ಬರುವನು. ಕೈಲಿ ದೀಪ.]

ಸಿದ್ಧಾರ್ಥ—ಒಂದೆಸಲ, ಒಂದೆಯೊಂದುಸಲ! ಹೋಗಿ

ಕಣ್ಣಿನಾಸೆಯ ತಣಿಸಿ ದಣಿಸಿ ಬರುವೆ.

ಹೋಗಬೇಕೇಕೆ? ಕಳ್ಳಮನವೇ ನಿನ್ನ

ತಿರುಳನಾ ಕಂಡಿಹೆನು. ಆದರೇನೀ ಎದೆಯು

ಶಾಂತವಾಗದು, ಸುಮ್ಮನಿರದಲ್ಲ. ಎಲೆ ಎದೆಯೆ,

ಆಡದಾಟಗಳೆನಿತು ನಿನ್ನ ದರದೊಳಗಿಹವು?

ಬೆಳಕ ಕಾಣದೆ ಇರುವ ನುಡಿಗಳೆನಿತಡಗಿಹವು?

ಎನಿತು ಪಿಸುವಾತುಗಳು ಮಲಗಿಹವು ನಿನ್ನಲ್ಲಿ?

ಒಂದೆ ಸಲ, ಒಂದೆಯೊಂದುಸಲ! ಹೋಗಿ

ಕಣ್ಣಿನಾಸೆಯ ತಣಿಸಿ ದಣಿಸಿ ಬರುವೆ.

ಮತ್ತೆಂದು ಬಯಸದಿಹ ಕಡೆಯ ಮುತ್ತನು ಕೊಟ್ಟು

ಬರುವೆ. ಒಂದೆಸಲ! ಒಂದೆಸಲ! ಒಂದೆಸಲ!

[ತೆರಳುವನು. ಚನ್ನ ರಾಲರು ಹೊರಗೆ ಬರುವರು.]

ರಾಲ— ದೊರೆಯ ಮಕ್ಕಳೆ ಇವರು?

ಚನ್ನ— ಹೌದೋ, ಎಲೆ ಮೂಢ.

ರಾಲ— ಇದೇತಕಿಂತಿಹರು?

ಚನ್ನ— ಬಹುದೂರ ಹೋಗುವರು.

ರಾಲ— ಲಾಯದಾಣೆಗೂ, ಚನ್ನ. ಹಣವಂತರಿಗೆ ಹುಚ್ಚು.

ಚನ್ನ— ಇರಲಿ, ನೀನೋಡು: ನಾ ಹೇಳಿದುದು ಮಾತ್ರ

ಬಿಡದೆ ಮಾಡು.

ರಾಲ— ಹೋಗುವೆನು. ದೇವರೇ. (ತೆರಳುವನು)

ಚನ್ನ— ಉನ್ಮತ್ತನಂತಿಹನು “ಒಂದೆಸಲ.” “ಒಂದೆಸಲ!”

ಅದರರ್ಥವೇನೋ ನಾನರಿಯೆ ; ನಾನರಿಯೆ.

ನನ್ನ ಕೆಲಸವ ನಾನು ಮಾಡುವೆನು. ಪರಮೇಶ,

ನನ್ನೊಡೆಯನಿಂದು ಹೋಗದ ತೆರದಿ ಮಾಡು

ಪುಣ್ಯಾತ್ಮನಾತನನು ಕೃಪೆಯಿಂದ ಕಾಪಾಡು !

[ಹೊರಡುವನು. ಪರದೆ ಬೀಳುವುದು.]

ದೃಶ್ಯ ೪

[ಹರಿಗೆಮನೆ, ಯಶೋಧರೆಯು ಮಂಚದ ಮೇಲೆ ಮಲಗಿದ್ದಳೆ, ಶಿಶುವಾದ ರಾಹುಲನು ತೊಟ್ಟಿಲಲ್ಲಿ ಇದ್ದಾನೆ. ದೂತಿಯರು ಅಲ್ಲಿ ನಿಂತು ಮಲಗಿದ್ದಾರೆ. ಸಿದ್ಧಾರ್ಥನ ಪ್ರವೇಶ ಕತ್ತಲು, ದೀಪ ಕೈಲಿ.]

ಸಿದ್ಧಾರ್ಥ— ಧೈರ್ಯವೆದೆಯೇ ಧೈರ್ಯ! ಮೈರಾಗ್ಯ ದೇವತೆಯೆ
 ಸಲಹೆನ್ನ ನಿಂದು. ಮೃದುವಾಗು ಎಲೆ ನೆಲವೆ
 ಬನಿಸಿರುವ ರಾಹುಲನ ಕೆನ್ನೆಯಂದದೊಳಿಗ!
 ಮಿದುವಾಗು ಎಲೆ ನೆಲವೆ! ಮೈರಾಗ್ಯವಿಡುತಿರುವ
 ಹೆಜ್ಜೆಗಳ ಸಪ್ಪುಳವ ವ್ಯಾವೋಹವಾಲಿಸದ
 ತೆರದಿ. ಭೈರವನ ತಂಬಟಿಯ ರತಿಯಾಲಿ-
 ಸದ ತೆರದಿ. ಮುಕ್ತಿದೇವಿಯ ಹೆಜ್ಜೆ ಸಪ್ಪುಳವ
 ಮಾಯೆಯಾಲಿಸದಂತೆ. ಶಿವನ ವಾಣಿಯ ಮದನ-
 ನಾಲಿಸದ ತೆರದಿ! ಮಿದುವಾಗು ಎಲೆ ನೆಲವೇ!
 (ಹೆಜ್ಜಿಯಿಡುತ್ತಾ) ಮಿದುವಾಗು! ಮಿದುವಾಗು! ಮಿದು
 ವಾಗು! ಮಿದುವಾಗು!

ಸದ್ದೇನು?

ದೂತಿ— (ಕನವರಿಸಿ) ಎನಿತು ಮುದ್ದಾಗಿರುವೆ ರಾಹುಲನೆ?

ಸಿದ್ಧಾರ್ಥ—ಕನವರಿಸು, ಕನವರಿಸು ಎಲೆ ದೂತಿ! ಕನಸಿನೊಳು
 ರಾಹುಲನ ಮುದ್ದುವೋಹವ ಕಂಡು. (ಹುಡುಕುತ್ತಾ)
 ಕತ್ತಲೆಯೆ

ಎಲ್ಲಿ ಬಚ್ಚಿಟ್ಟಿರುವೆ ರಾಹುಲ ಯಶೋಧರೆಯರ?
 ಇಲ್ಲಿಲ್ಲ! ರಾಮಿಯಿದು! ಕೃಷ್ಣೆಯಿದು! ಗಂಗೆಯಿದು!
 (ಕಂಡು) ಅಲ್ಲಿಹುದು! ಅಲ್ಲಿಹುದು ಎನ್ನ ಮುದ್ದಿನ ಕೆಂಡ!

ಮುಟ್ಟಲಾರೆನು ; ಮುಟ್ಟಿದರೆ ಸುಟ್ಟುಬಿಡುವೆ ;
 ಮುಟ್ಟದಿರಲಾರೆ ; ತನುಮನಗಳೆಲ್ಲವನು
 ನೋಹಿಸುವ ಕಾಂತಿಯಿಂದೆಸೆಯುತಿಹೆ, ಎಲೆ ಕೆಂಡ !
 ಇಲ್ಲಿಗೇತಕೆ ಬಂದೆ ಎಲೆ ಹೃದಯ ? ಮತ್ತೇಕೆ
 ಬೆದರಿ ಹಿಂಜರಿಯುತಿಹೆ. ತೃಪ್ತಿಯಾಯಿತೆ ನಿನಗೆ ?
 ಇಲ್ಲ, ಇನ್ನೂ ಇಲ್ಲ. ತೃಪ್ತಿಯಾಗುವದೆಂತು ?

(ದೂತಿಯೊಬ್ಬಳು ಮೈಮುರಿಯುವಳು.)

ಒತ್ತಿಹಿಡಿ ಎಲೆ ನಿದ್ರೆ ; ಒತ್ತಿಹಿಡಿ ದೂತಿಯನು.
 ಹೊತ್ತಾಯ್ತು ಹೃದಯವೆ, ಹೊತ್ತಾಯ್ತು, ಬೇಗ !
 [ಯಶೋಧರೆಯ ಮಂಚದ ಬಳಿಗೆ ಓಡಿಹೋಗಿ ನಿಂತು]
 ಶಾಂತವಾಗಲೆ ಎದೆಯೆ ! ತಳಮಳಿಸದಿರು ಮನವೆ !
 (ತೊಟ್ಟಲನು ನೋಡಿ) ರಾಹುಲಾ ! ಎನ್ನ ಬೆಳಕಿನ ಕಿರಣ !
 ಹೃದಯವೇ
 ಮೆರುಗದಿರು ! (ಹಿಂಜರಿದು ಮತ್ತೆ ಮುಂದಕೆ ಬಂದು)

ಒಂದು ಮುತ್ತನು ಸೆಳೆದು ತೆರಳುವೆನು.

ತಂದೆಯೊಲಿದೀಯುವಾ ಮುತ್ತಲ್ಲವಿದು ಕಂದ ;
 ಸಂನ್ಯಾಸಿಯಾಯುತಿಹ ನಿಷ್ಕಾಮ ಚುಂಬನವು.
 ಪರಮಾತ್ಮನೀಯುತಿಹ ಮಂಗಳದ ಮುತ್ತ !
 ಹೊತ್ತಾಯ್ತು. (ಮುದ್ದಿಸಲು ಬಗ್ಗಿ ಮತ್ತೆ ಬೆದರಿ ಏಳುವನು)

ಸದ್ದೇನು ? (ಸುತ್ತ ನೋಡಿ) ಕಲ್ಪನೆಯ ಸದ್ದು !
 ಏಳದಿರು, ಕೂಗದಿರು. ಅಳಬೇಡ ರಾಹುಲಾ.
 ನಿನ್ನಳುವಿನೊಳು ಮಹಾಶಕ್ತಿಯಿಹುದಿಂದು.
 ಲೋಕಕದು ಬುದ್ಧನಂ ಮನಬಂದರೀಯುವುದು,
 ಮನ ಜಾರದಿರಲವನನಿರಗೊಡದೆ ಸೀಯುವುದು !

(ಮುತ್ತಿಟ್ಟು)

ಕಡೆಯ ಮುತ್ತಿದು ಕಂದ, ಮೊದಲ ಮುತ್ತಾದರೂ!

(ಯಶೋಧರೆಯ ಕಡೆಗೆ ತಿರುಗುವನು)

ನಿದ್ರಿಸು ಯಶೋಧರೇ, ನಿದ್ರಿಸೆಲೆ ತಾಯಿ ;
ಇಂದು ನಾ ನಿನ್ನ ಸುತ, ಪತಿಯಲ್ಲ, ಪತಿಯಲ್ಲ!
ನೀನೆನಗೆ ದೇವತೆಯು, ನಿನ್ನ ಬಳಿ ನಾ ಸಾರೆ ;
ನಿನ್ನ ನಾನಿನ್ನೊಲಿಯೆ, ಭಕ್ತಿಯಿಂ ಪೂಜಿಸುವೆ.

(ಕೇಳುವನು)

ಆಹಾ! ಖುರಪುಟದ ದನಿ! ಹೊತ್ತಾಯ್ತು!

ಹೊತ್ತಾಯ್ತು!

ಬಂದೆ ಚನ್ನಾ ಬಂದೆ! ನಿಮಗೆಲ್ಲ ಮಂಗಳವು

[ಬಾಗಲ ಬಳಿ ಹೋಗಿ]

ಎಲೆ ನಿದ್ರೆ ನಿನ್ನ ದರವತಿಕಪ್ಪು. ನಿನ್ನ ಬಲೆ-
ಗೊಳಗಾದವರೆ ಬೆಪ್ಪು. ನಿನ್ನ ನಿಂದಿಸುವುದೂ
ತಪ್ಪು. ನೀನೀಗ ಸೂತಿಕಾಮಂದಿರವ-
ನಗಲಿದರೆ, ಸಗ್ಗ ಸಿಡಿದೊಡೆಯುವುದು! ಧರೆಯ
ಎದೆ ಬಿರಿಯುವುದು! ಕಂಬನಿಯ ಪೆದೊರೆಯು
ಹರಿಯುವುದು! ಕತ್ತಲೆಯೆ ಜಗದ ದುಃಖವನೆಲ್ಲ
ನುಂಗು! ಹೊತ್ತಾಯ್ತು (ಹೋಗುತ್ತಾ) ನಿಮಗೆಲ್ಲ
ಮಂಗಳವು!

[ಹೋಗುವನು. ಪರದೆ ಬೀಳುವುದು.]

ದೃಶ್ಯ ಖ

[ಅರಮನೆಯ ಹೂರಗವೆ. ಸಿದ್ಧಾರ್ಥನ ಪ್ರವೇಶ.]

ಸಿದ್ಧಾರ್ಥ—ಹನಿಯಿಂದ ಸಾಗರಕೆ ಹಾರೆಲೈ ಧೀರಾತ್ಮ !
ಭವಿಯಿಂದ ರವಿಯೊಳೊಂದಾಗೆಲೈ ವೀರಾತ್ಮ !
ಅಣುವಿಂದ ವಿಭುವಾಗು ; ಜೀವನಿಂ ದೇವನೊಳ-
ಗಾಗು ! ನಟ್ಟಿರುಳೆ, ಕಟ್ಟಿರುಳೆ ಕರೆದುಕೋ
ಎನ್ನ. ಕಪಿಲವಸ್ತುವೆ ಮಲಗು, ಮಲಗು !
ಚರಮ ವಂದನೆ ನಿನಗೆ. ಅರಮನೆಯೆ, ಮಾಯೆಯಾ
ಸೆರೆಮನೆಯೆ ಎದೆಯಿಂದ ದೂರಸರಿ. ಮಸಣವಾ-
ಗೆಲೆ ಎವೆಯೆ. ಹಳೆಯ ಸಂಸ್ಕಾರಗಳನೆಲ್ಲ
ಭಸ್ಮಮಾಡುವೆನಲ್ಲಿ, ಶಿವನ ಕುಣಿಸುವೆನಲ್ಲಿ !
ರಳತಳನೆ ಪುಡಿಯಾಗಿ ಮೋಹ ಬಂಧನಗಳಿರ (ಚಿಕ್ಕಿ)
ಆದರೇನಿದು ಸದ್ದು ! ಯಾರೊ ಬರುವಂತಿಹುದು ?

[ಮಾರನು ಬರುವನು.]

ನೀನಾರು ಮಧುರ ರೂಪವೆ ?

ಮಾರ—

ನಾನು ಮಾರ,

ಸಿದ್ಧಾರ್ಥ, ಮೋಹಿನಿಯ ಹಿರಿಯ ಮಗ ನಟ್ಟಿರುಳೊ
ಳಾವೆಡೆಗೆ ಪೊರಮಡುವೆ ?

ಸಿದ್ಧಾರ್ಥ—

ಬಿತ್ತರದ ಲೋಕಕ್ಕೆ,

ಮಾರ.

ಮಾರ—

ಕಪಿಲವಸ್ತುವಿನಗಲ ಸಾಲದೇ

ನಿನಗೆ ?

ಸಿದ್ಧಾರ್ಥ— ಸಾಲದಲೆ ವೋಹಿನಿಯ ಮಗನೆ.

ಮಾ ರ— ಹಾಗಾದರೀ ಧರೆಯ ನಿನಗೀವೆ, ಹಿಂತಿರುಗು,
ಸಿದ್ಧಾರ್ಥ, ಹಿಂತಿರುಗು. ಸರ್ವಸಾಮ್ರಾಜ್ಯ-
ಕಥಿಕಾರಿಯಾಗಿ ಪಟ್ಟಕಟ್ಟುವೆ ನಿನಗೆ.

ಸಿದ್ಧಾರ್ಥ—ವೊರಮಡುವುದೀ ಭೋಗ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯಕಲ್ಲ
ಮಾರ, ಮುಕ್ತಿಸಾಮ್ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆ. ಬ್ರಹ್ಮಾಂಡ-
ದಲ್ಲಿರುವ ಪರಮತಮ ಪದವಿಗಾಗೆಳಸುತಿಹೆ.
ಸರ್ವಸೃಷ್ಟಿಯ ಹರ್ಷಕಾಗೆಳಸುತಿರುವೆ.
ಸರ್ವ ಜೀವರ ಶಾಂತಿಗಾಗೆಳಸುತಿರುವೆ.
ನನ್ನ ಮುಕ್ತಿಯನೊಂದ ನಾನೆಂದು ಬಯಸೆ.
ಎಳೆಯೊಳಣುವೊಂದು ಬಂಧನದ ಬಲೆಯೊಳಗೆ
ಸಿಕ್ಕಿ ಗೋಳಿಡುವಲ್ಲಿ ಪರಿಯಂತ ಮುಕ್ತಿಯಂ
ಬಯಸೆ ನಾ ; ಹರ್ಷವಂ ಬಯಸೆ ನಾ ; ಶಾಂತಿಯಂ
ಬಯಸೆ ನಾ ; ಬರಿದೆ ವೋಹಿಪುದೇಕೆ ಮಾರ ?
ತೊಲಗತ್ತ ತೊಲಗು !

ಮಾ ರ— ಸಿದ್ಧಾರ್ಥ, ಸ್ವಪ್ನಸ್ಥ-
ನಾಗಿರುವೆ. ಜಾಗ್ರತನ ಮಾತಲ್ಲವೀನುಡಿಯು.
ಬಣಗು ವೇದಾಂತವಿದು. ಜಡರ ಸಿದ್ಧಾಂತವಿದು,
ಮುಕ್ತಿಯೆಂಬುವುದೆಲ್ಲಿ ? ಬಡಶಾಂತಿಯೆಲ್ಲಿ ?
ಮರುಳನಂತಾಡುತಿಹೆ. ಅರಮನೆಯ ಸಿರಿಯ
ತೊರೆದರಸಲುಳಿದ ಸಿರಿ ದೊರಕುವುದೆ ? ಹುಸಿವಾತು
ಇಹಸುಖವನರಿತಿಹೆವು, ಪರಸುಖವದೆಂತಿಹುದೊ ?
ಕರದೊಳಿಹ ರನ್ನವದು ಮಿಗಿಲು ಶರಧಿಯ ಸಿರಿಗೆ !
ಪರಸುಖವ ಪಡೆಯಲೆಂದಿಹ ಸುಖವ ಬಿಡುವೆಯಾ ?
ಜೋಕೆ !

ಸಿದ್ಧಾರ್ಥ—

ತೋಲಗತ್ತ! ತೋಲಗತ್ತ ಮಾರ!

ಯುಕ್ತಿವಚನಗಳಿಂದ ಮರುಳನಾಗುವೆನೆಂದು
ಬಗೆದಿಂತು ಬೋಧಿವೆಯೆ? ಯುಕ್ತಿಗಳನೋದಿಹೆನು
ತರ್ಕ, ಬುದ್ಧಿಯ ವಿಾರಲರಿಯದೆಲೆ ಮಾರ!
ಬುದ್ಧಿಯಾಚೆಯ ಮೇಲೆ ಸಿದ್ಧಿಯೂರೆಂದು ತಿಳಿ.

ಮಾರ— ಸ್ವಿಯವಲ್ಲದಿರಬಹುದು ಹಿತವಚನದೌಷಧಿಯು,
ಸಿದ್ಧಾರ್ಥ. ಆದರೂ ಎಚ್ಚರಿಕೆ! ಎಚ್ಚರಿಕೆ!
ಸ್ವಪ್ನನಿಧಿಯನ್ನರಸಿ ಮರುಳಾಗ ಬೇಡ!
ಎಚ್ಚರಿಕೆ ಸಿದ್ಧಾರ್ಥ. ನಿನ್ನ ಹಿತಚಿಂತಕನು
ನಾನು.

ಸಿದ್ಧಾರ್ಥ—

ಸ್ವಪ್ನನಿಧಿ ದೊರಕದಿರೆ, ಎಲೆ ಮಾರ,

ಸ್ವಪ್ನನಿಧಿಯನ್ನೇಷಣೆಯೆ ಇಂಪು, ಸುಖಕರವು,
ಶಾಂತಿಕರ!

ಮಾರ—

ಹತ್ತು ತಾಯ್ತಂದೆಗಳೆಲ್ಲ

ವೋಸಮಾಡುವೆಯೇನು, ಸಿದ್ಧಾರ್ಥ? ಸೋವಾರಿ
ನೀನು. ಕರ್ಮಕ್ಕೆ ಭಯಪಟ್ಟು, ಕರ್ತವ್ಯ-
ವೆಸಗದಲೆ ಸ್ವಾನಂದಕೆಳಸುತಿಹ ನೀನೆ
ಹೇಡಿ!

ಸಿದ್ಧಾರ್ಥ—

ಬೈಯದಿರು ಮಾರ, ಬೈಯದಿರು,

ಕಡಲಾಗಿ ಹಿಂತಿರುಗಲೆಂದೇ ಹನಿಯಾಗಿ
ಹೊರಟೆಹೆನು. ಹನಿಯೊಂದು ಎನಿತು ಕೊಳಕೊಡ್ಡ
ತೊಳೆಯ ಬಲ್ಲುದು ಮಾರ?

ಮಾರ—

ಕಲ್ಲಿನೆದೆ ನಿನ್ನದೈ

ಸಿದ್ಧಾರ್ಥ! ಸತಿಯ ಗೋಳಿಗೆ ನೂಂಕಿ, ಕಂಬನಿಯ
ಕರಿಯದೆಯೆ ಓಡುತಿಹೆ, ತಸ್ಕರನ ತೆರದಿ!

ಸಿದ್ಧಾರ್ಥ—ಜಗಕಾಗಿ ಕಣ್ಣೀರ ಸುರಿಸುವೆನು ಮಾರ.

ಅದಕಾಗಿ ಸತಿಗಾಗಿ ಕಂಬನಿಯ ಕರೆಯೆ.

ಮುಂದೆದೆಯ ಬೆಣ್ಣೆಯನು ಮಾಡೆ, ಇಂದದನು

ಶಿಲೆಯಾಗಿ ಮಾಡಿರುವೆ. ಮೋಹಿನಿಯ ಮಗನೇ

ತೊಲಗತ್ತ! ತೊಲಗತ್ತ! (ತರಳುವನು)

ಮಾರ—

ಬಿಡುವೆನೆಂದರಿತಿಹೆಯಾ?

ಎಲೆ ರಾಜಪುತ್ರ, ತುದಿಯ ವರೆಗೂ ನಿನ್ನ-

ನಟ್ಟುವೆನು. ನಿನ್ನಿರವು ಕೆಡುಕೆಮ್ಮು ವಂಶಕ್ಕೆ.

ಕಾಯುವೆನು, ಕಾಯುವೆನು ಎಂದಾದರೊಂದುದಿನ

ನೀನೆನ್ನ ಬಲೆಗೆ ಬೀಳುವ ವರೆಗೆ. ಸಿದ್ಧಾರ್ಥ,

ಮಾರನೊಡ್ಡುವ ಬಲೆಗೆ ಬೀಳದವರಪರೂಪ.

ಒಮ್ಮೆ ತಪ್ಪಿದರೂ ಮಹಾತ್ಮರೇ ಹೌದು.

ಅದರಿಂದ ನೀನೂ ಮಹಾತ್ಮನೇ ಗೌತಮಾ!

ಧರ್ಮವೋಕ್ಷವೆ ನೀನು ; ನಾನು ಕಾಮಾರ್ಥ!

[ಹೊರಡುವನು. ಪರದೆ ಬೀಳುವುದು.]

ದೃಶ್ಯ ೬

[ರಾಜನೀಡಿ, ರಾಲನ ಸ್ವವೇಶ.]

ರಾ ಲ— (ಆಕಳಿಸಿ. ಮೈಮುರಿದು) ಕಾದು, ಕಾದೆನೆಗೆ ಸಾಕಾಯ್ತು.
ಏನು ಚಳಿ!

(ಬಲವಾಗಿ ಕಂಬಳಿ ಹೊಡೆಯುತ್ತಾ) ಆ ಇಲಿ. ಹಾಳಿಲಿಗೆ....

ಇಲಿಗಳಿವು ಬಡಬನರ

ಪೀಡಿಸುವುವೇ ಹೊರತು ದೊಡ್ಡವರ ತಂಟೆಗೇ
ಕಾಲಿಡವು. ಏನು ತೂತುಗಳಪ್ಪಾ! ಏ ಚಳಿ!
ಹಾಳು ಚಳಿ ತೂತಿದ್ದ ಕಡೆಯೇ ನುಗ್ಗುವುದು! (ಪುನಃ
ಆಕಳಿಸಿ) ಅವನ ಮಾತೇಕೆ ಕೇಳಿದೆನಪ್ಪಾ; ಈ ಬುಡಿ
ಹೊಡೆಯುವವರಿಂದ ನಮಗಂತು ಸುಖವಿಲ್ಲ!
ಆ ಚನ್ನಗೆರೆ ಮರುಳು! ಅವನ ಕುದುರೆಯ ತಲೆಯು
ಅವನಿಗಿಲ್ಲ. ಅವನ ಚಾಟಿಯ ಚುರುಕು
ಅವನಿಗಿಲ್ಲ. ಮೇಣವನ ಬುದ್ಧಿಯೋ ಕಂಟಕನ
ಲದ್ದಿ. ಅರಮನೆಯ ಬಿಟ್ಟಾರು ಹೋಗುವರು!
ದೊರೆತನವ ಬಿಟ್ಟಾರು ಹೋಗುವರು? ಕೈಕಿಡಿದ
ಹೆಂಡತಿಯ ಬಿಟ್ಟಾರು ಹೋಗುವರು? ಹೆತ್ತ
ಮಗನ ಬಿಟ್ಟಾರು ಹೋಗುವರು? ಏ ಚನ್ನ
ಬೆಂದ ಹುರುಳಿಯ ಬುದ್ಧಿ ನಿನಗಿಲ್ಲ. ಅರವತ್ತ-
ಕರೆಮರುಳು! ನಿನಗೀಗ ಎಪ್ಪತ್ತು! ಅಯ್ಯಯ್ಯೊ
ನಿನ್ನ ಮಾತನು ನಂಬಿ ಬಂದ ನಾನೇ ದೊಡ್ಡ
ಮರುಳು! (ಕುಣಿಕುಣಿದು) ಹಾಳಿರುವೆ, ಕಟ್ಟಿರುವೆ,
ಕಾಸ್ತಾರ-

ನೆಂದು ಕಡಿಯುವೆನಾ? (ಕೊಂಡು) ಹೋಗು
ಯಮವುರಿಗೆ!

ಕುಕ್ಕುರಿಸಿ ಕುಗುರುವೆನು.

[ಕುಳಿತು ತೂಕಡಿಸುವನು. ಸಿದ್ಧಾರ್ಥನು ಬರುವನು.]

ಸಿದ್ಧಾರ್ಥ—ಪಾಪ, ಚನ್ನನು ಕಾಯ್ದು ಬಳಲಿದನು. ಹೊತ್ತಾಯ್ತು!
(ಮೇಲೆ ನೋಡಿ) ಚಂದಿರಗೆ ಮಬ್ಬು ಮುಸುಗಿಹುದಿಂದು.
ಕತ್ತಲೆಯೆ

ಯಾರು ಕಾಣದ ತೆರದಿ ನಿನ್ನಾ ಕರಾಳವಹ
ಸೆರಗಿನಿಂದೆನ್ನ ಬಿಗಿಬಿಗಿದು ಸುತ್ತ
(ಮುಂದೆ ಹೋಗಿ ರಾಲನನ್ನು ಎಡವುವನು)

ರಾಲ— (ಬೆಚ್ಚಿ ಬಿದ್ದೆದ್ದು) ನನ್ನೊಡೆಯ ತಪ್ಪಾಲ್ಲ; ಚನ್ನನಾಣತಿಯಂತೆ
ಮಾಡಿದೆನು. ತಪ್ಪಾಯ್ತು! ತಪ್ಪಾಯ್ತು! ತಪ್ಪಾಯ್ತು!

ಸಿದ್ಧಾರ್ಥ—ಯಾರಿವನು? ಪಾಪ! ಅನಾಥನಿರಬೇಕು.

ಕೂಗದಿರು ಭಿಕ್ಷು ಕನೆ. (ಸ್ವಗತ) ಮೋಕ್ಷವಾಗಲಿ ಮಾಯೆ-
ಯರಮನೆಯ ಮೆಟ್ಟಿಲೊಳೆ (ಗಟ್ಟಿಯಾಗಿ) ಮನೆಯಿಲ್ಲವೇ
ನಿನಗೆ?

ರಾಲ— ಲಾಯದಿಂದೋಡಿಸಿದ ನನ್ನೊಡೆಯ. ಮಲಗಿದ್ದೆ.

ತಪ್ಪಾಯ್ತು! ದಮ್ಮಯ್ಯ!

ಸಿದ್ಧಾರ್ಥ— ಮಲಗು ನಡೆ, ಹೋಗಿಗೋ!
(ವಸ್ತ್ರಗಳನ್ನು ಕೊಟ್ಟು ತರಳುವನು)

ರಾಲ— (ನಿಟ್ಟುಸಿರು ಬಿಟ್ಟು) ನಿನ್ನ ಮನೆ ಹಾಳಾಗ! ನೀ ಸತ್ತು
ಹೋಗ!

ಚನ್ನ, ನನ್ನ ಕೆಲಸದ ಬಾಯ್ಕಿ ಮಣ್ಣಾಗು-
ತಿತ್ತಲ್ಲ! ಬದುಕಿದೆಯೆ ಬಡಜೀವ! ಏ ಚನ್ನ,
ನಿನ್ನ ಮನೆ ಹಾಳಾಗ! ನೀ ಸತ್ತೇ ಹೋಗ!

(ಓಡುವನು. ಪರದೆ ಬೀಳುವುದು.)

ದೃಶ್ಯ ೩

[ಬೀದಿಯ ಮತ್ತೊಂದು ಭಾಗ. ಚನ್ನನ ಹಿರಡ್ಡೆಮುಂದೆ ತಿರುಳು ತ್ತಿರುವನು.]

ಚನ್ನ— (ದೂರ ನೋಡಿ) ಕುಣಿಯದಿರು ಕಂಟಕಾ! ಸುಮ್ಮನಿರು
ರಾಹುತಾ!
(ಮತ್ತೆ ಸುತ್ತ ನೋಡಿ) ಈ ಎಡೆಯೆ ಇರುವಂತೆ ಹೇಳಿದ್ದು
ದವನು!

ರಾಲನೇನೆಸಗಿ ಗುಟ್ಟು ಬದುಲಾಯ್ತೊ?
ಏಕೆನ್ನು ಬರಲಿಲ್ಲೆಂದ್ರನೂ ಶೃಂಗಗಳ
ಚುಂಜಿಸುತ ಮರೆಯಾಗುತಿಹನು. ಇನ್ನೇನು?
ಕಗ್ಗತ್ತಲೆಯೆ ಗತಿ. ಕುಳಿತಿಲ್ಲೆ ಕಾಯುವೆನು.

[ಕುಳಿತುಕೊಳ್ಳುವನು. ಸಿದ್ಧಾರ್ಥನ ಪ್ರವೇಶ.]

ಸಿದ್ಧಾರ್ಥ—ಇಂದುವೂ ಮುಳುಗಿದನು! ಚನ್ನನಿರುವುದನರಿಯೆ.
ಕಾದು ಹಿಂತಿರುಗಿದನೊ ಏನೊ? (ಕೂಗಿ) ಚನ್ನಜ್ಜ,
ಚನ್ನಜ್ಜಾ!

ಚನ್ನ— ಸಿದ್ಧಾರ್ಥ!

ಸಿದ್ಧಾರ್ಥ— ಎಲ್ಲಿರುವೆ? ಕಗ್ಗತ್ತಲಿದು ಕಣ್ಣು
ತಿವಿಯುತಿದೆ. ಕಂಟಕನ ತಾ ಬೇಗ, ಹೊತ್ತಾಯ್ತು!

ಚನ್ನ— ಸಿದ್ಧಾರ್ಥ ಕುದುರೆಗಳ ತಂದೆ, ಬಾ ಇಗೋ.

ಸಿದ್ಧಾರ್ಥ—ಕಡಿವಾಣ?

ಚನ್ನ— ಬೇಡವೆಂದೆ; ನೀನೆ.

ಸಿದ್ಧಾರ್ಥ— ಹೌದಾದು!

ಮರೆತಿದ್ದೆ. ಹತ್ತು ರಾಹುತನ ಚನ್ನಜ್ಜ.
ಹತ್ತಿದೆಯೆ?

ಹತ್ತಿದೆನು !

(ಕುಮಾರನನ್ನು ಸಂಭೋಧಿಸಿ ನುಡಿಯುವನು.)

ಮೃದ್ಧ ಹಯವೇ ಹೊರಡು ; ನಡೆ ಮುಂದೆ, ಮುಂದೆ ;
ಜಗದ ಬೆಳಕನು ಹೊತ್ತು ಜವದಿಂದ ನಡೆ ಮುಂದೆ.

ತಿರೆಯ ಕೆತ್ತಲು ತುಂಬಿ ಕಾಳವಾಗಿರಲು

ನಿಶೆಯ ಗರ್ಭವ ಹೊಕ್ಕು ಜಗಕೆ ಬೆಳಕನು ತಂದೆ

ಎಂಬ ಕೀರ್ತಿಯು ನಿನ್ನ ದಾಗುವುದು ; ಎಲೆ ಹಯವೆ

ನಡೆ ಮುಂದೆ, ಮುಂದೆ. ನೀತಿಯು ನಿನಗೆ,

ಬೆನ್ನಿನೊಳು ಜಗದ ಜ್ಯೋತಿ ಕುಳಿತು ತಳಿಸುತಿದೆ.

ನಿಶೆಯ ಗರ್ಭವ ನುಗ್ಗು ; ನಡೆ ಹಯವೆ, ನಡೆ ಮುಂದೆ,

ಮುಂದೆ. ಜೀವ ಜ್ಯೋತಿಯ ಹೊರುವ ಪುಣ್ಯವೊದ-

ಗಿದೆ ಇಂದು. ನೀನೆ ಧನ್ಯನು ಹಯವೆ. ನೀನಿಂದು

ಇಳೆಯ ತಿಮಿರವ ಹರಿವ ಪಂಜುಗಾರನು, ತೇಜಿ.

ಜಗದ ಪುಣ್ಯದ ಭಾರ ನಿನ್ನ ಬೆನ್ನಿನ ಮೇಲೆ.

ಕೋಟಿ ಜೀವರ ಬಿದಿಯು, ಕೋಟಿಯರಸರ ಬಿದಿಯು,

ನಿನ್ನ ಬೆನ್ನಿನೊಳಿಹುದು. ಓಡು, ನಡೆ, ಓಡು, ನಡೆ,

ನಡೆ ಮುಂದೆ, ಹರಿಯೆ. ನಿನ್ನ ನಡೆಯೊಂದರೊಳು

ಕುಕ್ಕೋಟ ಒಂದೊಂದರೊಳಗಿಂದು ಲಕ್ಷಾಂತ-

ರಾತ್ಮರಿಗೆ ಸೊಡೆಯುಂಟು. ನಿನ್ನ ಡಿಯೊಂದರೊಳು

ತಿರೆಯ ಚರಿತೆಯು ಬಿದ್ದು ಮುಳುಗಿದ್ದು ತೇಲುತ್ತಿದೆ.

ಅಮಿತ ಸಂಖ್ಯೆಯ ಜನರ ಪುಣ್ಯ ಭಾರವನಿಂದು

ಹೊತ್ತಿರುವೆ. ಜಗ್ಗದಲೆ, ಕುಗ್ಗದಲೆ, ನುಗ್ಗಿ ನಡೆ

ಮುಂದೆ. ವಾಜಿಯೇ ನಡೆ ಮುಂದೆ, ಮುಂದೆ.

ಬಾಳ ಮೋಹವ ಕುಟ್ಟಿ, ದರ್ಪಸಂಪದವಟ್ಟಿ,

ವಿಷಯ ಸುಖಗಳ ಮೆಟ್ಟಿ, ಸಿರಿಯ ತರಿದಟ್ಟಿ,
 ನಡೆ, ಹಯವೆ, ಕಂಟಕನೆ ನಡೆ ಮುಂದಕೀಗ!
 ಎದೆಯ ಕೀಳಾಸೆಗಳನೆಲ್ಲವನು ಸುಟ್ಟು,
 ಮನದ ಸಂದೇಹಗಳನೆಲ್ಲವನು ಬಿಟ್ಟು,
 ಪರಮಾತ್ಮನಲ್ಲಚಲ ಭಕ್ತಿಯನ್ನಿಟ್ಟು,
 ವೈರಾಗ್ಯವನು ತೊಟ್ಟು, ಮುಕ್ತಿಯನ್ನಿಟ್ಟು,
 ನಡೆ, ಧೀರ ಕಂಟಕನೆ, ನಡೆ ಮುಂದೆ, ಮುಂದೆ,
 ಓಡು, ನಡೆ; ಓಡು ನಡೆ, ನಡೆ ಮುಂದೆ, ಮುಂದೆ!

[ತರಳವನು. ಪರದೆ ಬೀಳುವುದು.]

ದೃಶ್ಯ ಲ

[ಮೇಘಮಂಡಲದಲ್ಲಿ ಯಕ್ಷ ಕನ್ನರ ಗಂಧರ್ವರು ಬರುವರು.]

ಯಕ್ಷ — ಚೆಲ್ಲು! ಹೂಗಳ ಚೆಲ್ಲು! ಕಿನ್ನರಾ ನೋಡಲ್ಲಿ!
ಅಲ್ಲಿ! ಅನಿಲವೇಗವೆ ಮಾರಿ ಓಡುತ್ತಿವೆ
ಕುದುರೆಗಳು. ಚೆಲ್ಲು, ಹೂಗಳ ಚೆಲ್ಲು; ಪಥವೆಲ್ಲ
ಮೃದುವಾಗಿ ಖುರವುಟದ ದನಿಯಾಗದಂತೆ.

ಗಂಧರ್ವ — ಚಿಂತೆಯೋಟವ ಮುಂಚಿ ಸಾಗುತ್ತಿವೆ ವಾಜಿಗಳು.

ಕಿನ್ನರ — ಮುಂಚಿನೋಟವ ನಗುತ್ತ ನುಗ್ಗುತ್ತಿವೆ, ನೋಡು.
ಓಡಿ, ಹಯಗಳೆ, ಓಡಿ, ದೇವದೂತರು ಇಂದು
ನಾವಲ್ಲ, ನೀವು!

ಗಂಧರ್ವ — ಕೆಲಸ ಕೆಟ್ಟಿತು ಈಗ!

ಯಕ್ಷ — ಏನು, ಗಂಧರ್ವ?

ಗಂಧರ್ವ — ನೋಡಲ್ಲಿ, ಗಿರಿಯಂತೆ
ನಿಂತಿಹುದು ಕೋಟಿಗಳ ಹೆಬ್ಬಾಗಿಲು!

ಕಿನ್ನರ — ಇನ್ನಾವ ಹಾದಿಯಿಲ್ಲವೆ, ಯಕ್ಷ?

ಯಕ್ಷ — ನಾನರಿಯೆ!

ಕಿನ್ನರ — ಬನ್ನಿ, ನಾವೆ ತೆರೆಯುವ, ಬನ್ನಿ!

[ತರಳುವರು. ಪರದೆ ಬೀಳುವುದು.]

ದೃಶ್ಯ ೯

[ಕಸಿಲವಸ್ತುವಿಗೆ ಬಹುದೂರದಲ್ಲಿ. ಕತ್ತಲು. ಚನ್ನ, ಸಿದ್ಧಾರ್ಥರು
ಬರುವರು.]

ಚನ್ನ— ಸಿದ್ಧಾರ್ಥ! ಸಿದ್ಧಾರ್ಥ! ಸಾಕಾಯ್ತು ಎನಗೆ!
ತಲೆ ತಿರುಗುತ್ತಿಥೆ, ಎದೆ ಹಾರುತ್ತಿದೆ ನಿಲ್ಲು.

ಸಿದ್ಧಾರ್ಥ—(ನಿಂತು) ಚನ್ನಜ್ಜ, ಚನ್ನಜ್ಜ, ಏನಾಯ್ತು, ಏನಾಯ್ತು;

ಚನ್ನ— ನನ್ನೊಡೆಯ, ಸ್ವಲ್ಪ ವಿಶ್ರಮಿಸಿ ಹೊರಡೋಣ!
ನೀನು ತರುಣನು ಒಡೆಯ, ನಾನು ನರೆತವನವ್ವಾ!

ಸಿದ್ಧಾರ್ಥ—(ಹತ್ತಿರ ಬಂದು) ಕುದುರೆಯಿಂದಿಳಿ ಕೆಳಗೆ ಚನ್ನಜ್ಜ!

ಚನ್ನ— (ಇಳಿಯುತ್ತ) ಸಿದ್ಧಾರ್ಥ
ಏನೋಟವವ್ವಾ ಏನೋಟ! ದೇಹವೇ
ನುಗ್ಗುನುರಿಯಾಗುತ್ತಿದೆ.

ಸಿದ್ಧಾರ್ಥ— ಕುಳಿತುಕೋ ಚನ್ನಜ್ಜ;
ಗಾಳಿ ಬೀಸುವೆನು. (ಗಾಳಿ ಬೀಸುವನು)

ಚನ್ನ— ಅಪ್ಪಪ್ಪ! ಅಬ್ಬಬ್ಬಾ!

ಸಿದ್ಧಾರ್ಥ—ದೂರವೆನಿತಾಯ್ತಾಗ ಚನ್ನಜ್ಜ, ಪಟ್ಟಣವ
ಬಿಟ್ಟು?

ಚನ್ನ— ಹದಿನಾರು ಯೋಜನಗಳಾದುವೈ
ಗೌತಮಾ!

ಸಿದ್ಧಾರ್ಥ— ಈಗ ನಾವೆಲ್ಲಿಹೆವು?

ಚನ್ನ— ಕೋಲಿದೇಶವ ದಾಂಟಿ ಬಂದಿಹೆವು.

ಸಿದ್ಧಾರ್ಥ—ಉದಯವೆಮ್ಮನು ಅನುಮಾತರಂಗಿಣಿಯ
ತೀರದಲ್ಲೆದುರುಗೊಳ್ಳಬೇಕಜ್ಜಾ. ಹೊರಡೋಣ.

ಚನ್ನ— ಗಳಿಗೆಯೊಂದಿಲ್ಲಿದ್ದು ಹೊರಡೋಣ.

ಸಿದ್ಧಾರ್ಥ—

ನಿನ್ನಾಸೆ!

ಚನ್ನ— ಮಲಗಿಕೊಳ್ಳುವೆ ನಾನು, ಸಿದ್ಧಾರ್ಥ.

ಸಿದ್ಧಾರ್ಥ—

ಮಲಗಿಕೋ

ಚನ್ನಜ್ಜ. (ಚನ್ನನು ಮಲಗಿ ನಿದ್ರಿಸುವನು.)

ಮಲಗು ಮುದುಕಾ, ಮಲಗು.

ನೀನಿನ್ನು ನನ್ನೊಡನೆ ಬರಲಾರೆ. ಹೋಗು,

ಕಪಿಲವಸ್ತುವಿಗಿಲ್ಲ ಸಿದ್ಧಾರ್ಥನೀಕತೆಯ

ಹೇಳು. ಶಾಕ್ಯ ಜನರಿಗೆ ಸೈಪನೊರೆ, ಹೋಗು!

ನಾನಿನ್ನು ಲೋಕದ ಮಹಾಂಬುಧಿಗೆ! ನೀಬೀಳ-

ಲಾರೆ ಎನ್ನೊಡನೆ. ನೀನೆನ್ನನಗಲುವುದು

ಬಹುಕಷ್ಟ. ತಂದೆಯಂತೊಲಿದಿರುವೆ ಎನ್ನ.

ಸರ್ವದಾ ಭಕ್ತಿಯಿಂ ಸೇವಿಸಿದೆ ಚನ್ನ. (ಕೊಡುತ್ತಾ)

ತೆಗೆದುಕೋ ಈ ನನ್ನ ಒಡವೆಗಳ. ತೆಗೆದುಕೋ

ನಿನಗಾಗಿ ತಂದ ಈ ರನ್ನಗಳ, ತೆಗೆದುಕೋ

ವಸನಗಳ. ತೆಗೆದುಕೋ ಈ ಎನ್ನ ಹೃದಯವನು.

ನೀನೇಳುವಲ್ಲಿ ಪರಿಯಂತ ನಾನಡಗಿ

ಮೇಲೆ ದಾರಿಯ ಹಿಡಿದೆ. ಎಲ್ಲಕೂ ವಿಗಿಲಾಗಿ

ನಿನ್ನನೊಲಿದಿದೆ; ಚನ್ನಜ್ಜಾ, ಸೂತಿಕಾಗೃಹದಿಂದ

ನಾನಿನಿತು ಶೋಕದಿಂ ಪೊರಮಟ್ಟು ಬರಲಿಲ್ಲ.

ಎಂದಾದರೊಂದುದಿನ ಬಂದು ಕಾಣುವೆ ನಿನ್ನ,

ಹೋಗಿ ಬರುವೆನು ಚನ್ನ; ನಿನಗೆ ಮಂಗಳಮಕ್ಕೆ!

(ಕುದುರೆಯೊಡನೆ ಹೊರಡುವನು.)

ಚನ್ನ— (ತುಸು ಹೊತ್ತಿನ ಮೇಲೆ ಎದ್ದು)

ಸಿದ್ಧಾರ್ಥ ಹೊತ್ತಾಯ್ತು, ಹೊರಡೋಣ ಏಳು;

ನಿನಗು ನಿದ್ಧೆಯೆ ಒಡೆಯ. ಸಿದ್ಧಾರ್ಥ ಸಿದ್ಧಾರ್ಥ!

(ಹುಡುಕಿ)

ಸಿದ್ಧಾರ್ಥ— ತೋಲಗತ್ತ! ತೋಲಗತ್ತ ಮಾರ!
 ಯುಕ್ತಿವಚನಗಳಿಂದ ಮರುಳನಾಗುವೆನೆಂದು
 ಬಗೆದಿಂತು ಬೋಧಿಸೆಯ? ಯುಕ್ತಿಗಳನೋದಿಹೆನು
 ತರ್ಕ, ಬುದ್ಧಿಯ ವಿಾರಲರಿಯದೆಲೆ ಮಾರ!
 ಬುದ್ಧಿಯಾಚೆಯ ಮೇಲೆ ಸಿದ್ಧಿಯೂರೆಂದು ತಿಳಿ.

ಮಾರ— ಪ್ರಿಯವಲ್ಲದಿರಬಹುದು ಹಿತವಚನದೌಷಧಿಯು,
 ಸಿದ್ಧಾರ್ಥ. ಆದರೂ ಎಚ್ಚರಿಕೆ! ಎಚ್ಚರಿಕೆ!
 ಸ್ವಪ್ನನಿಧಿಯನ್ನರಸಿ ಮರುಳಾಗ ಬೇಡ!
 ಎಚ್ಚರಿಕೆ ಸಿದ್ಧಾರ್ಥ. ನಿನ್ನ ಹಿತಚಿಂತಕನು
 ನಾನು.

ಸಿದ್ಧಾರ್ಥ— ಸ್ವಪ್ನನಿಧಿ ದೊರಕದಿರೆ, ಎಲೆ ಮಾರ,
 ಸ್ವಪ್ನನಿಧಿಯನ್ನೇಷಣೆಯೆ ಇಂಪು, ಸುಖಕರವು,
 ಶಾಂತಿಕರ!

ಮಾರ— ಹೆತ್ತ ತಾಯ್ತಂದೆಗಳಿಗಿಲ್ಲ
 ಮೋಸಮಾಡುವೆಯೇನು, ಸಿದ್ಧಾರ್ಥ? ಸೋಮಾರಿ
 ನೀನು. ಕರ್ಮಕ್ಕೆ ಭಯಪಟ್ಟು, ಕರ್ತವ್ಯ-
 ವೆಸಗದಲೆ ಸ್ವಾನಂದಕೆಳಸುತಿಹ ನೀನೆ
 ಹೇಡಿ!

ಸಿದ್ಧಾರ್ಥ— ಬೈಯದಿರು ಮಾರ, ಬೈಯದಿರು,
 ಕಡಲಾಗಿ ಹಿಂತಿರುಗಲೆಂದೇ ಹನಿಯಾಗಿ
 ಹೊರಟೆಹೆನು. ಹನಿಯೊಂದು ಎನಿತು ಕೊಳಕೊಡ್ಡ
 ತೊಳೆಯ ಬಲ್ಲುದು ಮಾರ?

ಮಾರ— ಕಲ್ಲಿನೆದೆ ನಿನ್ನದೈ
 ಸಿದ್ಧಾರ್ಥ! ಸತಿಯ ಗೋಳಿಗೆ ನೂಂಕಿ, ಕಂಬನಿಯ
 ಕರಿಯದೆಯೆ ಓಡುತಿಹೆ, ತಸ್ಕರನ ತೆರದಿ!

ದೃಶ್ಯ ೧೦

[ಅನುವಾ ಹೂಳಿಯ ದಡ. ಸಿದ್ಧಾರ್ಥನ ಪ್ರವೇಶ.]

ಸಿದ್ಧಾರ್ಥ—ನಿಲ್ಲೆಲಿ ಕಂಟಕಾ, ನಿಲ್ಲೆಲಿ! ಅನುವಾ ತ-
ರಂಗಿಣಿಯ ನಿರ್ಮಲ ಸುವಾರಿಗಳನೀಂಟು!
ವೈರಾಗ್ಯಯಜ್ಞಕ್ಕೆ ಬಲಿಯಾಗಲೆಂದುಳಿದ
ಕಡೆಯ ಸಂಗವು ನೀನು. ಸತಿಸುತರ ಮೋಹ ಬಂ-
ಧನ ಕಠಿನ. ಕಷ್ಟವಾಯ್ತಿನಗದರ ಖಂಡಿವುದು.
ಚನ್ನ ಸಂಗದ ಮೋಹ ಬಂಧನವು ಕಠಿನತರ!
ಎನಗದರ ಹರಿಯುವುದು ಕಷ್ಟತರವಾಯ್ತು!
ಕಂಟಕನ ಸಂಗವಿದು ಕಠಿನತಮ. ಮೇಣಿದರ
ಖಂಡಿವುದು ಕಷ್ಟತಮ. ಅವರೆಲ್ಲ ಮಾನವರು,
ನೀನು ಪಶು ಕಂಟಕಾ! ಅದಕಾಗಿ ಎನ್ನೆದೆಯು
ಕುದಿಯುತಿದೆ. ಹಿಂದೆಂದು, ಹಿಂದಾರು, ಎಂದೆಂದು
ಸಾಧಿಸದ ಸಾಹಸವನೆಸಗಿರುವೆ. ಕಂಟಕನೆ!
ಅದರಿಂದ ಧನ್ಯನಾಗಿಹೆ ಹೋಗು. ಸೇರು
ಕಪಿಲವಸ್ತುವ ಬೇಗ. ಎನ್ನವರು ಬಂದು
ಕೇಳುವರು ನಿನ್ನ. ತಲೆದೂಗಿ ಸುಮ್ಮನಿರು.
ತಲೆಯನೇತಕೆ ತೂಗುತಿಹೆ ಇಂತು? ನೀನೆನ್ನ-
ಸರಿಯುವೆಯಾ? ಹೋಗು, ಕಂಟಕ, ಹೋಗು;
ನೋಡಲ್ಲಿ!
ಪೂರ್ವ ದಿಗ್ವಿಧುವನೊಡಗೂಡಿ ಉಷೆ ನಲಿಯುವಳು!
ಹೋಗು ಎಲ್ಲಿಯೂ, ನಿಲ್ಲದೆಯೆ ಹೋಗು.
ನೀನು ಕಣ್ಮರೆಯಾಗುವಲ್ಲಿ ಪರಿಯಂತವೂ

ಕಣ್ಣಿಯೆ ನೋಡುವೆನು ! (ನೋಡುತ್ತಾ ನಿಂತು, ನಿಟ್ಟುಸಿ
ರಳಿದು) ಪಾಪ ! ಬಡಜಂತು !

ಎನ ಚಿಂತಿಸಿ ತೆರಳಿತೋ ತಿಳಿಯೆ. ಬಾ ಉದಯ,
ಬಾ ; ಇಳಿಗೆ ಬೆಳಕ ತಾ ! (ತಿರುಗಿ) ಯಾರಿವನು ಮರಳಲ್ಲಿ !
ಬಾ ಇಲ್ಲಿ ಸೋದರನೆ. (ತಿರುಕನು ಬರುವನು) ಬಡವಸ್ತ್ರಗಳ
ನೀಡು,

ಸಿರಿಯ ಕೇತನಗಳಿವು ತೆಗೆದುಕೋ ; ನೋಡು !

ಭಿಕ್ಷುಕ—ಮಹಾತ್ಮ ನೀನಾರು ?

ಸಿದ್ಧಾರ್ಥ—

ಅದನರಿಯೆ ಹೊರಟೆಹನು.

(ಬಟ್ಟೆಗಳನ್ನು ಬದಲಾಯಿಸುವರು.)

ನೀನೀಗ ರಾಜನಂತೆಸೆಯುತಿಹೆ ಸೋದರನೆ.

ಬೇಡುವವರಲ್ಲಿನಿತು ರಾಜರುಗಳಿಲ್ಲ,

ರಾಜರಲ್ಲಿನಿತು ಭಿಕ್ಷು ಕರಿಲ್ಲ ! ಬೇಡುವವ-

ರಲ್ಲಿನಿತು ನೀಡುವವರಿಲ್ಲ ! ನೀಡುವವ-

ರಲ್ಲಿನಿತು ಬೇಡುವವರಿಲ್ಲ ! ತೆರಳು, ನಲಿ,

ಸೋದರನೆ. ನಿನ್ನ ನಲೆಯೆ ನನ್ನ ನಲೆ. (ತೆರಳುವನು)

ಭಿಕ್ಷುಕ—ಶಿವನ ಬಟ್ಟೆಯನುಟ್ಟೆ ನೀನೆ, ಧನ್ಯನು ಇಂದು.

ಸಿದ್ಧಾರ್ಥ ! ಶಿವನಾದೆ ಮುಂದೆ ಎಂದೆಂದು !

[ಹೋಗುವನು. ಪರವೆ ಬಿಳುವುದು.]

ಉಪಸಂಹಾರ ದೃಶ್ಯ

[ಜಾಂದಳದ ನಡುವೆ. ಮುಗಿಲತೀರಿನಲ್ಲಿ ಯಕ್ಷ,
ಕಿನ್ನರ, ಗಂಧರ್ವರು ಕುಳಿತಿದ್ದಾರೆ.]

ಗಂಧರ್ವ— ಎಳು, ಮೇಲೇಳು! ಎಲೆ ಮೇಘರಥವೇ!

ಕಿನ್ನರ— ದಾರಿ ಬಿಡು! ದಾರಿ ಬಿಡು! ಎಲೆ ವಾಯುಪಥವೆ!

ಯಕ್ಷ— ನಾವು ಮೇಲೇರುತ್ತಿರೆ, ರಮಣೀಯವಾಗುತ್ತ-
ಲಿಹುದು ತಿರೆ!

ಗಂಧರ್ವ— ಗಿರಿಶೃಂಗ ಹಳ್ಳಕೊಳ್ಳಗಳೆಲ್ಲ
ಸಮತೆಯನ್ನೈದುತ್ತಿವೆ!

ಕಿನ್ನರ— ಹಿಮಗಿರಿಗೆ! ಹಿಮಗಿರಿಗೆ!
ಎಲೆ ಮೇಘರಥವೇ!

ಯಕ್ಷ— ಕಳೆದ ರಾತ್ರಿಯ ತೆರೆದ
ರಾತ್ರಿಯನು ಕಂಡಿಲ್ಲ.

ಗಂಧರ್ವ— ಅದು ಮಹಾರಾತ್ರಿ!

ಕಿನ್ನರ— ನೋಡಲ್ಲಿ! ರವಿಯುದಯ ಪೂರ್ವಗಿರಿ ಶಿಖರದೊಳು!

ಯಕ್ಷ— ನೋಡಲ್ಲಿ! ಮತ್ತೊಂದು ರವಿಯುದಯವೆಂದಿದುದು,
ಅನುವಾ ನದಿಯ ತೀರದರೆಯಲ್ಲಿ! ಅಮಲತರ!

ಕಿನ್ನರ— ರವಿಯಿಬ್ಬರೊಂದುದಯ! ಹಳೆಯ ಸೂರ್ಯನು ಉದಯ-
ಗಿರಿಶಿಖರದಲ್ಲಿ! ಹೊಸನೇಸರನು ಮಾತ-
ರಂಗಣಿಯ ತೀರದರೆಯಲ್ಲಿ!

ಗಂಧರ್ವ— ಹಳೆಯ ರವಿ
ದಿನಪ!

ಯಕ್ಷ — ಹೊಸ ರವಿಯು ಜನಪ! ನೋಡಲ್ಲಿ!
 ಮರ್ತ್ಯನಯನಗಳಿಗೆ ಕಾಣದಿಹ ಅಧಿಕಾರ
 ಮಕುಟವದು ಎಂತು ಶೋಭಿವುದಲ್ಲಿ ಮೂಜಗದ
 ಕತ್ತಲನ್ನೋಡಿಸುವ ತೆರದಿ.

ಗಂಧರ್ವ —

ಸಿದ್ಧಾರ್ಥ —

ನಿನ್ನೆಂದು ಬುದ್ಧ!

ಕಿನ್ನರ — ಮುಂದಾಗುವನು ಸಿದ್ಧ!

ಯಕ್ಷ — ಹಿಮಗಿರಿ! ಹಿಮಗಿರಿ! ನಿಲ್ಲೆಲೈ ಮೇಘ!

ಗಂಧರ್ವ — ಬನ್ನಿ, ನಮ್ಮೂರ ಸೇರೋಣ ಬೇಗ.

ಕಿನ್ನರ — ಬುದ್ಧ ದೇವನ ಪರಮತ್ಯಾಗವೆ ಮಹಾತ್ಯಾಗ!

ಯಕ್ಷ — ಧನ್ಯಂ ಮಹಾರಾತ್ರಿ!

ಕಿನ್ನರ —

ಜನತೆಗುದಿಸಲಿ ಮೈತ್ರಿ!

[ತರಳುವರು. ಪರವೆ ಬೀಳುವುದು.]

ಶೃಲಾನ ಕುರುಕ್ಷೇತ್ರಂ

ಸಾತ್ರಗಲು

ಕೃಷ್ಣ
ರುದ್ರ
ಧರ್ಮರಾಯ
ಭೀಮ
ಅರ್ಜುನ
ಸಹದೇವ
ಕುಂತಿ
ದ್ರೌಪದಿ
ಮಾತೆ
ಕಂದ

ಕೌರವ
ಧೃತರಾಷ್ಟ್ರ
ವಿದುರ
ಸಂಜಯ
ಅಶ್ವತ್ಥಾಮ
ಗಾಂಧಾರಿ
ಭಾನುಮತಿ
ಗೀರ್ವಾಣ
ನೀಲಾಕ್ಷ
ಚಾಣೂರ
ಮುದುಕಿ

ಕಲಿ

ದ್ವಾಪರ
ಮರುಳುಗಲು

ಬಂಧುಗಲು, ಪರಿವಾರದವರು, ಸೈನಿಕರು, ಸಖಿಯರು ಇತ್ಯಾದಿ.

ಶ್ರುತಾನ ಕುರುಕ್ಷೇತ್ರಂ

ದೃಶ್ಯಂ

[ಹದಿನೆಂಟು ದಿನಗಳು ರಣಕೋಶಾಲವಿಂದ ತುಂಬಿ ತುಳುಕಿದ ಮಹಾ ಭಾರತ ಸಂಗ್ರಾಮವು ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಕೊನೆಗೊಂಡ ದಿನದ ಘೋರ ವಿಷಣ್ಣ ರಾತ್ರಿ. ಅದುವರೆಗೂ ರಣರಂಗವಾಗಿದ್ದ ಕುರುಕ್ಷೇತ್ರವು ಅಂದು ಫೀಷಣ ಶ್ರುತಾನ ಮಾತ್ರ ವಾಗಿದೆ. ವಿಸ್ತಾರವಾಗಿರುವ ಆ ರಣಭೂಮಿಯು ಬಯಲಿನಲ್ಲಿ ಕಗ್ಗತ್ತಲು ಕವಿದು ಕೊಂಡಿದೆ. ಕೋಟ್ಯನುಕೋಟಿ ಯೋಧರ ಶವಗಳೂ, ಅಸಂಖ್ಯವಾದ ಆನೆ ಕುದುರೆ ತೇರುಗಳೂ ಮಂದೆ ಮಂದೆಯಾಗಿ ಮುದ್ದೆ ಮುದ್ದೆಯಾಗಿ ಅಸ್ತವ್ಯಸ್ತವಾಗಿ ಆ ಬಿತ್ತರದ ಬಯಲಿನ ತುಂಬ ಬಿದ್ದಿವೆ. ಸಾಯುವವರೂ ಗಾಯಪಟ್ಟವರೂ ನರಳುತ್ತಿದ್ದಾರೆ. ಇರಳಿನ ಗರ್ಭದಿಂದ ಹೊರಟ ಆ ರೋದನ ಧ್ವನಿಯು ಕುರುಕ್ಷೇತ್ರವನ್ನೆಲ್ಲ ಆವರಿಸಿದೆ. ಆದರೂ ಆ ಗೋಳಿನ ಧ್ವನಿಯನ್ನು ತಿಂದು ತೇಗುವಂತೆ ಯಾವುದೋ ಒಂದು ಭಯಾನಕವಾದ ಮೃತ್ಯು ಮೌನವು ಆ ರುದ್ರಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ಸುಳಿದಾಡುತ್ತಿದೆ. ಯೆಷ್ಟು ಗಟ್ಟಿದಂತಿರುವ ಆ ಕತ್ತಲಲ್ಲಿ, ಆ ವಿಸ್ತಾರವಾದ ಕುರುಕ್ಷೇತ್ರದ ಬಯಲಿನಲ್ಲಿ ಸಾವಿರಾರು ಅಸ್ಪಷ್ಟ ಅಕೃತಿಗಳು, ಅರೆಮುಸುಗುಣಾಕಿ ಕೊಂಡು ಸುಳಿದಾಡುವ ಮನುಷ್ಯ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳು, ಕೈಯಲ್ಲಿ ಸೊಡರು ಹಿಡಿದು ಏನನ್ನೋ ಹುಡುಕುವಂತೆ ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಚರಿಸುತ್ತಿವೆ. ಅವರೆಲ್ಲ ಭಾರತ ಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ ಮಡಿದವರ ಬಂಧುಗಳು. ತಂದೆತಾಯಂದಿರು, ಅಣ್ಣ ತಮ್ಮಂದಿರು, ಅಕ್ಕ ತಂಗಿಯರು, ಸತಿಯರು, ಮಕ್ಕಳು, ಮುದುಕರು. ಕೌರವ ಪಾಂಡವ ಸಕ್ಷದವರು ಅಂದು ಶ್ರುತಾನದಲ್ಲಿ ಭೇದವಿಲ್ಲದೆ ತಮ್ಮ ತಮ್ಮ ನಂಟುಷ್ಟರ ದೇಹಗಳನ್ನು ಆರಿಸುತ್ತಿದ್ದಾರೆ. ಎತ್ತ ನೋಡಿದರೂ ದುಃಖಮಯವಾದ ರುದ್ರ ದೃಶ್ಯ. ಆ ದಿನ ಸಾಯಂಕಾಲ ಫೀಷಣ ಮರೋಧನರ ಗವಾಯುದ್ಧವು ಪೂರೈಸಿದೆ. ಕೌರವೇಂದ್ರನು ತೊಡೆಯೊಡೆದು ಮುಡಿಯುಡಿದು ವೈಶಂಪಾಯನ ಸರಸ್ವಿನ ತೀರದಲ್ಲಿ ನರಳುತ್ತ ಇನ್ನೂ ಜೀವವಿಂದಿದ್ದಾನೆ. ಅದೇ ರಾತ್ರಿ ದ್ವಾಪರ ಯುಗವು ಮುಗಿದು ಕಲಿಯುಗವು ಪ್ರಾರಂಭವಾಗುವುದು, ಅಂದಿಗೆ

ದ್ವಾಪರ ಯುಗದ ಶ್ರೇಷ್ಠತಮ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯೆಲ್ಲ ವಿನಾಶಯೊಂದಿ ಶೃತಾನ ಕುರುಕ್ಷೇತ್ರ ದಲ್ಲಿ ಪರಿಣಮಿಸಿದೆ. ಆ ರಂಗದ ಮಧ್ಯೆ ಧೀರನಾದರೂ ದುಃಖ ಮುಖಮುದ್ರೆಯಿಂದ ಕುಗ್ಗಿಹೋದ ಯುಗಪುರುಷ ದ್ವಾಪರನು ಚಿಂತಾಕ್ರಾಂತನಾಗಿ ಹೆಜ್ಜೆಯ ಮೇಲೆ ಹೆಜ್ಜೆಯಿಡುತ್ತ ಪ್ರವೇಶಿಸುವನು. ಎತ್ತರದ ಆಳ ; ವಿೀರ ವ್ಯಕ್ತಿ. ರಾಜ ವೈಭವದ ಚಿಹ್ನೆಗಳೆಲ್ಲವೂ ಆತನಲ್ಲಿ ತೋರುವುವು. ತಲೆಯಮೇಲೆ ಕಿರೀಟವೊಂದಿರುವುದು. ಒರೆ ಸೇರಿದ ಕತ್ತಿಯೊಂದು ಸೊಂಟದಲ್ಲಿ ನೇತಾಡುತ್ತಿದೆ. ಆತನನ್ನು ನೋಡಿದರೆ ಏನೋ ಒಂದು ಗೌರವವುಂಟಾಗುವುದು. ಮುಖಚಿಹ್ನೆಯು ವಿಷಣ್ಣವಾಗಿದ್ದರೂ ಆದು ಅಲ್ಪಾಕೃತ ಅಧೀರತೆಯ ಬಿನ್ನತೆಯಲ್ಲ, ಆವಿಶ್ರಾಂತ ಪರಾಕ್ರಮಿಯಾದ ಮಹಾಪುರುಷನ ಪರಾಭವದ ನಿರ್ಭರತೆಯ ನಮ್ರಭೈರ್ಯಭಾವ ಯುಗ ಪುರುಷ ದ್ವಾಪರನು ಪ್ರವೇಶಿಸಿ ಬಿಡುಮುಯ್ಯುವನು; ಸುತ್ತಲೂ ನೋಡುವನು, ಕಂಬನಿಗರೆವನು. ಕಡೆಗೆ ನಡುಮುಯ್ದು ತನ್ನಲ್ಲಿ ತಾನೇ ಹೇಳಿಕೊಳ್ಳುವನು.]

ದ್ವಾಪರ—

ಇದೇನಿದೀ ಭಾರತ ಕುರುಕ್ಷೇತ್ರಮೀದಿನಂ
ಮೂಗುವಟ್ಟಿರ್ದ ಸುಡುಗಾಡಿನಂತಿರ್ದುದು ?
ನಿಚ್ಚಮುಂ ನಾನಾಲಿಸಿರ್ದ ರಣಕಹಳೆಗಳ
ದೆಸೆ ದೆಸೆಗಳಂ ತಿವಿವ ದನಿಯಿಲ್ಲ. ಉರವಣಿಪ
ಬೀರರಟ್ಟಹಾಸದ ಕಾಕುಗಳ ಭೀಷಣ
ಸ್ವನಮಿಲ್ಲ. ಕಡುಗಿ ಕಾದುವ ಭಟರ ಖಡ್ಗಗಳ
ಸಂಘಟ್ಟನಾ ಧ್ವಾನಮಿಲ್ಲ. ಅತಿರಥರ
ಕಲಕಲ ನಿನಾದದಿಂದೊಡಗೊಡಿ ಪೊರಮಡುವ
ಕೋದಂಡಪಾಣಿಗಳ ಸಿಂಜಿನಿಯ ಟಂಕೃತಿಯ
ನಿರ್ಘೋಷಮಿಂದೆತ್ತ ಪೋಗಿಹುದು? ಕಿಡಿಗರೆವ
ಮೌತ್ರಾಸ್ತ್ರ ಶಸ್ತ್ರಗಳ ರುಕ್ಮ ದೀಧಿತಿಯೆಲ್ಲಿ?
ಮುಗಿಲ್ಲೆರೆಯನುಚ್ಚಳಿಸಿ ಎಡೆಬಿಡದೆ ಬಾಂದಳಕೆ
ಚಿಮ್ಮುತಿರ್ದಾ ಸರಲುಗಳ ಸುರಿಮಳೆಯದೆಲ್ಲಿ?
ಗದೆಯ ಗಾಳಿಯೊಳರಿಗಳೆಂಬುವ ತರಗೆಲೆಯ

ಮೊತ್ತಮಂ ಸುತ್ತಿಸಿದ ಭೀಮನ ವಾಣಿಯೆಲ್ಲಿ?
 ತನ್ನ ವಾಹಿನಿಯ ವೀರಾಳ್ಗಳಂ ಹುರುಡಿಸಲು
 ಹುರಿಗೊಳಿಸಿದಾ ಸರ್ವಕೇತನನ ಹರಿಕಂಠ-
 ಗರ್ಜನೆಯದೆತ್ತಲಿಂದಡಗಿದುದು? ಗಾಂಡೀವ-
 ಮೇನಾಯ್ತು? ಕುರುದಳದ ಕೆಚ್ಚಿದೆಯು ಬಿರಿವಂತೆ
 ಮೊಳಗಿದಾ ಪಾಂಚಜನ್ಯಮದೆಲ್ಲಿ? ಬಿಂಕದಲಿ
 ಕೊಂಕು ಕೊರಲಂಗೈದು ಕೆನೆದಾ ತುರಗತತಿಯ
 ಹೇಷಾರವಂಗಳಂ ಇಂದಾವ ನೀರವತೆ
 ನುಂಗಿದುದು? ಮೇಗೆತ್ತಿ ಸೊಂಡಿಲ್ಲಳಂ ಮುಂದೆ
 ನುಗ್ಗುತಿರ್ದಾ ಕರಿಯ ಬಲೈಯ್ಯು ಗಜಗಳೇಂ
 ಮುತ್ತುತಿರ್ಪೀ ಕತ್ತಲೆಯ ಕಡಲಿನಲಿ ಕರಗಿ
 ಪೋದುವೇಂ?—(ಸ್ವಲ್ಪ ಹೊತ್ತು ಸುತ್ತನೋಡಿ)

ಇಂದನ್ನೆ ವರೆಗಂ ಕುರುಕ್ಷೇತ್ರಂ
 ಅರಸುಗಳ ರಣರಂಗವಾಗಿತ್ತು; ಕೊಳೆಯಲಿಹ
 ಪೆಣದ ಬಣಬಿಯ ಕಣವದಾಗಿಹುದೀ ಪೊಳ್ಳು!
 ನಿನ್ನೆಯಿದು ಮೆಯ್ಯಲಿಗಳಾಡುಂಬೊಲಾಗಿತ್ತು;
 ಮರುಳ್ಳಳಾಡುತಿಹ ಮಸಣವಾಗಿಹುದಿಂದು!—
 ಕಾಳೆಗದ ನೆಲಗಳೆನೆ ಬಿತ್ತರದ ಮಸಣಗಳು!
 ಕಾಳೆಗವೊ ಬಿತ್ತರದ ಕೊಲೆಗೆಯ್ಮೆ! ಗೆಲವೆಂದ-
 ರೇನು? ಸೋಲ್ಪರ ಸಂತಾಪಂ; ವಿಜಯಿಗಳ ಪೆರೈ!—

[ಚಿಂತಿಸುವನು; ಕಣ್ಣು ಮುಚ್ಚಿ ಕಣ್ಣಿರೆದು ಬಿಸುಸುಯ್ದು]

ಎನ್ನಾಳ್ವಿಕೆಯ ತುತ್ತತುದಿಯೊಳೆ ವೀರಾತ್ಮ-
 ರೆನಿತಳಿದು ಪೋಗಿಹರು? ಶಿವಶಿವಾ, ಮಸಣಮೆನೆಗೆ
 ಈ ಚರಮ ಸೋಪಾನಮಾದುದೇ? ನೆತ್ತರಲಿ
 ಕಾಲೊಳೆಯುವಂತಾಯ್ತು ತಿರೆಯನಗಲುವ ಮುನ್ನಂ!

ಚಲದಂಕಮಲ್ಲರೆನಿತಳಿದಿಹರ್ ? ಪುಣ್ಯಾತ್ಮ-
 ರೆನಿತಳಿದಿಹರ್ ? ತರುಣರೆನಿತು ಮಡಿಡಿಹರ್ ?
 ದ್ವಾಪರ ಯುಗದ ಮಹಾವ್ಯಕ್ತಿಗಳ್ : ಆಚಾರ್ಯ
 ಭೀಷ್ಮಂ, ಕರ್ಣಂ, ದ್ರೋಣಂ, ಅಭಿಮನ್ಯು ಮೊದಲಪ್ಪ
 ಮಹಾವೀರರನಿಬರುಂ ಸಮರಹುತವಹಸಿಂದ
 ಬೀಳ್ ಕೆಂಗೊಳಿನೊಲು ಬೂದಿಯಾಗಿರ್ಪರ್.
 ಕೌರವ ಮಹಾನುಭಾವಂ ಪಗೆಯ ಕೈತವಕೆ
 ಸಿಲ್ಚಿ ತೊಡೆಯೊಡೆದು ತನ್ನ ತಿರೆಗುರುಳಿಹಂ!
 ಉಕ್ಕೈವದ ಕಾಳೆಗದಿ ಅಳಿವಾಯ್ತು ಕರ್ಣಂಗ!
 ಬಲಿಯಾದನಾ ದ್ರೋಣನ್ ಅರನ ಮಗನಾಡಿಡಾ
 ಮುಗ್ಗ ಮಿಥೈಯಂ ನಂಬಿ!—(ಮೇಲೆ ನೋಡಿ ಭಾವದಿಂದ)

ಇಳಿದು ಬಾ, ಕಳ್ತಲೆಯೆ ;

ಬಾನ ಹೊಡೆಯಿಂದಿಳಿದು, ಬಾ ಮುಸುಕು ಮಸಣಮಂ.
 ಕುರುಕುಲಾರ್ಕನ ಚರಮ ದುರವಸ್ಥೆಯಂ ಸಹಿಸ-
 ಲಾರದೆಯೆ ಪಡುಗಡಲಿಗಿಳಿದ ಬೆಂಗದಿರನೇ
 ಮರಳಿ ನೀ ಮೂಡದಿರು ! ನಿನ್ನ ಪೊನ್ನೈಳಗಿನಿಂ
 ಈ ಭಯಂಕರ ದೃಶ್ಯಮಂ ಮರಳಿ ಬೆಳಗದಿರು !
 ಇನ್ನಿ ದು ಕುರುಕ್ಷೇತ್ರಮಲ್ಪು, ಇಳಿಯೆ ಬಲ್ಮಸಣಂ !

[ತನ್ನ ಸುತ್ತಲೂ ಎಲ್ಲಿ ತೋರದೆ ಹಬ್ಬಿರುವ ಹೆಮ್ಮಸಣವನು
 ಎವೆಯಿಕ್ಕದೆ ನೋಡುತ್ತ ದ್ವಾಪರನು ಅಂತರ್ಮುಖಿಯಾಗಿ ನಿಲ್ಲುವನು.
 ಸುಂದರ ಭದ್ರಾಕಾರನಾದ ಕಲಿಪುರುಷನು ಪ್ರವೇಶಿಸಿ ಸುತ್ತಲೂ ದೃಷ್ಟಿಸಿ
 ನೋಡಿ ದೂರ ನಿಂತ ದ್ವಾಪರದೇವನನ್ನು ಗುರುತಿಸಿ ಮೆಲ್ಲಮೆಲ್ಲನೆ ಅವನ
 ಬಳಸಾರುವನು. ಆತನಿಗೆ ತುಸುಬಳಿಯಲ್ಲಿ ನಿಂತು ಸ್ವಲ್ಪ ಹೊತ್ತು
 ನಿರೀಕ್ಷಿಸುವನು. ದ್ವಾಪರನು ಯಾವುದೋ ವಿಚಾರದಲ್ಲಿ ತಲ್ಲಿನನಾಗಿ
 ಬಹಿಪ್ರಸಂಚವನ್ನೇ ಮರೆತು ಬಿಟ್ಟಿರುವನೆಂದು ತಿಳಿದು ಗಂಭೀರವಾಗಿ
 ಆತನನ್ನು ಕುರಿತು ಸಂಚೋಧಿಸುವನು.]

ಕಲಿ— ದ್ವಾಪರದೇವ!

ದ್ವಾಪರ—(ಅನನ್ಯಚಿತ್ತನಾಗಿ ತನ್ನೊಳುತಾನೇ)

ಎಂ ರೌದ್ರಮೇಂ ಕ್ರೂರಮೇಂ ದುಃಖಮಯ ದೃಶ್ಯಂ!
ದಿಟ್ಟಿಪರಿವನ್ನೆವರಂ ಎತ್ತನೋಡಿದಡತ್ತ
ನಾಶಮೇ ನಗುತಿಹುದು ವಿಕಟಾಟ್ಟಹಾಸದಿಂ!
ಕಣ್ಣಿಡುವ ಕಡೆ ಮುರಿದ ಪೊಂದೇರುಗಳ ರಾಶಿ;
ಎತ್ತನೋಡಿದಡತ್ತ ಸತ್ತಾನೆಗಳ ಮೊತ್ತಂ;
ರುಂಚಗಳ ಚೆಂಪಾಡುತಿಹ ಮರುಳ್ಳಗಳ ಬಳಗಂ;
ಬೆನ್ನ ಜೀವಂ ಸಿಗಿವ ಸೃಗಾಲಗಳ ಗುಂಪು!—
ಎನ್ನ ಯುಗದಂತ್ಯದೊಳೆ ವಿಲಯಮಾದಂತಿಹುದು!

[ಚಿಂತಾಮಗ್ನನಾಗಿ ನಲ್ಲವನು.]

ಕಲಿ— ಆವುದೋ ಎದೆಬಿರಿವ ಚಿಂತೆಯೊಳ್ ಮುಳುಗಿಹನಾ.
ಕರೆದರೂ ಎನ್ನ ದನಿ ಕೇಳಿಸದು. ದ್ವಾಪರಂ
ಇಂತು ಚಿಂತಾಕ್ರಾಂತನಾಗಿ ಮೈಮರೆತುದಂ
ನಾನಾವಗಂ ಕಂಪುದಿಲ್ಲಂ—ದ್ವಾಪರದೇವ!

ದ್ವಾಪರ—(ಎರಡು ಹೆಜ್ಜೆ ಮುಂದೆ ನಡೆದು ತನ್ನೊಳುತಾನೇ)

ಎನ್ನಿದೀ ಸದ್ಗುಗಳು? ಆರ್ತನಾದಗಳೇನು?
ವೌನಮೇ ನೋವಿನಿಂದೊಯ್ಯೊಯ್ಯನಳುವಂತೆ
ತೋರುತಿದೆ. ಕವಿದಿವ್ವ ನಟ್ಟಿರುಳೆ ಬಿಸುಸುಯ್ಯು
ನರಳುವಂತಿರ್ಪುದು. ಕೈಮುರಿದ ಕಾಲ್ಮುರಿದ
ಹೊಡೆಯೊಡೆದ ತಲೆ ಸಿಡಿದ ನೂರಾರು ಸೈನಿಕರ
ಅಸ್ಪಷ್ಟ ವಾಣಿಗಳ ತುಮುಲ ರೋದನಂ
ಜವನೆದೆಯ ಬೆದರಿಪಂತೆ ಬಾನ್ನೇರುತಿಹುದು.—
ಹಾ ಕೌರವೇಂದ್ರ! ಹಾ ಭೀಷ್ಮ! ಹಾ ದ್ರೋಣ!
ಹಾ ದಿವಾಕರತನಯ! (ಆಲೋಚಿಸುತ್ತ ನಲ್ಲವನು)

ಕಲಿ— (ಗಟ್ಟಿಯಾಗಿ) ದ್ವಾಪರದೇವ!

ದ್ವಾಪರ—(ತಿರುಗಿ ನೋಡಿ, ನಿಂತಲ್ಲಿಂದ ಅಲುಗದೆ ಗಂಭೀರವಾಗಿ)

ಕಲಿ ಮಹಾಶಯ!

ಕಲಿ— ಏನಿದಂತೊರ್ಟನೇ

ನಿಂತು ಚಿಂತಾಮಗ್ನನಾಗಿರೈ? ಕರೆದೊಡಂ

ಕೇಳಿಸದು. ಆವ ಮೆಯ್ಯಿಲಿಯೊಡನೆ ಸುಡಿಯುತಿಹೆ?

ದ್ವಾಪರ—(ಉಕ್ಕಿಬರುವ ದುಃಖವನ್ನು ತಡೆದು ನೀಳ್ಳನಿಯಿಂದ)

ಕಲಿದೇವ, ದ್ವಾಪರಂ ಕಲಿಯನೀ ಮಸಣವಲಿ

ಎದುರುಗೊಳ್ವಂತಾಯ್ತೆ? ಮುಂದೆ ಒಹ ಯುಗಪುರುಷ-

ನಾಗಲಿಹ ನಿನಗೆ ಈ ಸತ್ತ ಸುಡುಗಾಡಿಸಲಿ

ಪಟ್ಟಾಭಿಷೇಕಮಸ್ವಂತುಟಾಯ್ತೆ? ಎನಿತೆನಿತೊ

ಬರಿಸಗಳ ಗೆಯ್ಯಿಯಿಂ ಗಳಿಸಿದ್ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯ

ಚೆಲ್ವಿಕೆಯು ತುತ್ತತುದಿಯಲಿ ಪುಚ್ಚಳಿದು ಪೋಯ್ತೆ?

ನಿನಗೆನ್ನ ಕಾಲಸಾಮ್ರಾಜ್ಯಮಂ ಮರಳಿವ

ಸಮಯದಲಿ, ಆವ ಪರ್ಮೆಯೊಳಾವ ಮೆಚ್ಚುಗೆಯ

ವಸ್ತುವಂ ಎನ್ನ ಕೃತಿ ಎಂದಾನು ತೋರಿಸಲಿ?

ಈ ಮಹಾಕುರುಕ್ಷೇತ್ರ ಶ್ಮಶಾನಮಂ ತೋರಲೇ?

ಅಳಿದ ತುಳಿಲಾಳಗಳ ಶವಂಗಳಂ ನಿನಗಿತ್ತಪೆನೆ?

ಮುರಿದ ಹೊಂದೇರುಗಳ ಮಂದೆಯಂ ತೋರ್ದಪೆನೆ?

ನಿನಗಾವ ಮಂಗಳದ ಸಿರಿಯನೀಯಲಿ? ಹೇಳು!

ಕಲಿ— ದ್ವಾಪರದೇವ, ನೀನಿಂತೇಕೆ ಉಮ್ಮಳಂ-

ಬಡುತಿರೈ? ಶಾಂತನಾಗಯ್. ನೀನಿತ್ತದಂ

ಸಂತಸದಿ ಕೈಕೊಂಡು ಎನ್ನು ಜ್ವಗಂಗೆಯೆನ್.

ನಿನ್ನೊಳೂಣೆಯಮೇಂ? ವ್ಯಕ್ತ ಸೃಷ್ಟಿಯನೆಲ್ಲ

ತನ್ನೊಡಲಿನೊಳ್ ಪೊತ್ತು ಸಲಹಿದಾ ನಿತ್ಯತೆಯು

ಮರಳಿಯದಂ ಅವ್ಯಕ್ತಮನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿ
ಯುಗವುರುಷನಾದ ನೀನದಕೇಕೆ ದುಮ್ಮಾನ-
ಗೊಳ್ಳುತ್ತಿಹೆ. ರಸಪೂರ್ಣ- ಶೂನ್ಯದಿಂದೊಗೆತಂದು-
ದೀ ಎಶ್ವಂ; ಅದರೊಳೆ ವಿಲೀನವಾಗಡಗುವುದು.
ಆದೊಡೇಂ? ಮರಳಿ ಬೇರೊಂದಾಕೃತಿಯ ತಳೆದು,
ಬೇರೊಂದು ಕಟ್ಟಳೆಗೆ ತಲೆಬಾಗಿ, ಬೇರೊಂದು
ಕಾಲದಲಿ ಮೂಡುವುದು. ಲೀಲೆಯೆಂಬುವುದೆಲ್ಲ
ಮೂಡುವುದು ಮುಳುಗುವುದರಲ್ಲಿಹುದು. ಅದಕೇಕೆ
ಮರುಗುವುದು? ಕನಸಿನಲಿ ಕಂಡ ಕಡವರಮಳಿಯೆ
ಎಚ್ಚೆತ್ತು ಶೋಕಿವುದುಚಿತಮಲ್ಲ.

ದ್ವಾಪರ—(ಬಿಸುಸುಯ್ದು, ಕಲಿಯ ಹತ್ತಿರ ಹೋಗಿ ಹೆಗಲಮೇಲೆ ಕೈಯಿಟ್ಟು)
ಕಲಿದೇವ,

ಇಂದಳಿದುದನಿತುಮುಂ ಮುಂದೆ ಏತಂದವುದೆ?

ಕಲಿ— ಅಹುದು, ಸಂದೆಯಮಿಲ್ಲ.

ದ್ವಾಪರ—(ಸುತ್ತಲೂ ಕೈನೀಡಿ ತಿರುಗಿಸಿ ರಣರಂಗದಲ್ಲಿ ಕೆಡೆದ ಖರರಲ್ಲರನು
ನರ್ದೇಶಿಸಿ) ಈ ಬೀರರನಿಬರುಂ?

ಕಲಿ— ಈ ಬೀರರನಿಬರುಂ!

ದ್ವಾಪರ— ಬಾಂದೊರೆಯ ಕಂದನಹ
ಭೀಷ್ಮನಂತಹ ಬ್ರಹ್ಮಚಾರಿಗಳು?

ಕಲಿ— (ಒಂದು ವಿಧವಾದ ಮೊಂಡ ಕೆಚ್ಚಿನಿಂದ) ಭೀಷ್ಮನಂ
ವಿಾರಿದಪರೈತಹರ್ !

ದ್ವಾಪರ— ಭೀಷ್ಮನೊಲು ಸೂರುಳಂ
ತಪ್ಪದಿಹ ಪಾರ್ಥಿವರು ?

ಕಲಿ— ಅದಕೆರಡು ಮಡಿಯಹರ್
ಜನಿಸುವರ್.

ದ್ವಾಪರ— ದ್ರೋಣನೊಲು ಬಿಲ್ಲೋಜರೈತಹರೆ ?

ಕಲಿ— (ತಿರಸ್ಕಾರದಿಂದಲೂ ಹೆಮ್ಮೆಯಿಂದಲೂ)

ಕರ್ಬೋಗಿಯ ಕಾರುವ ಸಿಡಿಲ್ಲಗಳನೆ ನಿರ್ಮಿಪರ್ !

ಗ್ರಹ ಚಂದ್ರ ತಾರೆಗಳನಳಿಯುವರ್ ; ತೂಗುವರ್ !

ದ್ವಾಪರ—ಕರ್ಣನಂತಹ ದಾನಿಗಳು ಬಹರೆ ?

ಕಲಿ— ಬರದಿರರ್ !

ದ್ವಾಪರ—ಬಿಂಕದಲಿ, ಚಲದಲ್ಲಿ, ಕಡುದಿಟ್ಟತನದಲ್ಲಿ,

ಬಳಲದಿರ್ಪದಟಿನಲಿ, ಪೆಂಪಿನಲಿ, ಪೆರ್ಮಿಯಲಿ,

ಒಲೈಯಲಿ, ನೇಹದಲಿ, ಪರಮ ಗಾಂಭೀರ್ಯದಲಿ

ಕೌರವಗೆಣೆಯಹ ಮಹಾಸುಭಾವರು ಬಹರೆ ?

ಕಲಿ— ಅಹುದು, ಅದಕೆ ಸಂದೇಹಮೇಕೆ ?

ದ್ವಾಪರ — (ಸುತೋಷದಿಂದ) ಧನ್ಯನ್ !

ಅವರನಾಳುವ ಪುಣ್ಯವಿಹ ನೀನೆ ಧನ್ಯನ್ !

ಆದೊಡಂ, ಕಲಿದೇವ, ನಿನ್ನ ಯುಗದಾಳುಗಳು

ಕುಬ್ಜರೆಂಬುದು ಶಾಸ್ತ್ರಸಿದ್ಧಮಾಗಿರುವೈಸೆ ?

ಕಲಿ— (ಬಿಂಕದಿಂದ) ಕುಬ್ಜರಾದೊಡಮೇಂ? ದೀರ್ಘದೇಹಿಗಳಪ್ಪ

ತಮ್ಮ ಪೂರ್ವಿಕರ ಭುಜವನಡರುವರೈಸೆ ?

ಅದರಿಂದೆ ಪೂರ್ವ ಯುಗಗಳ ನರರಿಗಿಂತಲುಂ

ಉನ್ನತರ್ ; ಬಿತ್ತರದ ದಿಟ್ಟಿಯಂ ಪಡೆದವರ್ !

ಚಳಿವೆಟ್ಟಿಗಿಂತಲುಂ ಅದರ ನೆತ್ತಿಯೊಳಿರ್ಪ

ಧವಳಗಿರಿ ಶೃಂಗಮೇ ಪಿರಿದವ್ವುದೈಸೆ?—

ಸಾಪಿನಲಿ ಹೊಸ ಬಾಳು ಹುದುಗಿಹುದು ; ನಾಶದಲಿ

ನವಸೃಷ್ಟಿ ಪವಡಿಸಿದೆ. ನೂರು ಮಾತಿಂದೇಂ ?

ಸಾವೆ ಹೊಸ ಬಾಳಿಗಾಧಾರಮಾಗಿರುವುದು ;

ನಾಶಮೇ ನವಸೃಷ್ಟಿಗುತ್ತಾಹಮಾದವುದು !

ದ್ವಾಪರ—ಯುಗಗಳೊಳ್ ಕಲಿಯುಗಮೆ ಶ್ರೇಷ್ಠಮೆಂದೆಂಬಿಯೇಂ ?

ಕಲಿ— ಶ್ರೇಷ್ಠಮವ್ವುದೊ ಅಲ್ಲೊ ಆದಂ ನಾನೀಗೊರೆಯೆ
 ಉನ್ನತೋನ್ನತಮೆಂದು ಕೆಚ್ಚಿನಿಂ ನೆಚ್ಚಿಹೆನ್.
 ಪೂರ್ವ ಯುಗದನುಭವದ ತಳಹದಿಯ ಮೇಲೆಯೇ
 ಬರುವ ಕಾಲದ ಭವ್ಯ ಮಂದಿರವ ನಿರ್ಮಿಪೆನ್.

ದ್ವಾಪರ—(ಹರ್ಷದಿಂದ)

ನನಯುಗದ ನವ ಚಕ್ರವರ್ತಿ, ಕಲಿದೇವ,
 ನಿನಗೆ ಮಂಗಳಮುಕ್ತೆ! ಇಂದಿಗೆನ್ನಾಳ್ವಿಕೆಯು
 ತುದಿಯನೈದಿವುಡು—ನಾನಿನ್ನು ತೆರಳ್ವೆಂ
 ಕೌರವೇಂದ್ರಂ ಕಡೆಯುಸಿರನೆಳೆವ ಮುನ್ನಮೇ—
 ನಾನಾತನಂ ಕಂಡು ಮಾತಾಡಬೇಕೆಂಬ
 ನಿಡುಬಯಕೆಯಿದೆ. ಎನ್ನ ಯುಗದೊಳಾತನೆ ನರಂ
 ತನ್ನ ಚಲದಿಂ, ತನ್ನ ಶಕ್ತಿಯಿಂ, ತನ್ನ ತುಳ
 ದೃಢತೆಯಿಂದೆಂತುಟು ಮಹಾಸತ್ಪನಹನೆಂಬ
 ತತ್ತ್ವಮಂ ತಿರೆಗೆಲ್ಲ ತೋರಿಹಂ—ನಿನಗಿದೋ
 ಎನ್ನೀ ಕಿರೀಟಮಂ ನೀಡುವೆನ್. (ಕಿರೀಟವನು ತೊಡಿಸಿ)
 ಮೇಣಿದೋ

ರಾಜಕರವಾಲಮಿದೆ! (ಕೊಡುವನು)

ಕಲಿ— (ನಮ್ರನಾಗಿ ಸ್ವೀಕರಿಸಿ) ಅಗ್ರಜನೆ, ನಿನಗಿದೋ
 ನಮಿಸುವೆಂ. ನಿನ್ನ ಅನುಭವಮೆನಗೆ ಬಟ್ಟಿದೋರಲಿ!

[ಇಬ್ಬರೂ ಒಬ್ಬರೊಬ್ಬರನ್ನು ಪ್ರಶಂಸನೀಯ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ನೋಡು
 ವರು. ಕಣ್ಣೀರು ತುಂಬಿ ಆಲಿಂಗಿಸುವರು. ತರುವಾಯ ದ್ವಾಪರನು
 ಸುತ್ತಲೂ ತಿರುಗಿ ಶ್ರುತಾನವನ್ನು ನೋಡಿ ನಿಟ್ಟುಸಿರು ಬಿಟ್ಟು ಎರಡು ಹೆಜ್ಜೆ
 ಹಿಂಜರಿಯುವನು. ಕಲಿಯು ದ್ವಾಪರನನ್ನೇ ನೋಡುತ್ತ ಬೆರಗಾಗುವನು.]

ಕಲಿ— ಅಣ್ಣಾ, ಎನ ನಿಟ್ಟಿಸುತ್ತಿಪೆ? ಏಕೆ ಬಿಸುಸುಯ್ಯುತ್ತಿಹೆ?

ದ್ವಾಪರ—(ಹೋದ ದೃಷ್ಟಿಯನ್ನು ತಿರುಗಿಸದೆ ಮರುಕದಿಂದ)

ನೋಡಲ್ಲಿ, ಕಲಿದೇವ?

ಕಲಿ— (ನೋಡಿ) ಎನ್ನಿದೀ ಬೆಳಕುಗಳು? ಕತ್ತಲೆಯೆ ನೂರಾರು
 ಸೊಡರ್ದಳಂ ತೆಕ್ಕನೆ ಬೆಸಲೆಯಾದಂದದಲಿ
 ಕಣ್ಣಿಟ್ಟಿಪರಿವನ್ನೆ ವರಂ ಎತ್ತಲುಂ ಚಲಿಪ
 ವೊಂಬುಗಳ ಬಲ್ಬಳಗಂ ರಂಜಿಸಿರ್ಪುದು!

ದ್ವಾಪರ—ನೋಡಯ್, ಮತ್ತೇನಂ ಕಾಂಬೆ, ನೋಡಯ್.

ಕಲಿ— (ವಿಸ್ಮಿತನಾಗಿ) ಎನ್ನಿದೀ ರೂಪಗಳು? ಕೆಂಜೊಡರ್ದಳ ಮುಬು
 ಬೆಳಕಿನಲಿ ಮಸುಕು ಮಸುಕಾಗಿರ್ಪ ಮಾನವರ
 ನೂರಾರು ಛಾಯೆಗಳು ಮೆಲ್ಲನೆ ಚರಿಸುತಿಹವು.

ದ್ವಾಪರ—(ದುಃಖದಿಂದ)

ಅರಿಯೆಯೇಂ, ಕಲಿದೇವ, ಅರಿಯೆಯೇಂ? ಪಾಂಡವರ
 ಕೌರವರ ಪಕ್ಷದಲಿ ಕಾದಾಡಿ ಮಡಿದವರ
 ಅಕ್ಕರೆಯ ಬಂಧುಗಳು ತಮ್ಮವರ ಪೆಣಂಗಳಂ
 ಪುಡುಕುತ್ತೆ ದೇಹಮಿಹ ಪ್ರೇತಗಳ ತೆರದಿಂದೆ
 ಬಿಸುಸುಯ್ದು ಕಂಬನಿಯ ಸೂಸಿ ಅಲೆಯುತಿಹರು!

ಕಲಿ— ಜನನ ಮರಣದ ದುಃಖಗಳು ಹಿಂಡುಗೊಂಡು
 ಮಸಣದಲಿ ಮೆರವಣಿಗೆ ಮಾಳ್ವಂತೆ ತೋರ್ದವುಡು!

ದ್ವಾಪರ—ಇದೆ ಪರಾಕ್ರಮಶಾಲಿಗಳ ರಣೋತ್ಸಾಹಕ್ಕೆ
 ಪ್ರತಿಫಲಂ! ನೋಡಿದೆ ರಣೋನ್ಮತ್ತರಾಗಿರ್ದ
 ಮೆಯ್ಯಲಿಗಳದಟಿನ್ನಿಂದುದಿಸಿರ್ಪ ಮಸಣಂ!
 ಮೇಣಿದೆ ಮಹಾಭಾರತದ ಕುರುಕ್ಷೇತ್ರದಿಂ,
 ಎರ ಸಂಗ್ರಾಮದಿಂ, ಲೋಕಪ್ರಸಿದ್ಧವಹ
 ವಿಜಯದಿಂ ಮೂಡಿ ಬಂದಿಹ ಸೂಡುಗಳ ಬೀಡು!
 ಶವಗಳುಗ್ರಾಣಂ! ನಿಶಾಚರಿಗಳಿಗೆ ನಾಡು!

[ಇಬ್ಬರೂ ನೋಡುತ್ತ ನೋಡುತ್ತ ದೂರವಾಗಿ ಕತ್ತಲೆ
 ಕರಗಿಹೋಗುವರು.]

ದೃಶ್ಯ ೨

[ಶ್ರುತಾನ ಕುರುಕ್ಷೇತ್ರದ ಮತ್ತೊಂದು ಭಾಗ. ದೂರ ಕತ್ತಲೆಯ ಅಂತರಾಳದಲ್ಲಿ ಘೋಷುಗಳ ಓಡಾಟವೂ, ಸ್ವಲ್ಪಸ್ವಲ್ಪ ಮನುಷ್ಯಾಕೃತಿಗಳ ಚಲನೆಯೂ ಕಾಣಿಸುವುವು. ಆ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳು ಬರಬರುತ್ತ ಸಮೀಪವಾಗುವುವು. ಗೀರ್ವಾಣ, ನೀಲಾಕ್ಷ, ಚಾಣೂರಲೆಂಬ ಮೂರು ಜನ ಕಿಂಕರರು ಪೊಂಜಿನ ಬೆಳಕಿನಲ್ಲಿ ಅತ್ತಿತ್ತ ತಿರುಗುತ್ತ, ಬಗ್ಗಿ ಬಗ್ಗಿ ನೋಡುತ್ತ ಹುಡುಕುತ್ತ ಬರುವರು. ಒಂದೊಂದು ಸಲ ತೇರುಗಳು ಮುರಿದು ಬಿದ್ದ ಸ್ಥಳಗಳನ್ನು ಬಗ್ಗಿ ಇಣಕಿ ನೋಡಿ ಪರೀಕ್ಷಿಸುವರು. ಒಂದೊಂದು ಸಲ ಹೆಣದ ಮೇಲೆ ಬಿದ್ದ ಹೆಣಗಳನ್ನು ನೂಕಿ ನೂಕಿ ನೋಡುವರು. ಒಂದೊಂದು ಸಲ ಕೆತ್ತಿಹೋದ ಮುಖಮಂಡಲಗಳನ್ನು ಪರೀಕ್ಷಿಸುವರು. ಅವರು ಕೌರವೇಂದ್ರನನ್ನು ಹುಡುಕಿಕೊಂಡುಬಂದ ಚಾರರು. ತಮ್ಮ ಸ್ವಾಮಿಯ ಪರಾಭವವನ್ನು ಕೇಳಿ ಆತನಿರುವ ತಾಣವನ್ನು ಕಂಡುಹಿಡಿದು ಸೇವೆಮಾಡಲು ಆತುರರಾಗಿ ಬಂದಿದ್ದಾರೆ]

ಗೀರ್ವಾಣ—(ಪೊಂಜನ್ನು ಸ್ವಲ್ಪ ಮೇಲೆತ್ತಿ) ಎಚ್ಚರಿಕೆ, ಎಚ್ಚರಿಕೆ ಚಾಣೂರ. ಕತ್ತಲಲಿ ಮುಂಚಿ ಮುಂದೆ ನಡೆಯದಿರು. ನೆತ್ತರುಗೆಸರಿ ನಲಿ ನಿಮಿರಿ ನಿಂತ ಕೋಲ್ಪುದಿಗಳಡಗಿಹವು. (ಚಾಣೂರನು ನಿಲ್ಲುವನು.)

ನೀಲಾಕ್ಷ—ಗೀರ್ವಾಣ, ದೀವಿಗೆಯನಿತ್ತ ಹಿಡಿ. ಮಣಿಮಕುಟ ಮಸ್ತಕದ ಕಲಿಯೊರ್ಪನಿಲ್ಲಿ ಪಟ್ಟಿಹನು. ಆಕೃತಿಯೊಳಿ ಮೊಡೆಯನನೆ ಹೋಲುವನು. (ಚಾಣೂರನು ಓಡಿಬಂದು)

ಚಾಣೂರ—ಎಲ್ಲಿ? ಎಲ್ಲಿ? (ಮೂವರು ಪೊಂಜಿನ ಬೆಳಕಿನಲ್ಲಿ ಬಗ್ಗಿ ನೋಡುವರು.)

ಗೀರ್ವಾಣ—ನೀಲಾಕ್ಷ, ನಿನಗೇಂ ಹುಚ್ಚು ಹಿಡಿದಿದೆಯೆ? ಕಂಡ ಕಂಡ ಹೆಣನೆಲ್ಲಮಂ ಎಮ್ಮೊಡೆಯನೆಂದೊದರುತಿಹೆ!

ಚಾಣೂರ—ಕರಡಿಯಂ ಕಂಡಳುಕಿದಾತಂಗೆ ಕಗ್ಗಲ್ಲಿ ಕರಡಿಯಹು ದಂತೆ. ಅಂತೆ ನೀಲಾಕ್ಷಂಗೆನಿಬರುಂ ಕುರುಚಕ್ರವರ್ಮಿಯಂತೆ ತೋರುವರು.

ನೀಲಾಕ್ಷ—(ದುಃಖದಿಂದ ನಡುಸುಯ್ದು) ಅಯ್ಯೋ, ಕೌರವ ಕುಲೇಂದ್ರನಂ
ನೋಡುವಾಸೆ ನನಗೆ ಮರುಳಮರಿದಂತಿಹುದು. (ಕಣ್ಣೀರಿ
ಡಿದು) ಈ ಹೆಣದ ಬಣಬೆಗಳೊಳು ಕುರುಪತಿಯನೆಂತು
ಹುಡುಕುವುದೋ ನಾನರಿಯೆ. ಶವಗಳಂ ತುಳಿತುಳಿದು
ಪೆಣದಿನಿಗಳಾಗುತ್ತಿಹೆವು.

ಚಾಣೂರ—ಬಾಣದ ಮೊನೆಗಳಂ ಮೆಟ್ಟಿ ಮೆಟ್ಟಿ ನನ್ನಡಿಗಳೆರಡೂ
ಜಜ್ಜರಿತವಾಗಿಹವು. ಇದೇನು ರಣರಂಗವೋ! ವಾಳ್ಕೊ
ಲೆಯ ನೆಲೆ!

ನೀಲಾಕ್ಷ—ಇನ್ನೆಗಂ ಸಮರರಂಗಂ ಇನಿತು ಭಯಂಕರಮೆಂದು ನಾನು
ರಿದುದಿಲ್ಲ. ಸಮರಸಮಯಕಿಂತಲೂ ಸಮರೋಪಸಂಹಾ
ರದೀ ಮಸಣಮೆ ಮಿಗಿಲಗುವರ್ವಡೆದಿಹುದಲ್ಲೆ?

ಗೀರ್ವಾಣ—ಕಾಳಗದಿಂತೈತಹ ನಾಶದಗುಂದಲೆಯಂ ನಾನಿಂದು ಮನು
ಗಂಡೆ. ಕಟ್ಟಕಡೆಗಿಂತುಟಾಗುವುದೆಂದು ಮೊದಲಂದು
ತಿಳಿದರಾರು?

ಚಾಣೂರ—ಸಮರ ಕಲಾಕೋವಿದರೆಂದು ಪೆಸರಾಂತ ಮೆಯ್ಯಲಿಗಳಂ
ತುಳಿಲಾಳ್ಗಳಂ ಬಿಲ್ಲೋಜರಂ ಇಚ್ಛಾಮರಣಿಗಳಂ ಚಿರಂ
ಬೀವಿಗಳಂ ತನ್ನ ದಳದೊಳೆ ಪಡೆದೆ ಎಮ್ಮೊಡೆಯಂಗೆ
ಸೋಲವ್ವುದೆಂದಾರು ಬಗೆದಿದರು?

ನೀಲಾಕ್ಷ—ಆರೇನಂ ಮಾಳ್ವರು ಬಿದಿಯಡ್ಡ ಬರ್ಪಾಗ?

ಚಾಣೂರ—ಮುಂದೆ ನಡೆ, ಗೀರ್ವಾಣ. ನಮ್ಮೊಡೆಯಂಗೆ ಕಟ್ಟ
ಕಡೆಯ ನೇವೆಯನಾದರುಂ ಗೈದು ಸೈಪಂಪಡೆವಂ.

ಗೀರ್ವಾಣ—ನಮ್ಮೊಡೆಯನನ್ನರೊಳು ಮತ್ತಾವ ದಾತಾರನಂ ಇನ್ನಿ
ಳೆಯಮೇಲಾವು ಕಾಣುವೆವು? ದಯೆಯೊಳಾತಂಗೆ ದೊರೆ
ಯಪ್ಪರಾರಿಹರು? ಡಿಂಗರಿಗೆಗೆ ಆತನೊಲು ಕಡುನೇ
ಹಮಂ ತೋರ್ಪ ಚಕ್ರವರ್ತಿಗಳಾರು ಈ ತಿರೆಯೊಳಿರ್ಪರು?

ನೀಲಾಕ್ಷ—ನಮಗಾತನೇ ತಂದೆಯಾಗಿದ್ದಂ. ಆತನಳಿದ ಬಳಿಕ್ಕು
ನಾಮೆಲ್ಲರುಂ ತಿರಿದುಂಬ ದೇಸಿಗರಲೈ?

ಚಾಣೂರ—ಹಾ ತಂದೆ, ಎಲ್ಲಿ ನರಳುತ್ತ ಪುಡಿಯೊಳುಪವಡಿಸಿ ಪೊರಳು
ತಿಹೆ!—ಗೀರ್ವಾಣ, ನಮ್ಮೊಡೆಯನೆಯರಿವ ನಲ್ಲತೆ
ಯೊಂದಂ ನಿಮಗೊರೆವೆಂ; ಆಲಿಸಿಂ. ಒರ್ದಿನಂ
ನಟ್ಟಿರುಳು. ನಾನು ರುಜಿಯಿಂ ನೊಂದು ನರಳಿ ಸೆಜ್ಜಿಯೊಳು
ಪವಡಿಸಿದೆ. ನನ್ನಾಕೆ ನನ್ನ ಪೊರೆಯೊಳೆ ಕುಳಿತು
ಕಂಬನಿಗಳಂ ಸೂಸುತ್ತಲಿದ್ದಳು. ನನಗೆ ಕಡೆಗಾಲಂ
ಬಳಿಸಾರಿ ಬಂದಿತ್ತು. ಆ ಪೊಳ್ಳಿನೊಳೆಮ್ಮ ಬೀದಾರದ
ಬಾಗಿಲಂ ಆರೊ ತಳ್ಳಿದವೊಲಾಯ್ತು. ನನ್ನಾಕೆ
“ಯಾರವರು?” ಎಂದು ಕುಳಿತಲ್ಲಿಯೆ ಕೂಗಿದಳು. ಆಗ
ಕರುಣೆಯಿಂ ತುಂಬ ತುಳುಕುವ ಕೊರಲದೊಂದು “ನಾನು
ಬಂದಿಹೆನು, ಚಾಣೂರ, ಬಾಗಿಲಂ ತೆರೆ.” ಎಂದಿತು.
ತೆರೆಯೆ, ಚರರೊಬ್ಬರಿಲ್ಲದೆಯೆ ಒಂಟಿಗನಾಗಿ ಮೈಮರೆಸಿ
ಕೊಂಡು ಬಂದ ಕೌರವಸ್ವಾಮಿಯಂ ಕಂಡೆ. ನನಗೆ ಪರ
ಮಾತ್ಮನಂ ದರ್ಶಿಸಿದ ಭಕ್ತನಂತೆ ಸಂತಸಂ ಮಿಗಿಲಾಗಿ
ರುಜಿಯಡಗಿದುದು! ಕುರುಕುಲ ಸಾರ್ವಭೌಮನೆಲ್ಲಿ?
ನಾನೆಲ್ಲಿ? ಆತನೆಮ್ಮ ಇಷ್ಟದೈವಮೆ ದಿಟಂ!

ನೀಲಾಕ್ಷ—ಸೋತೊಡೇಂ? ಗೆದ್ದೊಡೇಂ? ಎದ್ದಡೇಂ? ಬುದ್ದಡೇಂ!
ನರಕದೊಳಿದೊಡೇಂ? ಸಗ್ಗದೊಳಿದೊಡೇಂ? ನಮ್ಮೊ
ಡೆಯನಾವಗಂ ನಮ್ಮೊಲೈಯೊಡೆಯನೈಸೆ!

ಗೀರ್ವಾಣ—ಅವನ ಮತಿ ನಮಗೆ ಮತಿ; ಅವನ ಗತಿ ನಮಗೆ ಗತಿ.
ಬನ್ನಿ, ತಂದೆಯಂ ಹುಡುಕುವಂ!

[ಕಿಂಕರರು ಹುಡುಕುತ್ತ ಹೋಗಿ ಕತ್ತಲಲ್ಲಿ ದೂರಾಗುವರು.
ಮಾತೆಯೊಬ್ಬಳು ತನ್ನ ಕಂದನನ್ನು ಕೂಡಿಕೊಂಡು ರೋದಿಸುತ್ತ ಬರುವಳು.

ಆಕೆಯ ಗಂಡನು ಮಡಿದ ಪಾಂಡವ ಸಕ್ಕದವರಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬ ಕಾಲಾಳು.
ಆ ರಾತ್ರಿ ಪತಿಯ ದೇಹವನ್ನು ಹುಡುಕಲು ಶ್ಮಶಾನ ಕುರುಕ್ಷೇತ್ರಕ್ಕೆ
ಬರುವಳು.]

ಕಂದ— ಅಮ್ಮಾ, ಕತ್ತಲೆಯೊಳಿಲ್ಲಿಗೆ ಹೋಗುತ್ತಿಹೆ?

ಮಾತೆ— ಮಗೂ, ತಿರೆಗೆ ನಿನ್ನಂ ಪಡೆದವನ ರುದ್ರಭೂಮಿಗೆ.

ಕಂದ— ಎಷ್ಟು ದೂರ? ಅದು ಇರುವುದೆಲ್ಲಿ?

ಮಾತೆ— ಅದನೆ ಹುಡುಕುತ್ತಿಹೆನು, ಕಂದಾ. (ಬಗ್ಗಿ ಒಂದು ಹೆಣವನ್ನು
ನೋಡುವಳು. ಕಂದನೂ ಹೋಗಿ ನೋಡಿ)

ಕಂದ— ಅಮ್ಮಾ, ಯಾರಿವನು?

ಮಾತೆ— ಯಾವನೋ ನಿನ್ನಂತಹ ಮುದ್ದು ಕಂದನಂ ಪಡೆದಿರುವ
ತಂದೆಯಾತನು, ಮಗುವೇ.

ಕಂದ— ಇಲ್ಲೇಕೆ ಮಲಗಿಹನು? ಇವನಿಗೆ ಮನೆಯಿಲ್ಲವೇ?
ದೇಸಿಗನೆ?

ಮಾತೆ— (ಸ್ವಗತ) ಬಾಳು ಏನೆಂಬುದಂ ಅರಿಯದಿರುವ ಈ ಕೂಸಿಗೆ
ಸಾವಿನ ಪರಿಚಯಮಂ ನಾನೆಂತು ಮಾಡಿಕೊಡಲಿ!
(ಮಗುಗೆ) ಕಂದಾ, ಕಾಳೆಗದ ನೆಲದೊಳೆ ವೀರರಿಗೆ ಬೀಡ್ಲಿ
ಎಂದು ಹೇಳುವುದೆಂತು? ಸತ್ತವರ ಸಂಗದಲಿ, ಸತ್ತವರ
ನೇಹದಲಿ ಬಾಳುತ್ತಿರುವ ಈತನನು ದೇಸಿಗನೆಂದು ಕರೆವು
ದೆಂತು? ಸಮರವಿಲಯಾಗ್ನಿಗೆ ಬಾಳನು ಬೇಳಿದಿವನು ಜವ
ನಿದ್ದೆಯಲ್ಲಿಹನು. ಮರಳಿ ಎಚ್ಚರನು!

ಕಂದ— ಮರಳಿ ಮೇಲೇಳನೇ?

ಮಾತೆ— ಮೇಲೇಳನು!

ಕಂದ— ಮರಳಿ ಮಾತಾಡನೇ?

ಮಾತೆ— ಇಲ್ಲ!

ಕಂದ— ನನ್ನಂತೆ ಇವನಿಗೊಬ್ಬ ಕಂದನಿಹನೆಂದು ಹೇಳಿದೆಯಲ್ಲಾ
ಆ ಕಂದನನು ಮರಳಿ ಎದೆಗುಟ್ಟಿನಲಿಯನೇ?

ಮಾತೆ— (ಶೋಕ ಹೆಚ್ಚಿ) ಇಲ್ಲ, ಮಗೂ, ಇಲ್ಲ! ಇನ್ನಿವನು ಜೇಲು
ವಾದ ಈ ತಿರೆವೆಣ್ಣೆ ಸಂಕದಲಿ ಸಂಚರಿಸಲಾರನು: ಕಾಲ್ಗ
ಳುಡುಗಿಹವು! ಇನ್ನಿವನ ಕೊರಲಿನಿಂದ ಮಾನವರಾಡುವ
ಇಂಚರದ ಮಾತುಗಳು ಹೊರಹೊಮ್ಮಲಾರವು: ನಾಲ
ಗೆಯುಳಿದಿಹುದು! ಇನ್ನೀತನೆದೆಯಲಿ ಸತಿ ಪ್ರೇಮ, ಸುತ
ವಾತ್ಸಲ್ಯ, ಒಂಧು ಮಮತೆ, ಕರುಣೆ, ನಯ, ದಯೆ
ವೊದಲಾದ ಮಾನವೀಯ ದಿವ್ಯ ಭಾವಗಳಲಿ ಒಂದಾದರೂ
ಮೂಡಲಿರಿದು! (ಬಿಕ್ಕಿ ಬಿಕ್ಕಿ ಅಳುವಳು) ನಗಲಾರನಿವನು!
ಈತನಳಲೂ ಆರನು! ಸುಖಪಡಲಾರನು! ದುಃಖಪಡಲೂ
ಆರನು!—ಶಿವಶಿವಾ, ಸಾವಿನ ಮೌನಕಿಂತಲು ಬಾಳಿನ
ಗೋಳೆ ಲೇಸಲೆ?—ಕಂದಾ, ಈತನೀಗೊಂದು ಬರಿಯ
ಎಲುಬು ಬಾಡುಗಳ ಗೂಡು! ಬರುವವರು ಹೇಳದಿಹ,
ಇರುವವರು ಕಾಣದಿಹ, ಹೋದವರು ಬಾರದಿಹ ಸಾವಿನ
ನಾಡು ಇವನಿಗೆ ಜೀಡು! ಈಗಳೀತಂಗೆ ಪಿತೃತ್ವಮಿಲ್ಲ,
ಪತಿತ್ವಮಿಲ್ಲ, ಬಂಧುತ್ವಮಿಲ್ಲ, ಶತ್ರುತ್ವಮಿಲ್ಲ! ಈತನೀಗ
ಳಣ್ಣನೂ ಅಲ್ಲ, ತಮ್ಮನೂ ಅಲ್ಲ—

ಕಂದ— (ಬಿಚ್ಚಿ) ಇನ್ನೇನಾಗಿರುವನಮ್ಮಾ?

ಮಾತೆ— (ದುಃಖಾತಿಶಯದಿಂದ) ಹೆಣ! ಹೆಣ! ಸತ್ತ ಸುಡುಗಾಡಿನ
ಹೆಣ!

ಕಂದ— (ಕಂಬನಿತುಂಬಿ) ತಾಯೇ, ನಾವರಸುತಿರುವ ನನ್ನ ತಂದೆಯೂ
ಇವನಂತೆಯೆ ಆಗಿರುವನೇನು?

ಮಾತೆ—(ಕಂದನನ್ನು ಬಿಗಿಡಪ್ಪಿ ರೋದಿಸುತ್ತ) ಅಯ್ಯೋ, ನನ್ನ ಬೀವದ
ಕಣ್ಣೀ, ಬಾಳಿನ ನಲ್ಮೆಯನಿಂತು ತೋರುತಿಹ ನಿನ್ನ ಮುಗ್ಧ
ತನದೆದುರು ಸಾವೆನಿತು ಕರ್ಕಶತರಮಾಗಿ ತೋರುತಿದೆ!

[ಮಾತೆಯು ಬಿಕ್ಕಿಬಿಕ್ಕಿ ಅಳುವ ಕಂದನನ್ನು ಕರೆದುಕೊಂಡು
ಗೋಳಿಡುತ್ತ ಕತ್ತಲೆಯಲ್ಲಿ ಅದೃಶ್ಯವಾಗುವಳು.]

—

ದೃಶ್ಯ ೩

[ಅದೇ ಮಸಣದ ಮತ್ತೊಂದೆಡೆ. ಕತ್ತಲಲ್ಲಿ ವಿಕಾರಾಕೃತಿಯುಳ್ಳ ಮರುಳು ಗಳೆರಡು ಭಯಗೊಂಡು ಬಿರುಬಿರನೆ ಬರುವುವು. ಹಿಂದೆ ಹಿಂದೆ ನೋಡಿ ಕಟ್ಟನೆ ಚೀರುವುವು.]

೧ನೆ ಮರುಳು—ಅಕ್ಕ, ನನಗಿನ್ನುಂ ಆ ಹಾಳು ದುರೋಧನಂ ಮತ್ತಿಲ್ಲಿ ಗದೇವೀಸಿ ಬರುವನೋ ಎಂದಳ್ಳು! ಮಾನವರು ಕೊಲೆಗೆ ಕೈಯಿಡೆ ಮಾರಿಯಂ ವಾರ್ಡಪರು!

೨ನೆ ಮರುಳು—ತಂಗಿ, ತೆಗೆ ತೆಗೆ ವುಸಿಯಳ್ಳುಂ! ಇನ್ನೆಲ್ಲಿಯ ದುರೋಧನಂ! ಭೀಮನ ಗದೆಯ ಪೆಟ್ಟಿನಿಂ ಮೈಶಂಪಾಯನ ಕೊಳದ ತಡಿಯೊಳು ತೊಡೆಯೊಡೆದು ಪಟ್ಟಿಹನು.

೧ನೆ ಮರುಳು—ಅಂತಾಗಲೆಬೇಕು ಆ ದುರುಳಂಗೆ!

೨ನೆ ಮರುಳು—ವಿಧಿವಿಳಸನದಿಂ ಅಂತಾದುದು; ಇಲ್ಲದಿರೆ ಭೀಮಂಗ ದುವೆ ಪಾಡಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ನಾನಲ್ಲಿಯೆ ನಿಂತು ನೋಡಿದೆನು ಅವರ ಗದಾಯುದ್ಧಮಂ.—ಕೌರವನು ಸೋತು ಸೋತ ವನಲ್ಲ; ಭೀಮನು ಗೆದ್ದು ಗೆದ್ದವನಲ್ಲ.

೧ನೆ ಮರುಳು—(ದೂರನೋಡಿ) ಅಕ್ಕ, ಇದೇಂ ಮಾನವರ ಮರುಳಾಟಂ ಎಮ್ಮ ಮರುಳ್ತನಮಂ ಗೆಲುವಂತಿರ್ಪುದು!

೨ನೆ ಮರುಳು—ನಿಶ್ಚಯಂ; ನಮಗೆ ಒಂದಿನಿತು ನಿಲಲುಂ ಎಡೆಯಿಲ್ಲ. ಮಾನವರ ಮಂದೆಯೇ ಮಸಣಮಂ ಮುತ್ತಿಹುದು.

೧ನೆ ಮರುಳು—ಎಮ್ಮ ಇರುಳಲಿತಮಂ ತಾವೆ ಪಡೆದು ನಕ್ತಂಚರಿ ಗಳಾದಂತೆ ತೋರುವುದು.

೨ನೆ ಮರುಳು—ಈ ಎಡೆಯೊಕಾರುಂ ತೋರ್ಪುದಿಲ್ಲ. ಇಲ್ಲಿನಿತು ನಿಂತು ಬಕಲೈಗಳೆದು ಮುಂ ತೆರಳುವಂ.—ತಂಗಿ, ಏಂಭಯಂಕರಂ

ಈ ಕುರುಕ್ಷೇತ್ರ ಸಂಗ್ರಾಮ ರಂಗಂ? ಮರುಳ್ಳಂ ಮರು
ಳ್ಳಿಡಿದು ವೋಪಂತೆ ಕೊಲೆ ಕಳೆಯೇರಿವುದು.

೧ನೆ ಮರುಳು—ಪಿಂತಣ್ಣೆ ಮತ್ತಾವ ಕಾಳೆಗದೊಳುಂ ಇಂತಪ್ಪ ಬೀರ
ಮುಂ, ಇಂತಪ್ಪ ಕೊಲೆಯುಮಂ ನಾಂ ಪಾರ್ದರಿಯೆಂ.

೨ನೆ ಮರುಳು—ಎಂ ಮಚ್ಚರವೋ? ಎಂ ಕಾಳೆಗದ ಪುರ್ಜೋ ಈ
ಕೀಳ್ಮಾನಿಸರ್ಗೆ! ಇವರನಾನುಂ ಪೇಸುವೆಂ!

೧ನೆ ಮರುಳು—(ಭಯದಿಂದ) ಅಕ್ಕ, ಅತ್ತ ನೋಡಲ್ಲೆ!

೨ನೆ ಮರುಳು—ಮರುಳೋ? ಮಾನವಳೋ?

೧ನೆ ಮರುಳು—ಮರುಳಲ್ಲ. ಮರುಳು ಇಂತಗುವರ್ ವಡೆದು
ತೋರ್ಪುದಿಲ್ಲಾವಗಂ! ಆವಳೋ ನರೆ-ದಲೆಯ ಮುದಿ
ಯಳಲ್ಲೆ?

೨ನೆ ಮರುಳು—ತಂಗಿ, ಕೆದರಿರ್ಪ ನರೆನಿರಿನಿಂದೇಂ ರೌದ್ರಮಾಗಿಹಳು?
ಪೆಣಗಳ ನಡುನಡುವೆ ಅದೇನಂ ಬಾಗಿ ಬಾಗಿ ಅರಸು
ತಿಹಳು?

೧ನೆ ಮರುಳು—ತನ್ನಣುಗನಂ ಪುಡುಕುತಿರ್ಪಂತೆ ತೋರ್ದವುದು.
ಆಗೋ, ಪಾವನಮಪ್ಪ ತಾಯ ಬಲೈವೆಳಗು ಪರಿವೇಷ
ದಂತೆ ಆಕೆಯಂ ಬಳಸಿ ಪೆಣದಿನಿಗಳಂ ವೋಯ್ದೊಡಿಸು
ತಿಹುದು! ಇತ್ತಣ್ಣೆ ಬಳಿಸಾರಿ ಬರ್ಪಳು! ಬಾರಕ್ಕಾ,
ಮರೆಯಾಗುವಂ!

[ಮರುಳುಗಳು ಮಾಯವಾಗುವುವು. ಹಣ್ಣುಹಣ್ಣು ಮುದುಕಿ
ಯೊಬ್ಬಳು ತನ್ನ ಮಗನನ್ನು ಹುಡುಕುತ್ತ ದೊಣ್ಣೆಯೊರಿಕೊಂಡು
ಮೆಲ್ಲನೆ ಬರುವಳು. ಆಕೆಯ ಮಗನು ಕೌರವಪಕ್ಷದಲ್ಲಿ ನಿಂತು
ಹೊಡೆದಾಡಿ ಮಡಿದ ಕಾಲಾಳುಗಳಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬನು. ಬಂದ ಮುದುಕಿಯು
ನಿಂತು ಸುತ್ತಲೂ ನೋಡಿ ನಿಡುಸುಯ್ದು ನಿರ್ವಿಣ್ಣು ಭಾವನನ್ನು ಪ್ರದರ್ಶಿ

ಸುವಳು. ಆಕೆಯ ಮಾತುಗಳು ಆಯಾಸದಿಂದ ಅಸ್ಪಷ್ಟ. ನಡುನಡುವೆ
 “ಅಯ್ಯೋ; ಉಸ್” ಎಂಬ ಪದಗಳಿಂದ ವಿಶ್ರಾಂತಿ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳು
 ವಳು.]

ಮುದುಕಿ—ತೊಳಲಿದನಿತುಂ ಬಿತ್ತರಿಸುತ್ತಿಹುದಲ್ಲಾ ಈ ವಾಳು ಪೆರ್ಮ
 ಸಣಂ! ಮುದಿತನಂ ಬರೆವರೆ ಜನ್ಮನದ ಕಿರಿಯ ತಿರೆ ಬಿತ್ತರ
 ಮಾಗಿ ಪಿರಿದವ್ವುದೆ ಸಾಜಂ! ಅಯ್ಯೋ, ನನ್ನ ಮಗನೆತ್ತ
 ಪೋದನೋ ಎಲ್ಲಿಹನೋ ಕಾಣೆನಲ್ಲಾ. ತೊಳಲಿ ತೊಳಲಿ
 ಬಾಗಿ ಬಾಗಿ ಹೆಣಗಳಂ ನೋಡಿ ನೋಡಿ ನನ್ನ ನಡು
 ಬೇನೆಯಿಂ ಸಿಡಿಯುತ್ತಿದೆ. (ಸೊಂಟದ ಮೇಲೆ ಕೈಯಿಟ್ಟು ಚೀನ
 ಯನ್ನು ಮುಖಭಂಗಿಯಿಂದ ಪ್ರದರ್ಶಿಸುವಳು) ಕರೆದು ಕರೆದು
 ಕೂಗಿ ಕೂಗಿ ನನ್ನ ಕೊರಲು ಒಣಗಿಹುದು. (ನಿಟ್ಟುಸಿರೆಳೆದು
 ಕುಳಿತುಕೊಂಡು ಶ್ರುತಾಸದ ವಿಸ್ತಾರವನ್ನೆಲ್ಲಾ ದೃಷ್ಟಿಸಿ “ಉಸ್”
 ಎನ್ನುವಳು) ಇದೇನು ಕೊಲೆಯಾಟವೋ ಇಳಿಯ ಎನ್ನ
 ಕಂದರಿಗೆ ನಾನರಿಯೆಂ! (ತಲೆಯ ಮೇಲೆ ಕೈಹೊತ್ತುಕೊಂಡು
 ದೀರ್ಘವಾಗಿ ಆಲೋಚಿಸುವಳು) ಅಯ್ಯೋ ಮಗೂ! ನಿಚ್ಚಮುಂ
 ಬೈಗುವೊಳ್ಳಿನಲಿ ಗುಡಿಸಲೆ ಬಂದು ನಾನಿತ್ತ ಕೈತುತ್ತು
 ಗಳಂ ಮೆಲ್ಲುತ್ತ ಅಂದಂದಿನ ರಣವಾರ್ತೆಯಂ ಪೇಳುತ್ತಿದವಂ
 ಇಂದೇತಕೆ ತಳುವಿದೆಯೊ? ನಿನಗೋಸುಗಂ ನಲ್ಲುಣಿಸಂ
 ಸಮೆದು ನೀನೈತರ್ಪ ಬಟ್ಟಿಯನೆ ನಿಟ್ಟಿಸುತ ಬಾಗಿಲೊಳೆ
 ಕುಳಿತು ಕಾದೆಂ. ಈಗಳೈತರ್ಪಂ ಆಗಳೈತರ್ಪಂ ಇನ್ನೇ
 ನೈತರ್ಪಂ ಎಂದು ಹಾರೈಸುತ್ತಿರೆ ನೇಸರನ್ನೆಗಂ ಪಡುವಣ
 ಬಾನ್ನೆಸೆಯೊಳು ಬೈಗುಗೆಂಪಂ ಚೆಲ್ಲಿ ಒಯ್ಯನೆ ಮುಳುಗಿ
 ದುದು. ಕಳ್ತಲೆಯ ಮರ್ಬು ತಿರೆಯೊಳುಂ ಮೇಣೆನ್ನೆರ್ಡೆ
 ಯೊಳುಂ ಒರ್ಮೆಯೆ ಪರ್ಬಿದುದು.—ಅಯ್ಯೋ ಇನ್ನೇನಂ
 ಮಾಳ್ವೆಂ? ಇನ್ನೆತ್ತಣ್ಣೆ ಪೋದಪೆಂ? (ಕರೆಯುವಳು) ಓ ಎನ್ನ
 ಕಂದಾ, ನಾರಾಯಣಾ! ನೀನೈರ್ಪಯ್? ಬಳಿಗೆ

ಬಾರಯ್! ನಿನ್ನ ಜ್ಜಿಯಂ ಸಂತವಿಡಯ್! ಎನಗಿನ್ನಾ
ರಿಪರ್? ಎನಗೆ ನೀನೆ ಕಣ್! ನೀನೇ ಬಾಯ್!
ನೀನೆ ಎರ್ವೆ! ನೀನೆ ಜೀವಂ! (ರೋದಿಸುವಳು) ಕಂದಾ
ನಾರಾಯಣಾ! ನಾರಾಯಣಾ!

[ಕೃಷ್ಣನು ತನ್ನ ಭಕ್ತಶ್ರೇಷ್ಠನಾದ ವಿದುರನೊಡಗೂಡಿ ಅಲ್ಲಿಗೆ
ಬರುವನು. ಆ ರಾತ್ರಿ ಆತನು ತೆರವಿಲ್ಲದೆ ಕುರಕ್ಷೇತ್ರ ಶೃಶಾನದಲ್ಲಿ
ಸಂಚರಿಸಿ ಸಾಯುವವರಿಗೆ ಮುಕ್ತಿಯನೀಡಾಡುವ ಮಹಾಕಾರ್ಯದಲ್ಲಿ
ತೊಡಗಿದ್ದಾನೆ. ಮುದುಕಿಯು ಅಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದ ಮಾರುವೇಷದ ಕೃಷ್ಣನನ್ನು
ನೋಡಿ ಕೇಳುವಳು.]

ಮುದುಕಿ—ಆಸ್ಪಾ ಮಕ್ಕಳಿರಾ, ಎನ್ನ ನಾರಾಯಣಂ ಎಲ್ಲಿರ್ದನೆಂದು
ತೋರ್ಪಿರಾ?

ಕೃಷ್ಣ— (ಮೃದುಮಧುರ ಧ್ವನಿಯಿಂದ) ನಿನ್ನ ನಾರಾಯಣನಾರಜ್ಜೀ?

ಮುದುಕಿ—ನನ್ನ ನಾರಾಯಣನು ಅರಿಯದವಂ ನೀನೆಂತಹ ಕಿರಿಯ
ವನೊ? ನಮ್ಮವರೊಳಂ ಮೇಣರಿಗಳೊಳಂ ನನ್ನ ನಾರಾ
ಯಣನು ಬಲೈಯಂ ತಿಳಿಯದರೊಳರೇ?

ಕೃಷ್ಣ— (ಸ್ವಲ್ಪ ಆಲೋಚಿಸುವಂತೆ ನಟಿಸಿ) ಬಲ್ಲೆಂ, ತಾಯೆ, ಬಲ್ಲೆಂ.
ಮನ್ನಿಸು ತಪ್ಪಂ. ನಿನ್ನ ನಾರಾಯಣಂ ಈ ದಿಕ್ಕಿನೊಳೆ
ಮಲಗಿಹಂ. ಪೋಗಿ ಕಾಣಜ್ಜೀ!

ಮುದುಕಿ—(ಆಶ್ಚರ್ಯದಿಂದ) ಮಲಗಿಹಂ? ಏಕೆ ಮಲಗಿಹಂ?

ಕೃಷ್ಣ— ಏತಕ್ಕೋ? ತಾಯೆ, ನಾನರಿಯೆಂ. ನಾಂ ಬರ್ಪ ವೇಳೆ
ಯೊಳು ನಿನ್ನನೇ ಕೂಗತಿರ್ದಂ.

ಮುದುಕಿ—(ಕೃಷ್ಣನ ಕಡೆಗೆ ಕೈನೀಡಿ) ಮಗೂ, ಬಾ ಇಲ್ಲಿ. ನನ್ನಂ
ಮೇಗೆತ್ತಿ ನಿಲ್ಲಿಸು. (ಕೃಷ್ಣನು ಆದರದಿಂದ ಎತ್ತಿ ನಿಲ್ಲಿಸುವನು)
ಏನಪ್ಪಾ ನಿನ್ನ ಕೈಗುಣಂ! ಎನ್ನ ಬಳಲೈಯನಿತುಮುಂ
ದೂರವಾಗಿ ಮೆಯ್ಯನಿತು ಬಲೈಮೈದೋರಿಹುದು!

ಕೃಷ್ಣ— (ಮುಗುಳ್ಳಗೆಯಿಂದ) ಜವ್ವನದ ಸಾನ್ನಿಧ್ಯಮೇ ಜವ್ವನಮಂ
ತಂದವ್ವುದಜ್ಜೀ!

ಮುದುಕಿ—ಮಗೂ, ನಿನಗೊಳ್ಳಿತಕ್ಕೆ! (ತರಳುನು)

ವಿದುರ— ವಾಸುದೇವ, ಏಂ ಲೀಲೆ? ಏಂ ಮಾಯೆಯಿದು ನಿನದು ?
ಮುಕ್ತಿಗೆ ಮಹಾದ್ವಾರಮಾಗಿರ್ಪುದೀ ಪೊಳ್ಳು
ಈ ಕುರುಕ್ಷೇತ್ರ ಶ್ರುಶಾಸಂ!

ಕೃಷ್ಣ— ವಿದುರ, ಇಂದೆನಗೆ
ಬಿಡುವಿಲ್ಲ. ಆಲಿಸು! ಮೃತ್ಯುಮುಖರಾದವರು
ತಿಳಿಯದೆಯೊ ಮೇಣ್ ತಿಳಿದೊ ಕರೆಯುತಿರ್ಪರೆನ್ನಂ.
ಆರಾದೊಡಂ ಆವನೆವದಿನಾದೊಡಂ ಎನ್ನ
ಗಣನೆಯಿಲ್ಲದ ನಾಮಗಳೊಳೊಂದನಾದೊಡಂ
ಮರಣಕಾಲದೊಳುಸುರಿದರೆ ಎನ್ನ ನಿತ್ತಪೆಂ.
ಇಂದಾನು ಸಾವರೆಲ್ಲರ ಬಳಿಯೊಕಂ ಇರ್ದು
ಪಕ್ಷಪಾತಗ್ಮಿಯದೆಯೆ ಭವದ ಬಂಧನವ
ತುಂಡರಿಸಿ, ಬಿಕ್ಕುವೆಂ ಬಿಡುಗಡೆಯ ಹಬ್ಬಮಂ!

ವಿದುರ— ದೀನ ಸಂರಕ್ಷ ಕನೆ, ದುರ್ಜನರು ಸಜ್ಜನರು
ಎಂಬ ತರತಮ ಭಾವಮಿಲ್ಲದೆಯೆ ಎಲ್ಲರೆ
ಪದವಿಯೊಂದನೆ ಕೊಟ್ಟು ಪೊರೆವೆಯೇನು?

ಕೃಷ್ಣ— ಭಕ್ತವರ, ಕೇಳು: ಸನ್ನಿವೇಶಂ ದೊರೆಯೆ
ದುರ್ಮಾರ್ಗದೊಳು ಕಾಲಿಡಲರಿಯದ ಸಜ್ಜನರು
ಈ ಲೋಕದಲ್ಲಿಲ್ಲ; ಮೇಣು ಸನ್ಮಾರ್ಗದೊಳು
ಬೀಳಲಾರದ ದುರ್ಜನರು ಸೃಷ್ಟಿಯೊಳಿಲ್ಲ.
ದೇಶಕಾಲಗಳೆಂದೆ ಬದ್ಧವಾಗಿಹ ನೀತಿ
ಎರಡುಮಂ ಮಾರಿಪ್ಪ ಮುಕ್ತಿಗೇಂ ಹೊಣೆಯಹುದೆ?
ಅಂತರಂಗದ ಮೂಲತತ್ತ್ವಮನರಿಯದಿಹ

ಕುಬ್ಜದೃಷ್ಟಿಯ ನರರು ತೆಗಳುವರು, ನೂಕುವರು
 ಎಂದಾನು, ಎಲ್ಲಮಂ ತಿಳಿದಾನುಂ ಅಂತೆಸಗೆ
 ನನ್ನಿಗೇ ಕುಂದಹುದು. ಎನಗೆ ದ್ವೇಷಿಗಳಿಲ್ಲ;
 ಪ್ರಿಯರುಮಿಲ್ಲ! ಎನ್ನ ದಿಟ್ಟಿಗೆ ಎಲ್ಲರೊಂದೇ!

ಐದುರ— ಪರಮ ಕರುಣಾಕರನೇ,
 ವೇದಗಳು, ಶಾಸ್ತ್ರಗಳು, ಆಗಮ ಪುರಾಣಗಳು,
 ಸಜ್ಜನತೆ, ದುರ್ಜನತೆ, ಧರ್ಮ, ಅಧರ್ಮ,
 ನೀತಿ, ಅನೀತಿ, ವಾಪಪುಣ್ಯಗಳೆಂಬ
 ಸ್ವರ್ಗನರಕಗಳೆಂಬ ತಾರತಮ್ಯವನೊರೆದು
 ವಿಧಿವಿಷೇಧಂಗಳಂ ಬೋಧಿಸಿರ್ದವದೇಕೆ?

ಕೃಷ್ಣ— (ಗಗನವನ್ನು ನೋಡಿ ಸ್ವಲ್ಪ ಹೊತ್ತು ಸುಮ್ಮನಿದ್ದು)
 ಭಕ್ತಿಯೋಗಿಯೆ, ವಿದುರ, ವೇದಶಾಸ್ತ್ರಗಳೆಲ್ಲ
 ನನ್ನೊಂದಂಶದ ವಾಣಿ; ನನ್ನ ವಾಣಿಯೆಲ್ಲ.
 ವೇದಗಳಿಗಿಂತಲೂ, ಶಾಸ್ತ್ರಗಳಿಗಿಂತಲೂ,
 ಯೋಗಿ ಮುನಿಗಳಿಗಿಂತಲೂ ಪಿರಿದು ಎನ್ನೆ ದೆಯ
 ಬಿತ್ತರಂ. ವೇದಂಗಳೆಡೆಗುಡದ, ಶಾಸ್ತ್ರಗಳು
 ಬಳಿ ಸೇರಿಸದ, ಸಿದ್ಧಿಯೋಗಿಗಳು ಸೇರಿಸದ
 ಪಾಪಿಗಳಿಗೆನ್ನೆ ದೇವೋಳೆಡೆಯಿಹುದು; ಸೊಗಮಿಹುದು.
 ಎನಗೆ ಬೇಡದವರಾರಿಲ್ಲ; ತಾವಿಹುದು
 ಎನ್ನೊ ಡೊಲೊಳೆಲ್ಲರೈ. ರಹಸ್ಯವಿದನಾಲಿಸಯ್ :
 ಎನ್ನೊಳು ನಿಷೇಧಮೆಂಬುದೆ ಇಲ್ಲ; ನೀತಿಯುಂ,
 ಸತ್ಯಮುಂ, ಧರ್ಮಮುಂ ಮೆಯ್ಯೊಡವೆಗಳೆನಗೆ;
 ಎನ್ನಂ ಬಿಗಿವ ಶೃಂಖಲೆಗಳೆಲ್ಲ. ಭಕ್ತವರ,
 ನಾಂ ಬರಿಯ ತತ್ತ್ವಗಳ ಗುಂಪಲ್ಲ; ಮೇಣಾನು
 ಬರಿಯ ವ್ಯಕ್ತಿಯುಮಲ್ಲ; ರಸವೂರ್ಣಮಾಗಿರ್ದ

ಜಗದಾದಿ ಜೈತನ್ಯ ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವಮೆಂದರಿ !
 ಕ್ಷುದ್ರಮಹ ನಿಯಮಗಳಿಗಿಂತಲೂ ದೊಡ್ಡವಂ ;
 ಶುಷ್ಕಮಹ ತತ್ತ್ವಗಳಿಗಿಂತಲೂ ರಸಮಯಂ ;
 ನರೆತಿರ್ದ ನೀತಿಗಿಂತಲೂ ನಾನು ಮೊದಲವಂ !
 ನಾಟಕರಂಗದಲಿ ರಾಜಮಂತ್ರಿಗಳೆಂಬ,
 ಸೈನಿಕರು ಸೇನಾನಿ ಪ್ರಜೆಗಳೆಂದೆಂಬ,
 ಸಜ್ಜನರು ದುರ್ಜನರು ಪಾಸಿಗಳೆಂದೆಂಬ
 ಭೇದಮಂ ಲೀಲೆಗೋಸುಗಮಾಗಿ ನಾನುಲಿವೆಂ.
 ಲೀಲೆ ಮುಗಿಯಲೈಲ್ಲರೊಂದಾಗಿ ವೋದಪರು !
 ನಾಟಕದ ಕಳ್ಳನಂ ಪಿಡಿದು ಸೆರೆಮನೆಗುಯ್ಯೆ
 ಏನಾಟಮಾದವುದು ! (ಡೂರ ಭಗವನ್ ವಾಸುದೇವ ಎಂಬ
 ಸದ್ಭಾಗುವುಡು) ಕೇಳದೋ, ಭಕ್ತವರ !
 ಚಿತ್ರಸ್ವಪ್ನ ವನೋಡೆಯುವಂ ಬಾ, ವೋಗುವಂ.

[ಕೃಷ್ಣನು ಗಂಭೀರವಾಗಿ ತೆರಳುವನು. ಹಿಂದೆ ವಿದುರನು
 ಅಂತರು ಖಿಯಾಗಿ ಅನೈಚ್ಛಿಕವಾಗಿಯೇ ಹೋಗುವನು.]

ದೃಶ್ಯ ಳ

[ಕುರುಕ್ಷೇತ್ರದ ಮತ್ತೊಂದೆಡೆ. ಸಂಜಯನೊಡಗೂಡಿ ಧೃತರಾಷ್ಟ್ರನೂ ಗಾಂಧಾರಿಯೂ ಬರುವರು. ಗವಾ ಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ ಭೀಮನಿಂದ ಪರಾಜಿತನಾದ ಕೌರವನು ಎಲ್ಲಿರುವನೆಂದು ಹುಡುಕಿಕೊಂಡು ಹೋಗುತ್ತಿರುವರು]

ಸಂಜಯ—(ಸುತ್ತಲೂ ನೋಡಿ ದುಃಖದಿಂದಲೂ ವಿಸ್ಮಯದಿಂದಲೂ)

ಸದ್ವಿಲಿಯಿರುಳಿದೇನು ಸಯ್ತು ಪೆಣದಂತಿಹುದು!

ಆರ್ದನಾದಗಳೆಲ್ಲ ಮೌನಮನೆ ಪೆರ್ಚಿಪವು.

ಕಣ್ಣಂ ಮನಕ್ಕಂ ಭಯಂಕರಮಾಗಿರ್ವುದು

ಈ ಸುಡುಗಾಡ ನೋಟಂ! ಕಣ್ಣೆಲ್ಲದ ನೀನೆ

ಧನ್ಯನಾದಯ್ ಇಂದು, ಧೃತರಾಷ್ಟ್ರ ಭೂಮಿಪನೆ

ಐದಿಂದ್ರಿಯಂಗಳೆಂದೈತರ್ಪ ಬಲ್ಪೇನೆ-

ಗಿಂತಲುಂ ನಾಲ್ಕಿಂದ್ರಿಯಂಗಳೆಂ ಬಹ ಬೇನೆ

ಇನಿತು ಲಘುತರಮೈಸೆ?

ಧೃತರಾಷ್ಟ್ರ—

ಪುಸಿಯದಿರು, ಸಂಜಯ.

ಕಣ್ಣರಿಯದಿಹ ನೋವು ಕಿವಿಗಳೆರಡು ಮಡಿ-

ಯಾದವುದು. ಓ ವಿಧಿ, ಕುರುಡಿಂಗೇತರೈ

ಕಿವುಡುಮಂ ಪೊರ್ದಿಸದೆ ನೀನೆನ್ನ ಮಾಡಿದೈ?

ಗಾಂಧಾರಿ—(ದುಃಖದಿಂದ)

ಸಂಜಯ, ಪೊಕ್ಕಿಡೆಯೊಳೆನ್ನ ಉಗಂ ಬೆರಸಿ

ರಣರಂಗಕಯ್ತೆಂದೆ. ತೋರವನನೀಗಳ್.

ಎಲ್ಲಿರ್ದನಾತಂ?—ಹಾ ಮಗನೆ ನಿನ್ನನಾಂ

ಬಯ್ದುದಂ ಮನ್ನಿಸೈ. ಆರೈ ನೀನೇನಾದರೇಂ?

ನಲ್ಲು ವರನೆನಗೆ ನೀಂ! ದೈವಕ್ಕೆ ದ್ರೋಹಿಯೋ!

ಧರ್ಮಕ್ಕೆ ಬಾಹಿರನೋ? ನನ್ನಿಗಪರಾಧಿಯೋ?

ಸಜ್ಜನಕೆ ಪಾಪಿಯೋ? ಭೀಮಂಗೆ ಶತ್ರುವೋ?
 ಎನಗಂತುಂ, ಓ ಕಂದ, ಮುದ್ದು ಕುವರಂ ನೀಂ!
 ತಂದೆಯು ತೊರೆದನೆಂದು, ತಾಯಿ ಪಳಿದಳೆಂದು,
 ಮಿತ್ರರು ಅಳಿದರೆಂದು, ಗುರುಸುತನುಳಿದನೆಂದು
 ನೊಂದೆಯೇಂ? ಬೆಂದೆಯೇಂ? ಸತ್ತೆನ್ನಂ ಕೊಂದೆಯೇಂ?
 ಅಯ್ಯೋ ಮುನಿಯಬೇಡೆನಗೆ ಕಂದಾ! (ಅಳುವಳು)

ಸಂಜಯ—(ಸ್ವಗತ) ಸಂತವಿಡಲಾರೆಂ; ಸುಮ್ಮನಿರಲೂ ಆರೆಂ;
 ಅಳುವರಂ ಸಂತವಿಡೆ ಅಳಲುಕ್ಕಿ ಪರಿದವುದು.
 ಅಳಲು ಕಂಬನಿಯಾಗಿ ಪರಿಯಲ್ಪುದುವೆ ಶಾಂತಿ.
 ಮಸಣದಲಿ ಒಣತತ್ತ್ವಗಳನೊರೆಯೆ ತರಮಲ್ಪು!
 ಗೋಳಾಡುವರ ಕೂಡೆ ಗೋಳಿಡುವುದೇ ಲೇಸು!
 ಪಡೆದ ಬಸಿರಿನ ನೋವನಾರು ಸಂತೈಸುವರು?
 (ಬಹಿರಂಗ) ದೇವಿ, ಕುರುಕುಲಲಲಾಮನಸ್ವೇಷಣೆಗೆ
 ಸೇವಕರನಟ್ಟಿಹೆನು.—ದೊರೆಯೆ, ಬಾ ತೆರಳುವಂ;
 ಬಿಳ್ಳ ಮಗನಂ ಮಡಿವ ಮುನ್ನಮೆ ಕಾಣುವಂ.
 ತಳುವಿದರೆ ಕೈಮಿಂಚುವುದು ಕಜ್ಜಂ.

ಧೃತರಾಷ್ಟ್ರ—ಸಂಜಯ, ನೀನೆನ್ನ ಕಣ್ಣೆಳಕು; ನೀನೆನ್ನ
 ಕೈಗೋಲು. ಮುಂದೆ ನಡೆ, ಬಂದವೆಂ. (ಗಾಂಧಾರಿಗೆ)

ಬಾ, ಬಾ;

ಕಂಬನಿಯ ವೊಳೆಯೊಳೆ ತೇಲಿ ವೋಗುವಂ, ಬಾ!

[ಎಲ್ಲರೂ ತೆರಳುವರು. ಭಾನುಮತಿಯು ಒಬ್ಬಳು ಸಖಿಯೊಡನೆ
 ಬರುವಳು. ಆಕೆಯ ದುಗುಡವು ಮಾತಿಗೆ ವಾರಿದೆ. ಹುಚ್ಚಳಂತಿದ್ದಾಳೆ.]

ಸಖಿ— ಭಾನುಮತಿ, ತಾಯಿ, ಇತ್ತಲೈತರು. ಅದೋ
 ಸಂಜಯನೊಡಗೂಡಿ ದೇವರುಂ, ದೇವಿಯುಂ
 ವೋದಪರು.

(ಸ್ವಗತ) ಕಂಬನಿಯ ಮುನ್ನೀರೊಳನಿಬರುಂ
ಮುಳುಗಿರೆ ಅರನಾರ್ ದಡಕೆಳೆದು ರಕ್ಷಿ ಪರ್ ?

[ಭಾನುಮತಿ ಮುಸುಗುಹಾಕಿಕೊಂಡು ಶೋಕದ ಛಾಯೆಯಂತೆ
ಸಖಿಯೊಡನೆ ಹೋಗುವಳು.]

ದೃಶ್ಯ ಚ

[ತೃತೀಯ ಕುರುಕ್ಷೇತ್ರದ ಮಗುಡೊಂದೆಡೆ. ಧರ್ಮರಾಯ, ಭೀಮ, ಅರ್ಜುನ, ದ್ರೌಪದಿ ಮೊದಲಾದವರು ಬರುವರು, ಘೋರೀತೃಷ, ಅಭಿಮನ್ಯು ಮೊದಲಾದ ನಂಟರಿಸ್ವರ ಆಸ್ತ್ರೇಷಣೆಗಾಗಿ ಧರ್ಮರಾಯನು ತೃತೀಯವನ್ನು ನೋಡಿ ದುಗುಡದಿಂದ ನಿಟ್ಟುಸಿರೆಳೆಯುವನು.]

ಧರ್ಮರಾಯ—ಇದೆ ಎನ್ನ ಧರ್ಮಕ್ಕೆ ಪ್ರತಿಫಲಂ! ವಾಯುಸುತ,
ನೋಡಿದೊ ನಿನ್ನ ಬಲ್ಮಿಯ ಕಿಚ್ಚು ಬೇಳ್ಡಿಪ
ದ್ವಾಪರ ಮಹಾಪುರುಷನುಪವನಂ!

ಭೀಮ— ಅಹುದಹುದು,
ಧರ್ಮಂ ಬೇಳ್ಡಿಪ ಅಧರ್ಮದುದ್ಯಾನಂ;
ಪುಣ್ಯಾಗ್ನಿ ಗಾಹುತಿಯಾದ ಪಾಪದ ಬೆಳಸು!

ಅರ್ಜುನ—ಕೊಲೆಯ ಮುನ್ನುಡಿಯೇಕೆ ಧರ್ಮಸಂಸ್ಥಾಪನೆಗೆ ?
ರಕ್ತರಣಧುನಿ ಹರಿಯದೆಯೆ ಧರ್ಮಂ ಭೂತಳಕೆ
ಕಾಲಿಡದೆ? (ದ್ರೌಪದಿ ಅರ್ಜುನನನ್ನು ನೋಡಿ ಮುಗುಳ್ಳುಗುವಳು.)

ಭೀಮ— ಪೋಗಿ ಕೇಳಾ ಕೃಷ್ಣನಂ, ಪೇಳ್ವಂ.
ವಿಕಾಸಮಾಗುವುದರೊಳೆ ವಿನಾಶಮೈತಂದವುಡು.
ಬೋಧನೆಯ ಮಾರ್ಗಕ್ಕೆ ಶತಮಾನಗಳಿವೇಳ್ಕುಂ;
ವಿಪ್ಲವದ ಪಥವಿಡಿಯೆ ದಿನಮೆರಡೆ ಸಾಲ್ಕುಂ.
ಯುಗಯುಗಗಳೆದೆಗೆ, ಒದಿನಂ ಗದೆಗೆ!
ಪದಿನೆಂಟೆ ದಿನಗಳೊಳ್ ಮುಗಿದಿರ್ಪುದೊಂದು ಕ-
ಲ್ಪದ ಕಜ್ಜಂ. ಸಿದ್ಧಿಯಿಂ ಬಹ ಪುಣ್ಯಮೇ ಗಂಗೆ,
ಸಾಧನೆಯ ಪಾಪಕ್ಕೆ!

ದೌಪದಿ—

ಲೇಸನುಸಿದ್ಧಯ್, ಭೀಮಸೇನ.

ವೀರರೆ ಕ್ಲೈಬ್ಯಂ ತಕ್ಕುದಲ್ತು.

ಕೊಂದ ಮೇಲಿಂ ನೊಂದೊಡೇಂ?

[ರಣರಂಗದಲ್ಲಿ ಬಿದ್ದು ಸಾಯುತ್ತಿರುವ ಅನಾಮಧೇಯ ಸೈನಿಕ ನೊಬ್ಬನು “ಅಯ್ಯೋ ನೀರು!” ಎಂದು ಕೂಗಿಕೊಳ್ಳುವನು.]

ಧರ್ಮರಾಯ—(ಆಕಡೆ ನೋಡಿ) ಅವನದು ಆರ್ತಧ್ವನಿ?

ಭೀಮ— ಅವನೋ ಸಾಯುತ್ತಿಹ ರಣದಾಳು ಕೂಗುವಂ!

ಧರ್ಮರಾಯ—ಮನುಜಂ ನರಳುತಿರೆ ಮನುಜಂ ಸಂತವಿಸೆ

ಮನುಜಂ ದೇವಂ ತಾನಾದಪಂ. ಇಲ್ಲದಿರೆ

ಮನುಜಂ ದನುಜಂ. (ಧರ್ಮರಾಯನು ಸೈನಿಕನ ಬಳಿ ಹೋಗಿ

ಮೊಳಕಾಲೂರುವನು.)

ಸೈನಿಕ— (ಒರಲುತ್ತ) ಅಯ್ಯೋ ನೀರು!

ಧರ್ಮರಾಯ—ಅರ್ಜುನಾ ವೋಗಿ ಬೇಗದಿಂದುದಕಮಂ

ಕೊಂಡು ಬಾ. (ಅರ್ಜುನನು ಹೋಗುವನು.)

ಭೀಮ— (ದೂರದಿಂದಲೇ) ಅಗ್ರಜಾ, ಮೊದಲವನಾರವಂ?

ಕೇಳದಂ! ನಮ್ಮವನೊ? ಕೌರವನ ಪಡೆಯವನೊ?

ಧರ್ಮರಾಯ—ಭೀಮಸೇನ,

ಈಗಳಾದರು ನೀನು ವೈರಮಂ ಬಿಟ್ಟು ಕಳೆ.

ಮಸಣದೊಳು, ಮರಣದೊಳು ಆರಾದರಾರವರು?

ಎಲ್ಲರುಂ ಜವನವರು! ನಮ್ಮವರು, ನಿಮ್ಮವರು

ಎಲ್ಲರುಂ ಅವನವರು! ಇಂತಿರಲು ನೀನೇಕೆ

ನಿಷ್ಕರುಣೆಯಿಂದಾಡುತಿಹೆ. ಪಗೆಯುಂ, ಕೆಳೆಯುಂ,

ಪೇರಾಸೆ, ಮಚ್ಚರಂ, ಹೋರಾಟಮಿವೆಲ್ಲಂ

ಸ್ವರ್ಗದ ಸುನೀಲ ಔದಾರ್ಯದೊಳು ಮುಳುಂಗಿ

ತಲ್ಲೀನಮಾದಪವು ತುತ್ತತುದಿಗೆ!

ಭೀಮ—

(ದ್ರೌಪದಿಗೆ)

ಕೃಷ್ಣೇ,

ಕೇಳಿದೆಯೇ ಅಗ್ರಜನ ನುಡಿಗಳಂ. ನಿಷ್ಕರುಣೆ
ನಾನಂತೆ. ತಾಮೆಲ್ಲರಂ ಮಹಾಕರುಣೆಗಳು!
ಸಮರದೊಳು ಗದೆಯಂ ಬಿಸುಟ್ಟಾನು ಕರುಣೆಯಂ
ಕೈದುಮಾಡಿರೊಡೆ ಇವರಾಗವ ಗತಿಯಿತ್ತು?

ಧರ್ಮರಾಯ—ಕಟ್ಟಕಡೆಯೊಳು ಕರುಣೆಯೇ ನಮಗೆ ಶರಣಂ!

ದಯೆ ಎಂಬುದಾ ಸಚ್ಚಿದಾನಂದವಾಗಾರ್ಪನ
ಮಾರೊಳ್ಪಲೆ? ಅನುಜ, ನೀನರಿಯೆಯಾ!
ಬಾನಿನಿಂ, ಮುಗಿಲ ಮನೆಯಿಂ, ಮೇಣು ಸಗ್ಗದಿಂ-
ದೈತರ್ಮ ಹೂವುಗಳ ಸೋನೆ ಮಳೆಯಂದದೊಳು
ಕರುಣೆ, ಪೇರ್ದೆಗಳಿಂದೊಯ್ಯನಿಳಿತಂದವುದು.
ರಾಜಕರವಾಲಕಿಂತಲುಂ ಕರ್ಕಶಂ ಕರುಣೆ;
ಶತ್ರುಗಳನೊಲಿಸುವುದು ಮಿತ್ರರಂ ಮಾಡಿ.
ಭಗವಂತನೆರ್ದೆಗಿಂತಲುಂ ಕೋಮಲಂ ಕರುಣೆ;
ಪರಮಾತ್ಮನೆರ್ದೆಯನೇ ಸೂರೆಗೊಂಬುದಲೆ?
ಕೊಡುವವನ ಹರಸುವುದು ; ಕೊಳ್ಳುವನ ಸಲಹುವುದು!
ಕರುಣೆಯೆಂಬೈಶ್ವರ್ಯಂ ಅಳಿದೊಡಂ ಉಳಿದೊಡಂ,
ವೋದೊಡಂ ಬಂದೊಡಂ ಪಡೆದವನದಾವಗಂ
ಶ್ರೀಮಂತನಾಗಾರ್ಪಂ! ಪಡೆದು ಕೊಡುವರೆ ಅದು
ಮುಕ್ತಿಗೆ ಮಹಾದ್ವಾರಂ; ಮೇಣಿಸಿಕೊಂಬರೆ
ಸ್ವರ್ಗಕ್ಕೆ ಸೋಪಾನಂ!

ಭೀಮ—

(ಸ್ವಗತ)

ಮುಂ ಪಲರೈ

ಕೇಳಿದೆ ನಾನಿದಂ!

[ಅರ್ಜುನನು ನೀರು ತರುವನು. ಧರ್ಮರಾಯನು ಸೈನಿಕನಿಗೆ
ನೀರು ಕುಡಿಸುವನು. ಸೈನಿಕನು ನಿಟ್ಟುಸಿರೆಳೆದು ಕಣ್ಣೆರೆದು ನೋಡಿ]

ಸೈನಿಕ— ಯಾರಿವರು? ಪಾಂಡವರೆ! ಅಯ್ಯೋ,
ಕೌರವಸ್ವಾಮಿಯೊಳು ಅಪರಾಧಮೆಸಗಿದೆನೆ
ತುತ್ತತುದಿಯೊಳು ಪಾಂಡವರ ಕೈನೀರನೀಂಟೆ?
ಮನ್ನಿಸೆನ್ನಂ ಪ್ರಭೂ! ಮನ್ನಿಸಯ್! ಮನ್ನಿಸಯ್!
(ಸಾಯುವನು)

ಭೀಮ— ಈತನೀಗಳೆಸಗೆ ಮೆಚ್ಚಿನ ಬೀರನ್!
ಬಾಳಿನೊಳೆಂತುಟೋ ಅಂತೆಯೇ ಸಾವಿನೊಳುಂ
ನೋವಿನೊಳುಂ ಎದೆಗಿಡದೆ ಪಗೆಯಂ ಸಾಧಿಪನೆ
ಸಹಜ ವೀರನ್! ಮಿಕ್ಕವರ್ ಕೃತ್ರಿಮದ ವೀರರ್!
[ದೃಶ್ಯ ಕಣ್ಮರೆಯಾಗುವುದು.]

దృశ్య ౬

[వ్యేతంశాయన సరోవరద తీరం. శక్తలీ శవిదుకొందిది. మేలఁ విశాలవారి డబ్బిరువ నీలిమూ వికానవంతే శోరువ ద్వాపరయుగద ఆకా తవు ద్వాపరయుగద నక్షత్రగళంద బహితవారిది. సరోవరద సుత్త కేలవు దిక్కుగళి కురుక్షేత్ర త్తలానద శరాళదృశ్యవిది, ఆ సరోవరద తీరదల్లి శౌరవేంద్రను ఊరు భంగ శిరిటభంగవారి నోవిగరి అపమానకొ విషాదిసుత్త బిద్దిద్దానే. అష్టాదశాక్షోఁఁఁఁఁ పతియూ డక్రవర్తయూ అద ఆతను అల్లి దేసిగనంతే డొరళుత్తిద్దానే. అతనేదురు ఇద్దరూ ఇల్ల దవ నంతే అశ్చత్థామను గగనదేడిగే నోడుత్త నిష్పందనారి శంబనిదుంఁది నింఁదద్దానే.]

శౌరవ— (విషాదదిందలూ నిరాశీయిందలూ)

వోగూ, నడే, అశ్చత్థామ! ఆరిదోడేగ్యోవరా?

తనగే తానల్లదారాగువరు ఆళ్ళి?

నడే, వోగూ; ఒంటియాగ్యోతందవం నాం

ఒంటియాగిల్లిందే తేరళ్లపేం. నడే, వోగూ!

[అశ్చత్థామను మాతాడదే శౌరవనిగే క్యేముగిదు నిదానవారి డొరి మరేయాగువను. శౌరవను మరళి వనన్నో ఆటిఁఁఁఁఁఁఁ కరేయవను.]

శౌరవ— గురువుత్రా! (అశ్చత్థామను బండు)

అశ్చత్థామ— శౌరవేంద్రా, ఇదొ బందేం.

ఆరుఱు బీసనేనికుదు; మాళ్ళిసేల్లమం.

తుత్తతుదియాకాంక్యే ఏనిదోడం పేళ్ళ,

గురితప్పదేసగువేం!

శౌరవ— ఆకాంక్యే! ఆకాంక్యే!

నుడుగాడినాకాంక్యే! ఇదనేందనాదరుం

బీమేగొళ్ళదేసగువేయా?

ಅಶ್ವತ್ಥಾಮ—

ಋಣಸಿಂಗಲೆಸಗುವೆಂ.

ಕೌರವ— (ಮರುಗುವ ದನಿಯಿಂದ)

ಕರ್ಣನಂ ಎನ್ನೊಡನೆ ಚಿತೆಯಲ್ಲಿ ಬೇಳ್ಡಪೆಯಾ?
ನಾವಿವರೊಂದಾಗಿ ಭೂಮಿಯೊಳು ಬಾಳಿದೆವು;
ನಾವಿವರೊಂದಾಗಿ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯವಾಳಿದೆವು;
ಸಾವಿನೋಳಿವರಂ ಒಂದಾಗಿ ನಲಿಯುವೆವು.
ಸೂಡಿನೊಳುಂ ನಾವಿರ್ದರೊಂದಾಗಲೆಳಸುವೆಂ!
ನಮ್ಮೊರ್ದರಾ ಬೂದಿ ಎರಡರಿಯದಂತಿರೈ!
ಇದನೊಂದನಾದರುಂ ಬಿಮೆಗೊಳ್ಳದೆಸಗುವೆಯಾ?

ಅಶ್ವತ್ಥಾಮ — ರಾಜಾಜ್ಞೆ, ಪೋಗಿಬರ್ದೆಂ. (ಹೋಗುವನು)

ಕೌರವ— ನಿಮ್ಮೆಲ್ಲರಂ ನಂಬಿ ಮೋಸವೋದೆಂ!

ಓ ಪಿತಾಮಹ ಭೀಷ್ಮ, ಓ ಗರುಡಿಯಾಚಾರ್ಯ,
ನೀಮೆಲ್ಲರೆನ್ನ ಕಡೆಯವರಲ್ಲೆ?
ತನುವನೆಸಗಿತ್ತು ಮನಮನವರಿತ್ತು
ಜೋಳದ ಪಾಳಿಗೋಸುಗಮೆ—

ಎನ್ನ ಮೇಲಣಭಿಮಾನದಿಂದಲ್ಲು, ನಾಂ ಬಲ್ಲೆನದಂ—
ಬರಿಯ ಜೋಳದ ಪಾಳಿಗೋಸುಗಮೆ

ಎನ್ನ ಪಕ್ಷದಿ ನಿಂತು ತೋರೈಗೆ ವೋಣದಿರಲ್ಲೆ?
ನೀಮೆಲ್ಲರೆದೆಮುಟ್ಟಿ, ಮನಮಟ್ಟಿ ಕಾದಿದೊಡೆ
ಎನಗಾಗುತಿರ್ದುದೇ ಈ ಪರಾಭವಂ,
ಈ ಅಪಮಾನಂ, ಈ ಊರುಭಂಗಂ?

ವುಸಿನೆವಗಳೊದಗಲೊಡನೆಯೆ ಜಾರಿದಿರಿ!

ಧರ್ಮದ ಮುಸುಗಂ ತೊಟ್ಟು ಕೈತವಂ ತೋರಿದಿರಿ!

ಓ ಎನ್ನ ನಚ್ಚಿನ ಸೋದರ! ದುಶ್ಯಾಸನ;—

ಓ ಕೆಳೆಯಾ, ಓ ಕರ್ಣಾ—ಆರದು?

[ದ್ವಾಪರನು ಪ್ರವೇಶಿಸುವನು.]

ದ್ವಾಪರ—ಚಕ್ರವರ್ತಿ!

ಕೌರವ— (ವಿಕಟಹಾಸದಿಂದ) ಆರವರು, 'ಚಕ್ರವರ್ತಿಯಂ' ಕರೆಯುವರು?

ದ್ವಾಪರ—ಕುರುಕುಲ ಸಾರ್ವಭೌಮ, ನಾನಿದೋ ದ್ವಾಪರಂ!

ಕೌರವ— ದ್ವಾಪರ ಮಹಾನುಭಾವ, ಆಸ್ಥಾನಮೆನಗಿಲ್ಲ ನಿನ್ನಂ ಪೀಠ
ದೊಳು ಕುಳ್ಳಿರಿಸೆ! ಅದರಿಂದಂ ಕ್ಷಮಿಸು!

ದ್ವಾಪರ—ರಾಜೇಂದ್ರ, ಮಣಿಯದೆಯೆ ಬಾಳ್ವ ನರನೆರ್ದೆಯೆ ಮಹಾ
ಸ್ಥಾನಂ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯಮೇ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯಮಲ್ತೆ? ಸ್ವತಂತ್ರಿಗಿಂ
ಮಿಗಿಲಪ್ಪ ಚಕ್ರವರ್ತಿಗಳೆನ್ನೊಳರೆ? ನೀ ನಾವಗಂ ಚಕ್ರವರ್ತಿ.

ಕೌರವ— ಯುಗವುರುಷ, ನೀನೈತಂದ ಕಜ್ಜಮೇಂ?

ದ್ವಾಪರ—ಎನ್ನಾಳ್ಕೆ ಕೊನೆಗಂಡುದಿಂದಿಗೆ. ನಿನ್ನಾಣತಿಯಂ ಪಡೆದು
ಬೀಳ್ಕೊಳ್ಳೆ ಬಂದಿಹಂ.

ಕೌರವ— ಅದರ್ಕೆನ್ನನೇಂ ಕೇಳ್ವುದು? ಪಾಂಡವರಿಪರ್! ಧರ್ಮ
ರಾಯನಿರ್ಪಂ! ಆ ಕೃಷ್ಣನಿರ್ದಪಂ! ಈಗಳವರಲ್ತೆ
ಚಕ್ರವರ್ತಿಗಳಾ?

ದ್ವಾಪರ—ನೀನಿರ್ಪನ್ನೆವರಂ ಮಿಕ್ಕವರು ಸಾರ್ವಭೌಮರೆಂತಪ್ಪರು?
ಎನಗೆ ನೀನೆ ಸಾರ್ವಭೌಮಂ! ಎನಗೆ ನೀನೆ ಚಕ್ರವರ್ತಿ!
ನೀನೆನಗಿನ್ನುಂ ಕೌರವಕುಲೇಂದ್ರಂ! ಬೀಳ್ಕೊಳ್ಳುವೆಂ,
ದಯಪಾಲಿಸಾಜ್ಞೆಯಂ. ಆಗಳೆಯೆ ಕಲಿಗಿತ್ತಿನಧಿಕಾರಮಂ.
ವೋಗಿ ಬರಲೇಂ?

ಕೌರವ— ವೋಗಿಬಾ, ದ್ವಾಪರದೇವ. ನಾನುಂ ವೋಗಿ ಬರೈಂ.

ದ್ವಾಪರ—ಅಂತಕ್ಕೆ; ನಾಮಿರ್ವರಿನ್ನೊಮ್ಮೆ ಸೇರುವಂ. (ಹೋಗುವನು)

ಕೌರವ— ಅಂತಲ್ಲದಿನ್ನೇಂ?

ನಾಮೆಲ್ಲರುಂ ಮರಳಿ ಬರಲ್ಕೆಂದೆ ವೋಪವರು!

(ಸ್ವಲ್ಪ ಹೊತ್ತು ಮೌನವಾಗಿದ್ದು ಉದ್ರೇಕದಿಂದ)

ಧರ್ಮಂ! ಅಧರ್ಮಂ!
 ಧರ್ಮಿಗಳಾರ್? ಅಧರ್ಮಿಗಳಾರ್?
 ಆಹಾ, ಧರ್ಮಸಂಸ್ಥಾಪಕನಲ್ಲಿ ಆ ಕೃಷ್ಣಂ!
 ಧರ್ಮಕ್ಕೆ ಬಿಂಗೊಟ್ಟು ಪೊರೆದನಲ್ಲಿ, ಆ ಕೃಷ್ಣಂ?
 ಆ ಬಡ ಗೋಪಂ!
 ಆ ಪಚ್ಚಪಸಿಯ ತುರುಕಾರಂ!
 ಅಸಂಸ್ಕೃತಂ, ಅನಾಗರಿಕಂ!—
 ಇರ್ಕೆ,—
 ನಾನಂತುಂ ಅರಗುಲಿ, ಇರ್ಕೆ.
 ಪಾಂಡವರೊ?
 ಅದಾವ ಧರ್ಮಮಂ ಪಿಡಿದರ್?
 ಮುದುಕನಂ ಭೀಷ್ಮನಂ ಬೇಡಿ ಕೊಂದರ್ ;
 ಒಳಸಂಚುಗಳಂ ನಡೆಸಿ ಕಡೆಗಾಣ್ಣಿದರ್ !
 ಎಮ್ಮೆಲ್ಲರ್ಗವಾಚಾರ್ಯಂ, ಆ ದ್ರೋಣನಂ
 ಛದ್ಮನೆಯಿಂದೆ ಪರಲೋಕಕಟ್ಟಿದರ್ !
 ಕರ್ಣನಂ—(ಮರುಗುವನು)
 ಆ ಎನ್ನ ನಚ್ಚಿನ ಕರ್ಣನಂ,
 ಬರ್ದಿಲರುಂ ಪೂಜಿಸುವ ಆ ಸೂರ್ಯಪುತ್ರನಂ,
 ಕಂಡಂತೆ ಕಣ್ಣೆದುರೊಳೆ ಕೈತವದಿ ಕೊಂದರ್ !
 ಎನ್ನನುಂ ಮುಲ್ಲಗಾಳೆಗಕೆ ತಗದ ರೀತಿಯೊಳೆ
 ತೊಡೆಯಂ ಪೊಯ್ದು ಕೆಡಪಿದರ್.—
 ಇವರೆಲ್ಲರುಂ ಧರ್ಮಿಗಳ್ !
 ನಾನೊರ್ವಂ ಅಧರ್ಮಿ !
 ಇದೆಲ್ಲಂ ಆ ಕೃಷ್ಣನ ಕುಹಕಂ!
 ಕೈತವದ ತಿಕ್ಕಾ ಗುರುವಲ್ಲಿ ಆತಂ?—(ಕೋಪದಿಂದ)
 ಎಲವೋ ಕೃಷ್ಣಾ! ಕೃಷ್ಣಾ! ಕೃಷ್ಣಾ!

[ಕೃಷ್ಣನು ಫಕ್ಕನೆ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷನಾಗುವನು]

ಕೃಷ್ಣ—ರಾಜೇಂದ್ರ, ಬಂದೆನಿದೋ!

[ಕೌರವನು ನಸುತಲಿಯೆತ್ತಿ ನೋಡಿ ಸಂಶಯ ದೃಷ್ಟಿಯನ್ನು ಬೀರಿ]

ಕೌರವ— ನೀನಾರಯ್?

ಕೃಷ್ಣ— ನೀನೀಗಲೆ ಕರೆದಾ ಕೃಷ್ಣಂ!

[ಕೌರವನ ಮುಖವು ವಿಕಟಕರ್ಕಶವಾಗುವುದು. ಓಡುಗಚ್ಚುವನು. ಬುಸುಗುಟ್ಟುವನು. ಸರ್ಪವು ಹೆಡೆಯೆತ್ತುವಂತೆ ಅರ್ಧ ಮೇಲೆದ್ದು ಕೈಮೇಲೆ ಬರಗುವನು.]

ಕೌರವ— ಆರೊ ಕರೆದರ್ ನಿನ್ನಂ? ಎನ್ನ ಕೀಳೆಸೆಯಂ ಕಂಡು ನಗಲೈಂದೈತಂದೆಯೇಂ?

ಕೃಷ್ಣ— (ಮುಗುಳ್ಳಗಿಯಿಂದ) ಕೌರವೇಂದ್ರಾ, ನೀನೆನ್ನಂ ಪೆಸರಂ ಕೂಗಿ ಕರೆದೆಯಲ್ಲೆ?

ಕೌರವ— ಕೂಗಿದೆನೋ, ಕರೆದೆನಲ್ಲ! ನೀಂ ಗೈದ ಕಪಟಮಂ ನೆನೆ ನೆನೆದು ಸಿಗ್ಗಿನಿಂ ಹೊಡೆಯುರಿಯಿಂ ಕೂಗಿದೆನೋ! ಕರೆದ ನಲ್ಲ! “ಕೃಪಾಕರ, ಮುರಾರಿ, ಕರುಣಾಸಾಗರ, ಬಾ, ಪೊರೆಯಯಾ” ಎಂದೀ ಮಹಾಸುಭಾವನಂ ಮೊರೆದು ಕರೆದೆನಲ್ಲ!—ಬಂದ ಬಟ್ಟೆಯೊಳೆ ಮರಳೋ! ತೊಲಗಿಲ್ಲಿಂ ನೀಚ! ನಿಲ್ಲದಿರ್ ನನ್ನೆದುರ್! ತೊಲಗೋ, ಕಣ್ ಬೇನೆ ಬರ್ಕ್ಕಂ!

ಕೃಷ್ಣ— ಸಾವಧಾನಂ! ಚಕ್ರವರ್ತಿ, ಸಾವಧಾನಂ!

ಕೌರವ— ಎಲವೋ ದುರಾತ್ಮಾ, ಚಕ್ರವರ್ತಿ ಎಂದೆನ್ನಂ ಹಂಗಿಪೆಯೇಂ? ಎನ್ನ ಚಕ್ರಾಧಿಪತ್ಯಮಂ ಪಾಳ್ಗಯ್ದು ಕೇಡಿಗಂ ನೀನಲ್ಲೆ?

ಕೃಷ್ಣ— ರಾಜೇಂದ್ರ, ಪಾಳ್ಯದ ಕೇಡಿಗಂ ನಾನಲ್ಲ; ನೀನೆ ನಿನ್ನಂ ಕೇಡಿಗೀಡುಮಾಡಿದೆಯಲ್ಲೆ? ಮುಚ್ಚ ರದಿ ಪಾಂಡುಸುತರಂ ಜೂದಿನ ವ್ಯಾಜದಿಂ ಮೋಸದಿಂದಡವಿಗಟ್ಟಿದ ಪಾಪಿ ನಾನಲ್ಲ. ದ್ರಾಪದಿಯ ಮಾನಮಂ ರಾಜಸಭೆಯೊಳು ನೆರದ ಮಹಾಜನಗಳೆದುರಿನೊಳೆ ಭಂಗಿಸಿ, ಧರ್ಮಮಂ ಕೆಣಕಿದವನಾನಲ್ಲ. ಪಾಂಡುಸುತರಿಗೆ ನೆಲಮಂ ಕೊಡು ಎಂದು ನಾಂ ಬಂದು ಬೇಡೆ ಕಿವುಡುಗೆಳ್ಳು, ಹಿರಿಯರೊಳ್ಳು ಡಿಗಳಂ ಕಡೆಗಣ್ಣೆ ಸಮರಮಂ ಪೊತ್ತಿಸಿದವನಾನಲ್ಲ. ನೀನೆ ಕಾರಣಂ! ನಿನ್ನಿಂದಲೇ ಈ ಕುರುಕ್ಷೇತ್ರ ರಣರಂಗಂ ನೋಡಿಗಳೆಂತು ರುದ್ರಭೂಮಿಯಾಗಿರ್ಪುದು! ನಿನ್ನಿಂದಲೇ ಕರ್ಣ ಭೀಷ್ಮ ದ್ರೋಣಾದಿಗಳ್, ದ್ವಾಪರ ಯುಗದ ಅನರ್ಘ್ಯ ರತ್ನಂಗಳ್, ನುಚ್ಚೆಳ್ಳು ಪೋರಿರ್ಪವೈಸೆ?

ಕೌರವ— (ಉಕ್ಕುವ ಸಿಟ್ಟಿನಿಂದ) ಓ ಮಾರಿ! ಮಾಯಾವಿ! ಎಲವೊ ಕೊಲೆಪಾತಕಾ! ರಣರಕ್ತ ರಾಕ್ಷಸಾ! ಗಳಪದಿರ್ ಎನ್ನೆದುರೀ ತಿಕ್ತವಾಕ್ಯಂಗಳಂ! ಎಲವೋ ಮಸಣಗಾಹಿ, ನಾನಲ್ಲೆ ಕೊಂದವಂ? ನಾನಲ್ಲೆ ಪೆರೈಡೆಯ ಬೀರರೈಳಂ ತಿಂದ ಪೆಣದಿನಿಯು! ಇರ್ಕೆಲದ ಸುಭಟರ್ಕಳೆಲ್ಲರಂ ಅಸುವೀಂಟಿ ಸುಡುಗಾಡುಗೈದವಂ ನಾನಲ್ಲೆ?— ಓ ಹುಟ್ಟು ನೆತ್ತರುಣಿ, ನೀನಂದು ವಿದುರನ ಬೀಡಿನಿಂದೆನ್ನ ಆಸ್ಥಾನಕೈತಂದಾಗಳೆ ಪಜ್ಜೆ ಪಜ್ಜೆಗುಂ ಸೂಡುಗಳನೊಟ್ಟಿ, ಮಸಣಮಂ

ಗೈಯುತ್ತೆ ಬಂದೆಯಲ್ಲೆ? ಕಸಟಮಂ ಮರೆವಾಡಿ
ಗಲವುನೆಯಾ ಎನ್ನೊಡನೆ? (ಬುಸುಗುಟ್ಟುವನು)

ಕೃಷ್ಣ— (ಗಂಭೀರವಾಗಿ ತನ್ನಲ್ಲಿಯೇ) ಸಾಲುಗ್ಗಿಯಾಟಂ!
ಕನಸನೊಡೆಯುವ ವೊಳ್ಳು ಬಳಿಸಾರಿವುಫದು.
ಮಾಯಾವೋಹಂ ಎನಿತು ಕುರುಡುಗೈವುದು ಜಗಮಂ!

[ಕೌರವನನ್ನು ನಟ್ಟನೋಟದಿಂದ ದುರದುರನೆ ನೋಡಿ, ಎರಡು
ಹಜ್ಜೆ ಮುಂದರಿದು ಶಕ್ತಿಯನ್ನು ಸೂಸುವ ದಿವ್ಯವಾಣಿಯಿಂದ ಹೇಳುವನು.]

ಎರ ಕೌರವಾ! ತತ್ತ್ವಜ್ಞಾನಿ ಕೌರವಾ!
ಸಾಲುಗ್ಗಿಯಾ ಅಭಿನಯಂ! ಹೊಂಗನಸನೊಡೆದೇಳು!
ಎಚ್ಚೆತ್ತು ಕಣ್ಣೆರೆದು ನೋಡು! ನೋಡಯಾ!
ಆಟಮಂ ಮರೆವರೇಂ ಮೂಢರಂತೆ?

[ಸಾಮಾನ್ಯ ಗುರುಗಳ ಶಕ್ತಿದಾಯಕ ಮಂತ್ರೋಪದೇಶದಿಂದ
ಮಾಯೆಯ ಸ್ವಪ್ನವು ಒಡೆದು ಜ್ಞಾನೋದಯವಾಗುವುದು. ಎಂದಮೇಲೆ
ಸರ್ವ ಜಗದ್ಗುರುವಾದ ಭಗವಾನ್ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನ ಅಧಿಕಾರಯುಕ್ತವಾದ
ಮಂತ್ರವಾಣಿಯಿಂದ ಆಸನ್ನವಿಮೋಚನನಾದ ಕೌರವನ ಸುವರ್ಣ ಸ್ವಪ್ನವು
ಜಲಬುದ್ಧದಂತೆ ಸಿಡಿದೊಡೆಯುವುದು. ಇದ್ದಕ್ಕಿದ್ದಹಾಗೆ ಕೌರವನ
ಮುಖದಲ್ಲಿ ಶಾಂತಿ ಮೈದೋರುವುದು; ಮುಗುಳ್ಳಗೆ ಸುಳಿದಾಡುವುದು;
ಕಣ್ಣು ರಳುವುದು. ನೀಳವಾಗಿ ನಿಟ್ಟುಸಿರೆಳೆದು ಪ್ರಸನ್ನ ಚಿತ್ತನಾಗಿ
ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನನ್ನು ನೋಡುವನು. ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನೂ ಮುಗುಳ್ಳಗುವನು.
ಸೂತ್ರಧಾರನೂ ಕಥಾನಾಯಕನೂ ನಾಟಕರಂಗದಿಂದ ನೇಪಥ್ಯ ಮಂದಿರಕ್ಕೆ
ಬಂದಂತಾಗುವುದು.]

ಕೃಷ್ಣ— ಸ್ವರ್ಣಸ್ವಪ್ನವನೊಡೆದೆಯಾ, ಕೌರವೇಂದ್ರಾ?

ಕೌರವ— (ಹಸನ್ಮುಖಿಯಾಗಿ) ಜಗದ್ಗುರು ನಿನ್ನ ಮಂತ್ರಾಘಾತದಿಂದೊಡೆ
ದುದಾ ಸ್ವಪ್ನಂ. (ಸುಯ್ದು) ಕಮಲಾಕ್ಷ್ಯ, ಸ್ವರ್ಣಸ್ವಪ್ನಮಾ

ದೃಶ್ಯ ೭

[ಮಸಣದೊಂದಿಜೆ. ಕೃಷ್ಣನೂ ವಿದುರನೂ ಮಾತಾಡುತ್ತಿರುವರು.]

ಕೃಷ್ಣ— ವಿದುರಾ, ಕೌರವೇಂದ್ರನಂ ಕಂಡುಬಂದೆಂ. ಏಂಪೌರುಷ
ವಂತನಾತಂ! ಛಲದೊಳವಂಗೆಣೆಯಂ ಕಾಣೆಂ.

ವಿದುರ— ಮಹಾಧೀರಂ! ಅಚಲ ಪ್ರತಿಜ್ಞಂ! (ದೂರನೋಡಿ)—ಆರಲ್ಲಿ
ಇತ್ತಲೈತರುತಿಹರ್ ?

ಕೃಷ್ಣ— (ನೋಡುತ್ತ) ಏಂ ಚಿತ್ರಮಯಂ ಈ ಶ್ರುಶಾನಂ!—ಸಹದೇವ
ನಾತಂ!—ಕುಂತಿಯಲ್ಲವೆ ಆಕೆ ?

ವಿದುರ— ಅಹುದೆಂದೇ ತೋರ್ಪುದು. ಏನನೋ ಪುಡುಕುತಿರ್ಪಂತೆ
ತೋರ್ಪುದಲ್ಲೆ ?

ಕೃಷ್ಣ— ಕೂಸಂ ತೊಟ್ಟಿಲಿಂ ತೆಗೆದೊಗೆದ ತಾಯಿ, ಮಸಣದೋಳಾ
ಕಾಣಲ್ಕೆ ವಂದಿರ್ಪಳ್, ತನ್ನ ನಚ್ಚಿನ ಕುವರನಂ!

ವಿದುರ— (ಆಶ್ಚರ್ಯದಿಂದ) ನೀಂ ಪೇಳ್ವುದೇಂ? ಆರಂ ಕಾಣಲ್ಕೆ ಬಂದಿ
ರ್ಪಳ್ ?

ಕೃಷ್ಣ— ಮತ್ತಾರಂ? ರಣಧೀರಂ, ದಾನಶೂರಂ ಕರ್ಣನಂ!

ವಿದುರ— ಕರ್ಣಂ! ಕುಂತಿಯ ಪುತ್ರಂ! ಏಂ ಮಾತಿದು, ಕೃಷ್ಣಾ?

ಕೃಷ್ಣ— ನೀನರಿದುದಿಲ್ಲ. ಮೇಲ್ಗತೆಯ ಎರ್ದೆಯೊಳೆನಿತು ಒಳಗತೆ
ಗಳಾಡುತಿಹವೆಂಬುದಂ ನೀನರಿದುದಿಲ್ಲ. ಇತ್ತ ಬಾ, ಪೇಳ್ವೆ
ನೆಲ್ಲಮಂ. ಆಲಿಸವರಾಡುತಿರ್ಪಾ ನುಡಿಗಳಂ.

ವಿದುರ— ಇಂದೇಂ ಆಶ್ಚರ್ಯದ ಮೇಲಾಶ್ಚರ್ಯಂ!

ಕೃಷ್ಣ— ಇಂದೆಲ್ಲರಂ ಪಸುಗೆಯ ಮೊಳ್ತು. ಬಾ, ಕೆಲಸಾರ್ಪಂ.

[ವಿದುರನೂ ಕೃಷ್ಣನೂ ಮರೆಯಾಗುವರು. ಸಹದೇವನೂ ಕುಂತಿಯೂ
ಹೆಣಗಳನ್ನು ಪರೀಕ್ಷಿಸುತ್ತ ಬರುವರು.]

ಸಹದೇವ—ಇತ್ತಲಿತ್ತಲ್ ತಾಯೆ.

ಕುಂತಿ— ಮಗೂ, ಎಂತಹ ಬಸಿರೆನ್ನದು? ಅಂದು ಸುಡುಗಾಡಂ
ಬೆಸಲೆಯಾದೀ ಬಸಿರ್, ಇಂದು ಸೂಡಿನ ಬೆಂಕೆಯಿಂ
ಬೇಗುದಿಗೊಳ್ಳುತ್ತಿಹುದಲ್ಲಾ!

ಸಹದೇವ—(ತಿಳಿದೂ ತಿಳಿಯದವನಂತೆ) ತಾಯೇ, ನೀವಾರಂ ಇಂತುಟರಸು
ವಿರಿ? ಪೇಳಲೊಲ್ಲಿರೇಂ ಎನಗಂ? ತಿಳುಪಿದೊಡಾತನಂ
ಬೇಗದಿಂ ತೋರಲೆಳಸುವೆಂ. ನೀವರಸುವಂ ಪೆಸರಾಂತ
ಬೀರನೋ? ಸಾಮಾನ್ಯ ಭಟನೋ?

ಕುಂತಿ— (ನಿಡುಸುಯ್ದು) ಪೆಸರಾಂತ ವೀರಂ, ಕಂದಾ. ನೆಲದರಿಕೆಯು
ಕಲಿಯಾತಂ! ಕೀರ್ತಿ ಕಾಂತಿಯಿಂ ಸೂರ್ಯದೇವನಂ ಮೀರಿಹ
ನಾತಂ! ರಣದೊಳು ರೋಷಭೀಷಣ ಕಲ್ಪಿಯಂತೋರ್ಧ
ನಾತಂ! ದಾನಮಂ ಬಿಡುಗೈಯಿಂ ಬೀರಿದವನಾತಂ!

ಸಹದೇವ—ಆರದು? ದಾನಶೂರಂ ಕರ್ಣನೇಂ?

ಕುಂತಿ— (ಬಿಕ್ಕಿ ಬಿಕ್ಕಿ ಅಳುತ್ತ) ಅಹುದು, ಮಗೂ, ಕರ್ಣಂ! ಆ ಎನ್ನ
ಕೌಮಾರ ಪ್ರಣಯದಿಂದೊಗೆತಂದ ಎನ್ನ ಕಣ್ಣಣಿ ಕರ್ಣಂ!
ಪಿರಿಯ ಮಗ್ಗ! ನಿಮಗೆಲ್ಲರಿಂ ಪಿರಿಯವಂ!

ಸಹದೇವ—(ಅಚ್ಚರಿಯಂ ನಟಿಸಿ) ತಾಯೇ, ನೀಂ ಪೇಳ್ವುದಿದೇಂ? ನಿಮಗೆ
ಮಗನೆಂತು ಕರ್ಣಂ?

ಕುಂತಿ— ಅಯ್ಯೋ, ಮಗೂ; ನೊಂದ ಬಸಿರಂ ಕೇಣಕದಿರ್!
ಎನ್ನೊಡಲೊಳ್ ಸರಕಮನೆಳ್ಳರಿಸದಿರ್!—ತೋರಯ್,
ಕರ್ಣನಂ ತೋರಯ್!

[ಸಹದೇವನು ಸ್ವಲ್ಪ ಮುಂದೆ ಹೋಗಿ ಕರ್ಣನ ದೇಹವನ್ನು ನೋಡಿ
ಇನಿತಳುಕಿ ನಿಂತು ಕೈಬೆರಳಿಂದ ತೋರುವನು. ಕುಂತಿಯು ಗೋಳಡುತ
ಕಳಚಿಕೊಂಡು ಬೀಳುವಳು ಕರ್ಣನ ಶವದ ಮೇಲೆ.]

ಸಹದೇವ—ಎಂ ಕರಾಳ ಲೀಲೆಯಿದು! (ತಲೆಗೊಡೊ ಧೀರವಾಗುವನು)

ದೊಡಂ ಏಂ ಭಯಂಕರ ಸ್ವಪ್ನಂ!—ಸೂತ್ರಧಾರ,
ನಾನೆನ್ನ ಪಾತ್ರಮಂ ನೇರಮಾಗಭಿನಯಿಸಿ ತೋರ್ದೇನೇಂ?
ಮೇಣದರೊಳೇನಾದರುಂ ತಪ್ಪಿದೆನೊ?

ಕೃಷ್ಣ— ನಟರೊಳ್ ನಟನೆಂದೊಡೆ ನೀನಲ್ತೆ, ಕೌರವಾ! ನಿನ್ನವೊ
ಲಾರುಂ ಅಭಿನಯಚತುರರಿನ್ನಿಲ್ಲ. ಏನಭಿನಯಂ? ನಿನ್ನಭಿ
ನಯಕೆ ನಾನೆ ಮಾರುವೋಡೆಂ!

ಕೌರವ— ಕರ್ಣನಭಿನಯವನೇನೆಂಬೆ? ಬಲು ಸೊಗಸಲ್ತೆ?

ಕೃಷ್ಣ— ನಿನಗೆರಡನೆಯವನಾತಂ! ಆ ದಿನಂ ಕಡೆಯ ಕಾಳೆಗದೊಳು
ತನ್ನಂ ತಾನೆ ಮಾರ್ದನವಂ. ನೋಡಿ, ನೋಡುತ್ತೆ ನಾಂ
ಬಲು ಹಿಗ್ಗಿದೆಂ.

ಕೌರವ— ನೀಂ ಕಲಾಕೋವಿದನಲ್ತೆ? ವಿಶ್ವಕವಿಯಲ್ತೆ? (ಮೇಲೆ
ನೋಡಿ ಸ್ವಲ್ಪ ಆಶ್ಚರ್ಯದಿಂದ) ಭಗವನ್, ಎತ್ತವೋದುದು
ಆ ತಾರಾಪರಿಶೋಭಿತ ನೀಲಾಕಾಶಂ? (ಸುತ್ತನೋಡಿ)
ಶ್ಮಶಾನಮಾಗಿದ್ ಆ ಕುರುಕ್ಷೇತ್ರ ರಣರಂಗಮೆಲ್ಲಿ?
(ಕಿವಿಗೊಟ್ಟು ಆಲಿಸಿ) ಕಿರಿಬಿರಿಯುವಂತೇಳುತಿರ್ದ ಆ ಕ್ರಂದನ
ಧ್ವನಿಗಳೆಲ್ಲಿ?

ಕೃಷ್ಣ— (ಹಸಿತವದನನಾಗಿ) ಕನಸೊಡೆದ ಮೇಲೆ ಅದರೊಳೇನಿಹುದು,
ಕೌರವಕೃಪ್ಣಾ? ಅದೆಲ್ಲಂ ಸವಿಸುಳ್ಳಿನಿಂ ಕೆತ್ತಿರುವ ವುಸಿ
ಸೊನ್ನೆಯಲ್ತೆ?—ಅದೋ!

[ಪರದೆಯೊಳಗೆ “ ಸಂಜಯಾ, ದಾರಿ ತೋರು ” ಎಂಬ ಧನಿಯಾಗುವುದು.]

ಅದೋ, ಗಾಂಧಾರಿ ಧೃತರಾಷ್ಟ್ರರ್ ಸಂಜಯನೊಡಗೂಡಿ
ಬರುತಿರ್ಪರಿಯೆಡೆಗೆ. ನಾಟಕಮಂ ನೇರಮಾಗಿ ಕೊನೆ
ಗಾಣ್ಣು! ನಾಂ ವೋಗಿ ಬರ್ದೆಂ. (ನಡೆಯುತ್ತ) ಅಲ್ಲಿ ನಿನ್ನಂ
ಮರಳೆ ಕಾಣುವೆಂ! (ಅದೃಶ್ಯವಾಗುವನು)

[ಕೌರವನು ಪುನಃ ಮಂಕು ಕವಿದವನಂತೆ ನೆಲದಮೇಲೆ ಬಿದ್ದು
ನರಳುವನು. ಸಂಜಯ, ಧೃತರಾಷ್ಟ್ರ, ಗಾಂಧಾರಿ, ಭಾನುಮತಿ
ಮೊದಲಾದವರು ಬರುವರು.]

ಕೌರವ— (ಹೊರಳುತ್ತ) ಹಾ, ಏನಪಮಾನಂ! ಅಯ್ಯೋ, ಏನೂರು
ಭಂಗಂ; ಏನಪಮಾನಂ!

ಸಂಜಯ—ಧೃತರಾಷ್ಟ್ರ, ನೋಡೀಯೆಡೆಯೊಳೆ ವೊರಳ್ಳು ನೋಯು
ತಿರ್ಪಂ, ಕುರುಕುಲ ಸಾರ್ವಭೌಮಂ.

ಧೃತರಾಷ್ಟ್ರ—ಅಪ್ಪಾ, ಮಗೂ, ಎಲ್ಲಿರ್ಪೆ?

ಗಾಂಧಾರಿ—ಅಯ್ಯೋ ಮಗೂ!

ಭಾನುಮತಿ—ಅಯ್ಯೋ! ಅಯ್ಯೋ !!

[ಎಲ್ಲರೂ ಕೌರವನ ಮೇಲೆ ಬಿದ್ದು ಗೋಳಾಡುವರು. ಆ ಭಯಂಕರ
ವಾದ ಶ್ರುತಾನ ಮೌನದಲ್ಲಿ ಆ ರೋದನ ಧ್ವನಿಯು ಕಡಲ ಮೊರೆಯಾಗಿ
ಹಬ್ಬುವುದು.]

ದೃಶ್ಯ ೨

[ಮಸಣದೊಂದಿಜೆ. ಕೃಷ್ಣನೂ ವಿದುರನೂ ಮಾತಾಡುತ್ತಿರುವರು.]

ಕೃಷ್ಣ— ವಿದುರಾ, ಕೌರವೇಂದ್ರನಂ ಕಂಡುಬಂದೆಂ. ಏಂಪೌರುಷ
ವಂತನಾತಂ! ಛಲದೊಳವಂಗೆಣೆಯಂ ಕಾಣೆಂ.

ವಿದುರ— ಮಹಾಧೀರಂ! ಅಚಲ ಪ್ರತಿಜ್ಞಂ! (ದೂರನೋಡಿ)—ಆರಲ್ಲಿ
ಇತ್ತಲೈತರುತಿಹರ್ ?

ಕೃಷ್ಣ— (ನೋಡುತ್ತ) ಏಂ ಚಿತ್ರಮಯಂ ಈ ಶ್ಮಶಾನಂ!—ಸಹದೇವ
ನಾತಂ!—ಕುಂತಿಯಲ್ಲವೆ ಆಕೆ ?

ವಿದುರ— ಅಹುದೆಂದೇ ತೋರ್ಪುದು. ಏನನೋ ಪುಡುಕುತಿರ್ಪಂತೆ
ತೋರ್ಪುದತ್ತೆ ?

ಕೃಷ್ಣ— ಕೂಸಂ ತೊಟ್ಟಿಲಿಂ ತೆಗೆದೊಗೆದ ತಾಯಿ, ಮಸಣದೋಳಾ
ಕಾಣಲೈ ವಂದಿರ್ಪಳ್, ತನ್ನ ನಚ್ಚಿನ ಕುವರನಂ!

ವಿದುರ— (ಆಶ್ಚರ್ಯದಿಂದ) ನೀಂ ಪೇಳ್ವುದೇಂ? ಆರಂ ಕಾಣಲೈ ಬಂದಿ
ರ್ಪಳ್ ?

ಕೃಷ್ಣ— ಮತ್ತಾರಂ? ರಣಧೀರಂ, ದಾನಶೂರಂ ಕರ್ಣನಂ!

ವಿದುರ— ಕರ್ಣಂ! ಕುಂತಿಯ ಪುತ್ರಂ! ಏಂ ಮಾತಿದು, ಕೃಷ್ಣಾ?

ಕೃಷ್ಣ— ನೀನರಿದುದಿಲ್ಲ. ಮೇಲ್ಗತೆಯ ಎರ್ದೆಯೊಳೆನಿತು ಬಳಗತೆ
ಗಳಾಡುತಿಹವೆಂಬುದಂ ನೀನರಿದುದಿಲ್ಲ. ಇತ್ತ ಬಾ, ಪೇಳ್ವೆ
ನೆಲ್ಲಮಂ. ಆಲಿಸವರಾಡುತಿರ್ಪಾ ನುಡಿಗಳಂ.

ವಿದುರ— ಇಂದೇಂ ಆಶ್ಚರ್ಯದ ಮೇಲಾಶ್ಚರ್ಯಂ!

ಕೃಷ್ಣ— ಇಂದೆಲ್ಲರಂ ಪಸುಗೆಯ ಮೊಳ್ತು. ಬಾ, ಕೆಲಸಾರ್ಪಂ.

[ವಿದುರನೂ ಕೃಷ್ಣನೂ ಮರೆಯಾಗುವರು. ಸಹದೇವನೂ ಕುಂತಿಯೂ
ಹೆಣಗಳನ್ನು ಪರೀಕ್ಷಿಸುತ್ತ ಬರುವರು.]

ಸಹದೇವ—ಇತ್ತಲಿತ್ತಲ್ ತಾಯೆ.

ಕುಂತಿ— ಮಗೂ, ಎಂತಹ ಬಸಿರೆನ್ನ ದು? ಅಂದು ಸುಡುಗಾಡಂ
ಬೆಸಲೆಯಾದೀ ಬಸಿರ್, ಇಂದು ಸೂಡಿನ ಬೆಂಕೆಯಿಂ
ಬೇಗುದಿಗೊಳ್ಳುತ್ತಿಹುದಲ್ಲಾ!

ಸಹದೇವ—(ತಿಳಿದೂ ತಿಳಿಯದವನಂತೆ) ತಾಯೇ, ನೀವಾರಂ ಇಂತುಟರಸು
ವಿರಿ? ಪೇಳಲೊಲ್ಲಿರೇಂ ಎನಗಂ? ತಿಳುಪಿದೊಡಾತನಂ
ಬೇಗದಿಂ ತೋರಲೆಳಸುವೆಂ. ನೀವರಸುವಂ ಪೆಸರಾಂತ
ಬೀರನೋ? ಸಾಮಾನ್ಯ ಭಟನೋ?

ಕುಂತಿ— (ನಿಡುಸುಯ್ದು) ಪೆಸರಾಂತ ನೀರಂ, ಕಂದಾ. ನೆಲದರಿಕೆಯು.
ಕಲಿಯಾತಂ! ಕೀರ್ತಿ ಕಾಂತಿಮಿಂ ಸೂರ್ಯದೇವನಂ ಮೀರಿಹ
ನಾತಂ! ರಣದೊಳು ರೋಷಭೀಷಣ ಕಲ್ಪಿಯಂತೋರ್ಪ
ನಾತಂ! ದಾನಮಂ ಬಿಡುಗೈಯಿಂ ಬೀರಿದವನಾತಂ!

ಸಹದೇವ—ಆರದು? ದಾನಶೂರಂ ಕರ್ಣನೇಂ?

ಕುಂತಿ— (ಬಿಕ್ಕಿ ಬಿಕ್ಕಿ ಅಳುತ್ತ) ಅಹುದು, ಮಗೂ, ಕರ್ಣಂ! ಆ ಎನ್ನ
ಕೌಮಾರ ಪ್ರಣಯದಿಂದೊಗೆತಂದ ಎನ್ನ ಕಣ್ಣಣಿ ಕರ್ಣಂ!
ಪಿರಿಯ ಮಗ್ಗ! ನಿಮಗೆಲ್ಲರಿಂ ಪಿರಿಯವಂ!

ಸಹದೇವ—(ಅಚ್ಚರಿಯಂ ನಟಿಸಿ) ತಾಯೇ, ನೀಂ ಪೇಳ್ವುದಿದೇಂ? ನಿಮಗೆ
ಮಗನೆಂತು ಕರ್ಣಂ?

ಕುಂತಿ— ಅಯ್ಯೋ, ಮಗೂ; ನೊಂದ ಬಸಿರಂ ಕೇಣಕದಿರ್!
ಎನ್ನೊಡಲೊಳ್ ಸರಕಮನೆಳ್ಳ ರಿಸದಿರ್!—ತೋರಯ್,
ಕರ್ಣನಂ ತೋರಯ್!

[ಸಹದೇವನು ಸ್ವಲ್ಪ ಮುಂದೆ ಹೋಗಿ ಕರ್ಣನ ದೇಹವನ್ನು ನೋಡಿ
ಇನಿತಳುಕಿ ನಿಂತು ಕೈಬೆರಳಿಂದ ತೋರುವನು. ಕುಂತಿಯು ಗೋಳಡುತ
ಕಳಚಿಕೊಂಡು ಬೀಳುವಳು ಕರ್ಣನ ಶವದ ಮೇಲೆ.]

ಸಹದೇವ—ಎಂ ಕರಾಳ ಲೀಲೆಯಿದು! (ತಲೆಗೊಡೆಂ ಧೀರವಾಗುವನು)

ಕುಂತಿ— ಅಯ್ಯೋ, ಕೆಂದಯ್ಯ, ಏನಾಗಿ ಪೋಗಿರಬಯ್ಯಾ !
 ಹೆತ್ತು ಹೊಳೆಗಿತ್ತು ನಿನ್ನಂ
 ಸತ್ತ ಸುಡುಗಾಡಿನೊಳು ಮತ್ತೆ ಮುದ್ದಿಪಂತಾಯ್ತು ?
 ಕನ್ನೆ ತನದಾ ಲೀಲೆ ಕಣ್ಣಿನಿರಿವಂತಾಯ್ತು !
 ನಿನ್ನನೀ ಪಾಡಿಗೀಡುಮಾಡಿದ ಪಾಪಿಯಂ
 ಮನ್ನಿಸೈ.—ಗುರುದೇವ, ಗುರುದೇವ,
 ಓ ದೂರವಾಸ,
 ನೀನಿತ್ತ ವರಂ ಪೆತ್ತ ಪಣ್ಣಿನಿದನೀಕ್ಷಿಸೈ !
 ಕಣ್ಣುಂಬಿ ಕಾಣಯ್ಯ
 ನಿನ್ನ ಕಿಡಿಯುರುಪಿ ಮಸಣಂಗೆಯ್ದ ತೋಂಟಮಂ !
 ಭಾರತಮನಿಂತು ಮಸಣಮಂ ಮಾಡಲೆಂದೇ
 ನಿನ್ನಂ ನಾಂ ಪೆತ್ತಿನಲ್ಲೆ ?
 ಓ ಎನ್ನೆದೆಯ ಮಗುವೇ,
 ಓ ಎನ್ನ ಬಯಕೆಗಿಡಿಯೇ,
 ಮರಳಿ ನೀನೆನ್ನ ಬಸಿರಿಂ ಬಾರೆಯಾ? ಪೇಳೈ!—
 ಓ ಕಂದಾ, ನಿನ್ನ ಮಿತ್ರಂ ಕೌರವೇಂದ್ರನಲ್ಲು
 ನಾನೆ ಕಾರಣಮಲ್ಲೆ ಈ ಮಾರಿಯಾ ತಣಕೆ,
 ಈ ಕುರುಕ್ಷೇತ್ರ ಸಮರದೀ ಮಾರಿಯಾ ತಣಕೆ ?
 ಓ ಗಂಗಾಮಾತೆ, ನಿರ್ಮಲಾಂತಃಕರಣೆ,
 ನಾನಂದು ನಿನಗೆ ಕೈಯೆಡೆಯಿತ್ತು ಕಂದನಂ
 ಇಂದು ಬಾರಾ, ನೋಡಾ, ಇಲ್ಲಿ ಏನಾಗಿರಬಂ !
 ಪಾಪಿಷ್ಠೆ ಪೆತ್ತೀತನಂ ಅಂದು ನೀಂ ಪೊರೆದೆ ;
 ನೀನಿಂದುಂ ಪೊರೆಯಲಾರೆಯಾ, ಓ ಪುಣ್ಯಮಯಿಯಾ !—
 ಮಗೂ, ಮಗೂ, ನಾಂಗೆಯ್ದ ಮೊದಲ ತಪ್ಪಿಗೆ ಬಿದಿಯು
 ನಿನ್ನ ನೇತರ್ಕೆ ಬೇಳ್ಳುದಿಂತು ?

ಎನ್ನ ವಾಪಕೆ ನಿನ್ನ ಜೀವನಂ ಬಲಿಯಾಯ್ತೆ?
 ಅರುಸುಗಳ ಬಳಿಯೊಳೆ ಬಂದ ನಿನ್ನಂ ನಾಂ
 ಸೂತಕುಲದೊಳು ತಿರುಗುವಂತೆಸಗಿದೆಂ;
 ಮನ್ನಿಸ್ಸೆ; ಅಪರಾಧಮಂ ಮನ್ನಿಸ್ಸೆ!—
 ಓ ಕಂದಾ, ನೀನಂದು ಹಸ್ತಿನಾವತಿಯೊಳು,
 ಪಾಂಡವರ್ ಕೌರವರ್ ಬಿಲ್ವಿಜ್ಜೆಯಂ ಮೆರೆವ
 ಪೊಳ್ಳಿನೊಳೆ, ನಿನ್ನ ಕೈ ಚಳಕಮಂ ತೋರಲೆಂದು
 ರಂಗಕೈತಂದಾಗಳ್ ನಾಂ ನೋಡುತ್ತೆ ಹಿಗ್ಗಿದೆಂ;
 ಎನ್ನ ತಪ್ಪಂ ನೆನೆದು ನಡುಗಿದೆಂ!
 ನೆರೆದ ಬೀರರ್ ನಿನ್ನಂ ಸೂತಕುಲದವನೆಂದು
 ತೆಗಳೆ, ನೀಂ ಮೊಗಮನಿಳಿಕೆಗೈದಯ್!
 ನಾನದಂ ಕಂಡೊಡನೆ ಮುಚ್ಚಿವೋದೆಂ.

ಆಗಳಾದೊಡಮಾಂ ನನ್ನಯಂ ಪೊರಗೆಡಪಿ
 ಮರಳಿ ನಿನ್ನಂ ಪಡೆಯಬಹುದಿತ್ತು. ಆದೊಡಂ,
 ಜನಪದದಪವಾದಂ ಬರ್ಕುಂ ಎಂಬ ಪುಸಿನಾಣಿಸಿಂ
 ಎರ್ದೆಯೊಳುಕೆದ ಮಗುವಿನಕ್ಕರಂ ಮಳ್ಳಿಸಿದೆಂ;
 ಅಳಿಸಿದೆಂ! ಅಯ್ಯೋ ನಿನ್ನ ಬಾಳನಳಿಸಿದೆಂ!—
 ಓ ಕೃಷ್ಣಾ, ನಿನ್ನ ಸುಡಿಯಂ ಕೇಳ್ಕು ಕೆಟ್ಟಿಂ!
 ನನ್ನ ಮಗುವಂ ನಾನೆ ಸುಲಿದು ಕೊಂದೆನಲ್ಲೆ?
 ಅಯ್ಯೋ ನಿನ್ನಾಣತಿಯನೆಸಗಲೆಂದುಜ್ಜುಗಿಸಿ
 “ತೊಟ್ಟ ಸರಲಂ ಮರಳಿ ತೊಡದಿರು” ಎಂದು
 ಸೂರುಳಂ ಗೈವಂತೆ ಮಾಡಿದೆಂ!

ನನ್ನ ಮಗುವಂ ನಾನೆ ಮಿಕ್ಕುವಿಗೀಡುಮಾಡಿದೆಂ!
 ಓ ಬಿದಿಯೆ, ಸುಡು ಎನ್ನ ತಾಯ್ತನಮಂ!
 ಮಗನೇ, ಅರಿಯದಬಲಿಯನೆಲ್ಲರಂ ಇಂತು

ವಂಚಿಸಿದರಲ್ಲೆ! ಸಿನ್ನಂ ಕೊಂದರಲ್ಲೆ?
ನೀನುಂ ಇಂತೆನ್ನಂ ವಂಚಿಸಿ ಎತ್ತ ಪೋದಯ್ ?
ಓ ಪಾರ್ಥ, ಹೆತ್ತವಳ ಕಣ್ಣಿನಿಂತಿರಿವರೇಂ?
ಓ ಕಂದಾ! ಓ ಕರ್ಣಾ! ಅಯ್ಯೋ!

[ದೃಶ್ಯ ಬದಲಾಯಿಸುವುದು.]

—

ದೃಶ್ಯ ಲ

[ಮುದುಕಿ ಮಗನನ್ನು ಎಲ್ಲಿಯೂ ಕಾಣದೆ ಬಳಲಿ ಬರುವಳು.]

ಮುದುಕಿ—ಇದೇಂ ಮಾರಿಯಾಟಂ? ಇನಿತು ಜನಂ ತಿರುಗುತಿರ್ಪ ಈ ಕತ್ತಲೆಯ ಬಯಲಿನೊಳ್ ನನ್ನಂ ಕೇಳ್ವರೆ ಇಲ್ಲ. ಎಲ್ಲರುಂ ಪುಡುಕುತಿರ್ಪರೆ ವೊರತು, ತೋರ್ವರಂ ಕಾಣೆಂ. ಓ ನಾರಾಯಣಾ, ಎಲ್ಲಿರುವಯ್? ನುಡಿಯಯ್!— ಮಕ್ಕಳಿಲ್ಲದ ಮುದುಕರಂ ಕೇಳ್ವರಾರ್? ಮಗೂ, ನೀನು ನನ್ನೊಡನಿರಲು ಎಲ್ಲರುಂ ನಾಂ ಸಚ್ಚಿನವಳಾಗಿದೆಂ. ನೀನು ತುಳಿಲಾಳೆಂದು ತಿಳಿದು ದೊರೆಯ ಸೇನಾಧಿ ಕಾರಿಗಳುಂ ನನ್ನೆಡೆಗೆ ಬಂದು ನೂರಾರು ಸವನುಡಿಗಳಿಂ, ಕವಡಾಸೆಗಳಿಂ ಬೆನ್ನಂ ತಟ್ಟಿ ಬೋಳೈಸಿ, ದೇಶಾಭಿಮಾನಂ, ಸ್ವಾಮಿಭಕ್ತಿ, ಧರ್ಮನಿಷ್ಠೆ, ಕ್ಷಾತ್ರಧರ್ಮಂ ಮೊದಲಹ ಸಮಯಕ್ಕೊದಗುವ ಉಪಾಯ ವೇದಾಂತಮಂ ಪೇಳ್ವು ನಿನ್ನಂ ಕೊಂಡೊಯ್ದರ್. ನಾಸುಂ ಮಾತಿಗೆ ಮರುಳಾದೆಂ. ಈಗಳೆಲ್ಲಿ ಆ ತತ್ತ್ವಂಗಳುಂ, ಆ ಅಧಿಕಾರಿಗಳುಂ, ಆ ಭಕ್ತಿ ಧರ್ಮಾಭಿಮಾನಂಗಳುಂ? ಎಲ್ಲಬರು ಪುಸಿಯಲ್ತೆ? ತಿಳಿಯ ದವರೆ ತಿಳಿದವರೊಡ್ಡುವ ಬಲೆಯುರುಳ್ಳಣ್ಣಿಗಳಲ್ತೆ? ಅಂತುಂ ಶ್ರೀಮಂತರ ಕಲಹಾಗ್ನಿಗೆ ಯಜ್ಞಪಶುಗಳೆಮ್ಮಂ ತಹ ದರಿದ್ರಲ್ತೆ?—

[ಮುದುಕಿಯು ತಲೆಯ ಮೇಲೆ ಕೈಹೊತ್ತುಕೊಂಡು ಕುಳಿತು ಚಿಂತಿಸುವಳು. ಮಾತೆಯೂ ಕಂದನೂ ಪ್ರವೇಶಿಸುವರು.]

ಕಂದ— ಅಮ್ಮಾ, ನಾನಿನ್ನು ನಡೆಯಲಾರೆ!

ಮಾತೆ— ಬಾ ಮಗೂ, ಎತ್ತಿಕೊಳ್ಳೆಂ. (ಎತ್ತಿಕೊಂಡು ಮುಂದೆ ನಡೆದು ಮುದುಕಿಯನ್ನು ಕಂಡು) ಯಾರಲ್ಲಿ? (ಹತ್ತಿರ ಹೋಗಿ ನೋಡಿ) ಅಜ್ಜೀ, ಇದೇಕೆಲ್ಲಿ ಕುಳಿತಿರುವೆ?

ಮುದುಕಿ—(ತಲೆಯೆತ್ತಿ ನೋಡಿ) ತಾಯಿ, ನನ್ನ ಮಗು ನಾರಾಯಣನಂ ಹುಡುಕಿ ಹುಡುಕಿ ಸೋತು ಸುಣ್ಣವಾದೆ. ಅಯ್ಯೋ, ಎಲ್ಲಿರಬೋ ಏನೋ? ಪೇಳ್ವರಿಲ್ಲ, ಕೇಳ್ವರಿಲ್ಲ; ನನಗಿನ್ನೇಂಗೆತಿ? ಪೇಳಮ್ಮಾ! ಕಡಿಗಾಲದೊಳು ಕಲ್ಲೆಡವಿದಂ ತಾಯ್ತು. (ಕೂಸನ್ನು ನೋಡಿ) ತಾಯಿ, ಈ ಮಗುವನೇಕೆ ಇಲ್ಲಿಗೆತಂದಿರುವೆ? ಈ ರಾತ್ರಿಯ ರುದ್ರಭೂಮಿಗೆ?

ಮಾತೆ— ಅಜ್ಜೀ, ಗುಡಿಸಲೊಳಾರುಮಿಲ್ಲ; ಇವನಂ ಬಿಟ್ಟರೆನಗಿನ್ನಾರುಂ ಗತಿಯಿಲ್ಲ—ಕದನಕೈತಂದ ನನ್ನ ಪತಿಯನರಸಿ ಬಂದಿಹೆನು. ಈ ಹೆಬ್ಬಯಲಿನ ಹೆಣದ ಬಣಬೆಯೊಳು ಕಾಣಿಸದೇನುಂ!

ಮುದುಕಿ—ನಿನ್ನ ಪತಿಯಾರ ಕಡೆಯವಂ?

ಮಾತೆ— ಪಾಂಡವರ ಪಕ್ಷದವಂ.—ನಿನ್ನ ಪುತ್ರಂ?

ಮುದುಕಿ—ಕೌರವನವಂ.

ಮಾತೆ— ನಿನ್ನ ಮಗನೆನ್ನ ಪತಿಗೆ ಪಗೆಯಾಗಿರ್ದನೇಂ?

ಮುದುಕಿ—ಆರಿಗಾರು ಪಗೆ? ನಿನಗಾಂ ಪಗೆಯೇ?

ಮಾತೆ— ಉಂಟೇ!

ಮುದುಕಿ—ನಮ್ಮವೋಲಿಹ ಬಡಬನಂಗಳೆಲ್ಲ ಮಂಕುಗಳಮ್ಮಾ. ಪಾಂಡವರು ಕೌರವರು ನೆಲಕೆ ಪೊಯ್ದಾಡಿದರೆ ನಮ್ಮ ಮಕ್ಕಳು ಅವರಿವರಂ ಕೆಳೆಗೊಂಡು ನಿಂತು ಹೆಮ್ಮೆಗೆ ಬಡಿದಾಡಿ ಮಡಿಯುವರು.—ನನ್ನ ಮಗುಗೆ ನಿನ್ನಾತನ ಮೇಲೆ ಪಗೆಯೇಂ?—ನಾವಿರ್ವರುಂ ದುಃಖಾರ್ತರಮ್ಮಾ! ಬಾ ಹುಡುಕಿ ನೋಡುವಂ.

[ಇಬ್ಬರೂ ಹೆಣ್ಣುಗಳ ನಡುವೆ ಕತ್ತಲಲ್ಲಿ ಸ್ವಲ್ಪ ಸ್ವಲ್ಪ ದೂರದಲ್ಲಿಯೇ ತಿರುಗುತ್ತ ಹುಡುಕುವರು. ಒಂದೆಡೆ ಮಾತೆಯು ನಿಂತು ಚೀರಿ ಮಗುವನ್ನು ಕೆಳಗಿಳಿಸಿ ರೋದಿಸುವಳು. ಅಲ್ಲಿ ಇಬ್ಬರು ಭಟರು ಒಬ್ಬರನ್ನೊಬ್ಬರು ಭರ್ಜಿಗಳಿಂದ ತಿವಿದು ಮಡಿದಿರುವರು. ಒಬ್ಬನು ಮುದುಕಿಯ ಮಗನು. ಮತ್ತೊಬ್ಬನು 'ಮಾತೆ'ಯ ಪತಿಯು. ಮುದುಕಿ ರೋದನವನ್ನು ಆಲಿಸಿ ಓಡಿ ಬರುವಳು.]

ಮುದುಕಿ—ಎನಾಯ್ತು, ಮಗಳೇ?

ಮಾತೆ— ಅಯ್ಯೋ, ಅಜ್ಜೇ, ನೋಡಿಲ್ಲಿ: ನನ್ನ ಪತಿಯಂ ಈ ಪಾಪಿ ತಿವಿದು ಕೊಂದಿಹಂ. ಅಯ್ಯೋ—

ಮುದುಕಿ—ಅಯ್ಯೋ, ಅಯ್ಯೋ, ನನ್ನ ಮಗನಂ ನಿನ್ನ ಪತಿ ತಿವಿದು ಕೊಂದಿಹನಲ್ಲಮ್ಮಾ!—ಅಯ್ಯೋ, ಪಾಂಡವರು ಹಾಳಾಗಲಿ!

ಮಾತೆ— ಅಯ್ಯೋ, ಕೌರವರು ಹಾಳಾಗಲಿ!

[ಎಲ್ಲರೂ ಬಿದ್ದು ಗೋಳಿಡುವರು.]

ದೃಶ್ಯ ೯

[ಕುರುಕ್ಷೇತ್ರ ಶೃತಾನದ ಒಂದು ಭಾಗದಲ್ಲಿ ಪಾಂಡವ ಪಕ್ಷದವರ ಚಿತ್ರ. ಭೀಮ, ಅರ್ಜುನ, ಧರ್ಮರಾಯ, ದ್ರೌಪದಿ ಎಲ್ಲರೂ ಶೋಕವಿಹ್ವಲರಾಗಿ ನಿಂತಿದ್ದಾರೆ. ಸೂಡಿನ ಮೇಲೆ ಅಭಿಮನ್ಯು ಘಟೋತ್ಕಚರೇ ಮೊದಲಾದವರ ತವಗಳಿವೆ. ಇವುವರೆಗೂ ಕಲ್ಮನಸ್ಸಿನಿಂದಿದ್ದ ಭೀಮನಿಗೆ ಇಂದು ಸೂಡಿನ ಮೇಲಿದ್ದ ಘಟೋತ್ಕಚನ ತವವನ್ನು ನೋಡಿ ಮರುಕವು ಮಿತಮಿಾರಿಹೋಗಿದೆ. ಅಸ್ವಪ್ಪ ರೋದನ ಧ್ವನಿಯು ಎಲ್ಲೆಲ್ಲಿಯೂ ವ್ಯಾಪಿಸಿದೆ.]

ಧರ್ಮರಾಯ—ಭೀಮಸೇನ, ಮೊದಲ್ಗಯ್ದ ಕಜ್ಜಮಂ ಕೊನೆಗಾಣ್ಣು.
ಆದುದಾಯಿತು ; ಚಿಂತೆಯಿಂದೇಂ? ಸೂಡಿಗೆ
ಬಿಂಕಿಯಿಡು. (ಭೀಮನು ಗೋಳಿದುವನು)

ನೀನಿಂತು ಗೋಳಾಡಿದೊಡೆ, ಭೀಮ,
ಉಳಿದರಂ ಸಂತಯ್ಪಿರಾರ್ ?

ಭೀಮ—

ಅಣ್ಣಾ,

ಕೊಲೆಗಾರನಾನೆಂಬುದಂ ಈಗಳರಿತೆಂ.

ಈ ಎನ್ನ ಮುದ್ದು ಶಿಶುಗಳ ಪೆಣಗಳೆಡೆ ನಿಂತು
ಗಾಂಧಾರಿ, ಧೃತರಾಷ್ಟ್ರರಕಲಾಳಮಂ ತಿಳಿದೆಂ.

[ಅರ್ಜುನ ಮೊದಲಾದವರು ಅವನೊಡನೆ ರೋದಿಸುವರು.]

ಧರ್ಮರಾಯ—(ಸ್ವಗತ) ಬೀರರಾದೊಡಮೇಂ? ಸ್ಥಿತಪ್ರಜ್ಞರಲ್ಲದೀ
ಮಾನವರ್ ಕೋಪಮನೆ ಕೆಚ್ಚೆಂದು ಭ್ರಮಿಸುವರ್.
ಕೋಪಂ ಬತ್ತಲೊಡನೆ ಕೆಚ್ಚುಂ ಕರಗುವುದು.
ಕೋಪಮೆಂಬಾ ಮದ್ಯಪಾನಮಿಲ್ಲದೆ ಇವರ್
ಕೊಲೆಗೆ ಕೈಯಿಡಲರಿದು!—ಚಿತೆಗೆ ನಾನೇ

ಬೆಂಕಿಯಿಡುವೆಂ.—(ಬೆಂಕಿ ಇಡಲು ಹೋಗಿ ನಿಲ್ಲುವನು)

ಅದಾರಲ್ಲಿ ಬರ್ಪವರ್ ?

ಮಾತೆ ಕುಂತೀದೇವಿ! ಸೋದರಂ ಸಹದೇವಂ!

ಆರನೋ ವೊತ್ತು ತಂದಪರಲ್ತೆ?

[ಕುಂತಿ ಸಹದೇವರು ಕರ್ಣನನ್ನು ತರುವರು. ಎಲ್ಲರೂ ಆಕಡೆ ತಿರುಗಿ ನಿಲ್ಲುವರು. ಭೀಮನು ಮರುಕವನ್ನು ತೆಗೆದೊಗೆದು ನಿಂತು ಹುಟ್ಟು ಗಂಟಿಕ್ಕಿಕೊಂಡು ದುರದುರನೆ ಕರ್ಣನ ಶವವನ್ನು ನೋಡುವನು.]

ಧರ್ಮರಾಯ—ಸಹದೇವ, ಇದೇನಯ್ ?

ಕುಂತಿ— ಓ ಮಗೂ, ಯುಧಿಷ್ಠಿರಾ, ಕರ್ಣನಂ ಇದರೊಳೇ ದಹನಂ ಗೈವಂತೆನಗೆ ಕೃಪೆಮಾಡೈ.

ಧರ್ಮರಾಯ—

ತಾಯೆ,

ಸುಡುವ ಬೆಂಕಿಗೆ ಕರುಣೆಯಿಲ್ಲ, ಕರುಬಿಲ್ಲ.

ಆದೊಡಂ, ಇದರರ್ಥಮೇಂ? ತಿಳಿಯಲೆಳಸುವೆಂ.

ಕುಂತಿ— ಕಂದಾ, ನಾನಾವುದಂ ಪೇಳಲಾರೆಂ;

ಎನ್ನಾಸೆಯಂ ನೀಂ ನಡೆಸಿಕೊಡವೇಕ್ಕುಂ.

ಭೀಮ— (ರೋಷದಿಂದ)

ಏಂ ಮಾಳ್ಕೆಯಿದು, ತಾಯೆ? ಎಮ್ಮ ಕುಲಘಾತುಕಂ

ಈತನಂ ನಾವುರಿಪುವುದೆ? ನೋಡು, ನೋಡಿದಂ:

ಇವನೆ ಕೊಲೆಗೈದಿರ್ಪ ಅಭಿಮನ್ಯು, ಘಟೋತ್ಕಚರ್.

(ಕಣ್ಣು ಕೆರಳಿಸಿ ಸಹದೇವನನ್ನು ನೋಡಿ)

ಸಹದೇವ, ಇದೇನಂ ನೀನೆಸಗಿರೈ! ತೊಲಗಿಸಿಲ್ಲಂ

ಈ ಮಿಗದ ಪೆಣಮಂ! (ಕುಂತಿ ಅಳುವಳು)

ಧರ್ಮಜಾ, ರೋದನಕೆ

ನೀನಳುಕಿದೊಡೆ ಎಲಯಮಹುದಿಂದೆ!

ಅರ್ಜುನ—

ಅಣ್ಣಾ,

ಅಭಿಮನ್ಯುಮಂ ಬೇಳ್ವ ಬಿಂಕೆಯು ಕರ್ಣನಂ
ಸುಡಲಾಗದು.—ಈ ಕರ್ಣನಿವನಾರ್ ನಮಗೆ?

ಭೀಮ—ಪಗೆಯ ಕೆಳೆ! ಅಭಿಮನ್ಯುಮಂ ಘಟೋತ್ಕಚನಂ ಮೋಸದಿಂ
ದಿರಿದವಂ!

ಕುಂತಿ—

(ಮರುಗಿ) ಓ ಭೀಮ, ಓ ಅರ್ಜುನ,
ಓ ಎನ್ನ ಕಂವಗಳಿರಾ, ಕೈಮುಗಿದು ಬೇಡುವೆಂ,
ನೆರಗೊಡ್ಡಿ ಬೇಡುವೆಂ ಎನ್ನಾಸೆಯಂ ಸಲಿಸಿಂ!
ನಾಂ ನಿಮಗೆ ತಾಯಿ ಅಹುದಾದೊಡೆ—

ಭೀಮ—

ತಾಯೆಂದೆ
ತಿಳಿದಿಂತು ಪೇಳ್ವೆಂ.

ಕುಂತಿ—

ನಾಂ ನಿಮಗೆ ತಾಯಲ್ತು,
ಮೇಣಿವಂಗೆ ತಾಯೆಂದು ತಿಳಿದೆನ್ನ ಬಯಕೆಯಂ
ದಯೆಗೈಯಿಂ. ವಾದಿಸದಿರಿಂ ಓ ಎನ್ನ ಪುತ್ರರಿರಾ!
[ಅಶ್ವತ್ಥಾಮನು ಬರುವನು.]

ಅಶ್ವತ್ಥಾಮ—

ಓ ಧರ್ಮಪುತ್ರಾ,
ವೀರನೊರ್ವನ ಕಟ್ಟಕಡೆ ಬಯಕೆಯಂ ಸಲಿಸೆ
ಇಲ್ಲಿಗೈತಂದಿಹೆಂ. ವೀರರಾಗಿಹ ನೀವು
ಎನಗೆ ನೆರವಾಗದಂ ನೆರವೇರಿಸಲೆವೇಳ್ಕುಂ.
ಕೌರವೇಂದ್ರಂ ಮಡುವ ಮೊದಲೆನ್ನಂ ಕರೆದು
ಕರ್ಣನಂ ತನ್ನೊಡನೆ ಸೂಡುಗೈಯಲ್ ಬೆಸಸಿ
ಪೋದಂ. ಪೋದವರ ಬಯಕೆಯಂ ಇರ್ಪವರ್
ಕೈಗೂಡಿಪುದೆ ಧರ್ಮಂ!

ಭೀಮ—

ಅಶ್ವತ್ಥಾಮ, ಕರ್ಣನಂ
ಕೊಂಡುಪೋಗಯ್. ನೀನಿವಂಗೆ ಸಂಸ್ಕಾರ-
ಮೆಸಗುವುದೆ ಧರ್ಮಂ!

ಕುಂತಿ—

ಓ ಅಶ್ವತ್ಥಾಮ,

ಕರ್ಣನಂ ಈ ಎಮ್ಮ ಚಿತೆಯೊಳೆ ದಹಿವುದು
ಎನ್ನಾಸೆ. ಆ ಬಯಕೆಗಡ್ಡೆಬರಬೇಡಯ್ಯ, ತಂದೆ.

ಅಶ್ವತ್ಥಾಮ—ದೇವಿ, ಕೌರವನಾಶೆ! ಮೇಣೆನ್ನ ಬಾಸೆ!

ಕೈಮುಗಿದು ಕೇಳೆಂ; ಬೀಳ್ಕೊಡಿದಿ ಕರ್ಣನಂ.

ಭೀಮ— ತಡಮೇಂ? ಕೊಂಡುವೋಗಯ್ಯ, ಅಶ್ವತ್ಥಾಮ!

ಕುಂತಿ— (ಭೀಮನ ಕಡೆ ತಿರುಗಿ ಹೇಳುವಳು)

ಓ ಭೀಮ,

ತಾಯಿಗೋಸುಗಮಾದೊಡಂ ಕರಗಲಾರೆಯೇಂ?

ಬೆಂದೊಡಲಿಂತು ಕಬ್ಬುನಮಂ ಚುಚ್ಚುವರೇ?

(ಅಶ್ವತ್ಥಾಮನು ಕರ್ಣನನ್ನು ಕೊಂಡುಹೋಗುವನು. ಕುಂತಿಯು
ತಿರುಗಿ ನೋಡಿ ಬಿದ್ದು ಗೋಳಾಡುವಳು)

ಓ ಕಂದಾ, ಓ ಕರ್ಣಾ, ನಿನ್ನನಿದಕಾಗಿಯೇ

ಪೆತ್ತಿನೇಂ? ಸುಮ್ಮನಿದಪೆ ಏಕೆ, ಓ ಸಹದೇವ?

ಧರ್ಮರಾಯ—ಇದೇನಿದು, ಸಹದೇವ? ತಾಯಿ ಕರ್ಣನ ಪಡೆದೆಂ

ಎಂದಳಲ್ಪಳಲ್ಲಾ!

ಸಹದೇವ—

ಮನ್ನಿಸೆನ್ನಂ, ಅಣ್ಣಾ;

ತಾಯಿಯೊಡಲೊಳೆ ಬಂದ ರಾಧೇಯನೆಮಗೆಲ್ಲ

ಪಿರಿಯಣ್ಣಂ!

ಧರ್ಮರಾಯ—(ಸಿಡಿಲಿರಗಿದವನಂತೆ) ಏಂ ಪೇಳ್ವಯ್ಯ?

ಭೀಮ— ಪುಸಿಯಾಡದಿರ್!

ಅರ್ಜುನ—ಅಯ್ಯೋ, ಏನಾದುದು ಕಡೆಗೆ?

ಸಹದೇವ—ವಿವರಂ ಅನಂತರಂ. ನಾಂ ಪೇಳ್ವುದುದು ದಿಟಂ!

ಕುಂತಿ— ಓ ಎನ್ನ ಕಂದಾ, ಓ ಕರ್ಣಾ,

ಈಗಳೆವರೆಲ್ಲರುಂ ನಿನ್ನವರೆ. ನಾನೆ

ಪಾಪಿ ಪರಕೀಯಳಾದೆನಲ್ಲೆ?
ಲೋಕಮಿವರಾರನುಂ ನಂದಿಸದು. ಎನ್ನನೋ,
ಮಗನ ಕೊಲೆಯುಂ ಗೈದ ಕಡುಪಾಪಿ ಎಂದು
ಪೇಸುವುದು! (ಅಳುವಳು)

ಧರ್ಮರಾಯ—ತಾಯೇ, ಏನನೆಸಗಿರೈ, ನೀಂ?

ಅರ್ಜುನ—ಓ ಕೃಷ್ಣಾ, ಪುಸಿವೇಳ್ಳು ಕೊಲಿಸಿದೆಯಾ!

ಭೀಮ— ಕಡೆಗುಂ ಪೊಲಸಾದುದೀ ಭಾರತ ಸಂಗ್ರಾಮಂ!

[ದೃಶ್ಯವು ಮಾಯವಾಗುವುದು]

ದೃಶ್ಯ ೧೦

[ಕುರುಕ್ಷೇತ್ರ ಶೃತಾನ. ಎಲ್ಲಿಯೂ ನೀರವತೆ, ನಿರ್ಜನತೆ. ಕತ್ತಲು ಕವಿದಿದೆ. ಪೊಂಜುಗಳ ಜಿಳಕಲ್ಲು, ಸುಳಿದಾಡುವ ಮನುಷ್ಯಾಕೃತಿಗಳಲ್ಲ. ಎಲ್ಲ ಬಟ್ಟು ಬಯಲಾಗಿದೆ. ಆಕಾಶದ ಅನಂತ ನೀಲಪಟದಲ್ಲ ಮಚಿತವಾದ ಸಾವಿರಾರ ನಕ್ಷತ್ರಗಳ ಮಂದಕಾಂತಿಯು ನಸುಹಬ್ಬಿ ಘೋರ ದೃಶ್ಯವನ್ನು ಘೋರತರವಾಗಿ ಮಾಡಿದೆ ಮಸಣದ ನಡುವೆ ಪಕ್ಕಪಕ್ಕದಲ್ಲಿ ಎರಡು ಭಸ್ಮರಾತಿಗಳಿವೆ. ಒಂದು ಪಾಂಡವ ಪಕ್ಷ ವಿನಾಶದ ಪ್ರತಿನಿಧಿ, ಇನ್ನೊಂದು ಕೌರವ ಪಕ್ಷ ವಿನಾಶದ ಪ್ರತಿನಿಧಿ. ಆ ಒಂದೊಂದು ಭಸ್ಮ ಪರ್ವತದ ಮೇಲೆ ಒಂದೊಂದು ಕಾಲಿಟ್ಟುಕೊಂಡು ರುದ್ರ ಲಯನೂರ್ಮಿಯಾದ ಮಹಾದೇವನು ಉಸ್ಮತ್ತನಾಗಿ ಭೀಮಾಕಾರನಾಗಿ ನಿಂತಿದ್ದಾನೆ. ಮುಡಿಗೆದರಿಹೋಗಿವೆ. ಕೊರಳಿನಲ್ಲಿರುವ ಹಾವುಗಳು ಭಯದಿಂದ ಹಡುಗಿ ಕೊಂಡಿವೆ. ಹುಲಿದೊಗಲನ್ನು ತೊಟ್ಟಿದ್ದಾನೆ. ತ್ರಿಶೂಲಧಾರಿಯಾಗಿದ್ದಾನೆ. ಬೂದಿಯ ರಾತಿಗಳಿಂದ ಆಗಾಗ ಬೂದಿ ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಬಳಿದುಕೊಳ್ಳುವನು. ಒಂದೊಂದು ಸಾರಿ ಬಳಿದುಕೊಳ್ಳುವಾಗಲೂ ಒಬ್ಬೊಬ್ಬ ಮಹಾಭಾರತದ ವೀರ ಪುರುಷನ ಹೆಸರನ್ನು ಕೂಗುವನು. ನಡುನಡುವೆ ಹುಚ್ಚನಂತೆ ಗಹಗಹಿಸಿ ಕೇಕೆಹಾಕಿ ನಗುವನು. ಎಲ್ಲೆಲ್ಲಿಯೂ ನಿಸ್ತಬ್ಧ. ಭೀಷಣವಾಗಿದೆ; ಭೀಕರವಾಗಿದೆ, ಗಭೀರವಾಗಿದೆ, ರುದ್ರವಾಗಿದೆ.]

ರುದ್ರ— ದುರೈಯೋಧನಂ. ಭೀಷ್ಮಂ. ದ್ರೋಣಂ. ಕರ್ಣಂ. ಅಭಿಮನ್ಯು. ಘಟೋತ್ಕಚಂ. ಭೀಮಂ. ಅರ್ಜುನಂ. ದ್ರೌಪದಿಯುಧಿಷ್ಠಿರಂ. ಕೃಷ್ಣಂ!

[ಮುಸುಗುಹಾಕಿಕೊಂಡಿರುವ ಅಸ್ವಷ್ಟ ಆಕಾರಗಳು ಆ ಕತ್ತಲಲ್ಲಿ ಪಂಕ್ತಿ ಪಂಕ್ತಿಯಾಗಿ ಬರುವುವು. ಅವರಲ್ಲಿ ಗಂಡಸರು, ಹೆಂಗಸರು, ಮಕ್ಕಳು, ನಿಧವೆಯರು, ವೀರರು ಎಲ್ಲ ಇರುವರು. ಅವರೆಲ್ಲ ಮಡಿದ ಪಾಂಡವ ಕೌರವ ಪಕ್ಷದವರ ಬಂಧುಗಳು. ಕೌರವ ಪಕ್ಷದವರು ಒಂದು ಸಾಲಾಗಿ ಮಹಾರುದ್ರನ ಎಡದಿಂದ ಬಲಕ್ಕೆ ಹೋಗಿ ಮರೆಯಾಗುವರು. ಪಾಂಡವ ಪಕ್ಷದವರು ಇನ್ನೊಂದು ಸಾಲಾಗಿ ಬಲದಿಂದ ಎಡಕ್ಕೆ ಹೋಗಿ-

ಮರೆಯಾಗುವರು. ಮಹಾದೇವನು ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ದುರುದುರನೆ ನೋಡುತ್ತ
 ನಿಂತಿದ್ದು ಪುನಃ ಪ್ರಾರಂಭಿಸುವನು. ಆತನ ಧ್ವನಿಯು ದೂರದ ಗುಡುಗ
 ನಂತೆ ಗಂಭೀರವಾಗಿ ಮೊಳಗುವುದು ; ಶ್ರುತಾನ ಮೌನವನ್ನು ಕೂಗಿ
 ಮಲಗಿಸುವ ಜೋಗುಳದಂತಿರುವುದು.]

ಎಲ್ಲ ದಾನಗಳು, ಎಲ್ಲ ಧರ್ಮಗಳು,
 ಕಡೆಗಿಲ್ಲಿಗೇ—ಎನ್ನ ಬಳಿಗೆ!
 ಎಲ್ಲ ಪಾಪಗಳು, ಎಲ್ಲ ಪುಣ್ಯಗಳು,
 ಕಡೆಗೊಂದು ನಗೆಗೇ—ಭಸ್ಮಮೆನಗೆ!
 ನಕ್ಷತ್ರ ಖಚಿತವಿಾ—ನಭೋವಿತಾನಂ,
 ಸಸ್ಯಶೋಭಿತವಿಾ ಹಿರಿಯ ಭೂಮಿ,
 ಮೊರೆದು ಭೋರಿಡುವ ಎಲ್ಲೆ ಕಾಣದಿಹ
 —ಕಡಲ ಹಬ್ಬುಗೆಯು—ಕಡೆಗಿಲ್ಲಿಗೇ!
 ಕಡೆಗಿಲ್ಲಿಗೇ!—ಕಡೆಗಿಲ್ಲಿಗೇ!
 ಕಾಲದೇಶಗಳು, ಜನನ ಮರಣಗಳು,
 ಬೀವಕೋಟಿಗಳು,—ಮಸಣದೆಡೆಗೇ!
 —ಮಸಣದೆಡೆಗೇ! ಕಟ್ಟಕಡೆಗೇ!
 ಎನ್ನ ಹುಚ್ಚೆ ನಿಂದುದುಸಿದೀ ಸೃಷ್ಟಿ
 ಕಡೆಗೆ ತುತ್ತಾಗುವುದು—ಎನ್ನ ಹುಚ್ಚೆಗೇ!
 —ಎನ್ನ ಹುಚ್ಚೆಗೇ! ಎನ್ನ ಹುಚ್ಚೆಗೇ!
 ಇದೆ ಜಗದ ಮೊತ್ತಮೊದಲಿದೆ ಜಗದ ತುತ್ತತುದಿ,
 ಇದೆ ಜಗದ ಕಟ್ಟಕಡೆ ನೆಚ್ಚೆಗೇ!
 —ಕಡೆ ನೆಚ್ಚೆಗೇ! ಕಡೆ ನೆಚ್ಚೆಗೇ!

[ರುದ್ರನು ದೃಷ್ಟಿಜ್ವಾಲೆಯನ್ನು ಬೀರಿ ಧ್ಯಾನಮಗ್ನನಾಗುವನು.
 ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನು ಮೆಲ್ಲಗೆ ಹಜ್ಜೆಯಿಡುತ್ತ ಗಂಭೀರವಾಗಿ ಪ್ರವೇಶಿಸುವನು.
 ರುದ್ರನನ್ನು ನಟ್ಟನೋಟದಿಂದ ನೋಡಿ ಕರೆಯುವನು.]

ಕೃಷ್ಣ— ಮಹಾದೇವ!

ರುದ್ರ— (ನಿದಾನವಾಗಿ ಕಣ್ಣು ತರೆದು ಕೃಷ್ಣನನ್ನು ನೋಡಿ) ವಾಸುದೇವ,
ಬಂದೆಯೇಂ!

ಕೃಷ್ಣ— ಒಂದೆನ್ನಿ, ಭಗವನ್. ನೀನೇಂ ರುದ್ರನಾಟಕದ ಕೊನೆಯ
ದೃಶ್ಯಾಭಿನಯದೊಳ್ ತಲ್ಲೀನನಾಗಿರ್ಪೆಯೈಸೆ!

ರುದ್ರ— ಅಹುದಹುದು, ಸೂತ್ರಧಾರ! (ನಸುನಕ್ಕು) ನಿನ್ನ ನಾಟಕಂ
ನೇರಮಾದುದೇ?

ಕೃಷ್ಣ— ನಿನ್ನ ನೆರವೊಂದಿರೆ ನೇರಮಾಗದೇಂ!

ರುದ್ರ— ರಸಿಕರೆ ಗುರು ನೀಂ. ನಿನ್ನ ದೃಶ್ಯ ಕಾವ್ಯದ ಸೊಬಗುಮಂ
ಗಭೀರಮುಮಂ ಬಣ್ಣಿಸಲರಿದು.—ಪೂರ್ಣಂ; ನವರಸ
ಪರಿಪೂರ್ಣಂ!

ಕೃಷ್ಣ— ನಿನ್ನೊಂದಾವೇಶಮಿರೆ ಸಫಲಂ ರುದ್ರಕಾವ್ಯಂ!

ರುದ್ರ— ವಾಸುದೇವ, ಮುಂದಾವ ಕಾವ್ಯಮಂ ಕಟ್ಟುವೈ?

ಕೃಷ್ಣ— ಕಲಿಯುಗ ಮಹಾಕಾವ್ಯಮಂ! ನಾಳೆಯೆ ಪೀಠಿಕಾ
ದೃಶ್ಯಾರಂಭಂ; ಕಲಿಯುಗ ಪ್ರಾರಂಭಂ!

ರುದ್ರ— ರಸಮೂರ್ತಿ, ನೋಡಲಾಟೆಪೆಂ ಆ ಕಥಾ ಸಂವಿಧಾನಮಂ.

ಕೃಷ್ಣ— ತೋರ್ದಪೆಂ ದಿವ್ಯ ದರ್ಶನಮಂ. ಕಾಣದೋ, ಮತ್ಸ್ಯಣೀತಂ
ಕಲಿಯುಗ ಮಹಾಲಲಿತ ಕಾವ್ಯಂ.

[ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನು ಕೈತೋರುವನು. ಕಾಲದ ಪರದೆಗಳು ಒಂದೊಂದಾಗಿ
ತರೆಯುವುವು. ರುದ್ರನು ಪ್ರಸನ್ನನಾಗಿ ನೋಡುವನು.]

ರುದ್ರ— ವರ್ಣಿಸೈ, ವಿಶ್ವಕವಿ, ಆ ಮಿಂಚುವ ದೃಶ್ಯಮಾಲೆಗಳಂ!

ಕೃಷ್ಣ— ಬಣ್ಣಿಸೆಂ ಮುಖ್ಯಮಂ:—

ನೋಡದೋ ಭಾರತವರ್ಷಂ, ಉಪನಿಷದಾರಾಮಂ....

ಗೌತಮ ಬುದ್ಧನವಂ, ಮೌಢ್ಯನಿವಾರಕಂ!....

ಅಶೋಕಂ, ಚಕ್ರವರ್ತಿ ಶ್ರೇಷ್ಠಂ!....

ಏಷ್ಯಾ ಖಂಡಂ!....ಕ್ರಿಸ್ತಂ! ದೀನರಕ್ಷಕಂ!....
 ಯವನದೇಶಂ!....ಜ್ಞಾನಿಗಳವರ್!....
 ರೋಮನ್ ಚಕ್ರಾಧಿಪತ್ಯಂ..ಎರೋಪ್ಯ ಖಂಡಂ....
 ಆಂಗ್ಲೀಯ ದೇಶಂ!..ಯಂತ್ರಕೌಶಲಂ!....ಇದೋ,
 ಅರಬ್ಬೀಸ್ಥಾನಂ....ಮಹಮ್ಮದಂ....ಕೇರಳಂ....
 ಆಚಾರ್ಯ ಶಂಕರಂ....ಮೇಧಾವಿ, ಸಿದ್ಧಂ!....
 ಮೊಗಲ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯಂ....ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರಂ....
 ಕನ್ನಡ ದೇಶಂ....ಕವಿ ರನ್ನಂ....ವಿಜಯನಗರಂ..
 ಪಾಶ್ಚಾತ್ಯ ಘೋರಯುದ್ಧಂ!....ರಷ್ಯಾದೇಶಂ!....
 ವಿಪ್ಲವಂ....ಪ್ರಜಾಧಿಪತ್ಯಂ..ಚಕ್ರವರ್ತಿ ವಿನಾಶಂ..
 ವಿಪ್ಲವ ಮತಪ್ರಚಾರಂ....ಚೀನಾದೇಶಂ.....
 ರಕ್ತಪ್ರವಾಹಂ....ಸಿಡಿಗುಂಡುಗಳಾಟಂ..ರೌದ್ರಂ!
 ಪಿಶಿತಾಶಾಕ್ರಾಂತ ಭಾರತವರ್ಷಂ....ದಾರಿದ್ರ್ಯಂ..
 ದೌರ್ಬಲ್ಯಂ.....ಶ್ರೀರಾಮಕೃಷ್ಣ ಪರಮಹಂಸಂ!

(ರುದ್ರನೂ ಕೃಷ್ಣನೂ ನಮಸ್ಕಾರ ಮಾಡುವರು)

ಸರ್ವಧರ್ಮಸಮಸ್ವಯಾಚಾರ್ಯಂ....ವಿವೇಕಾನಂದಂ ..
 ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ ಸಂಗ್ರಾಮಂ....ಅಹಿಂಸಾವ್ರತಂ....
 ಮಹಾತ್ಮಂ....ಸತ್ಯಾಗ್ರಹಂ!....ಅತ್ಯಾಚಾರಂ!!
 ..ದೌರಾತ್ಮ್ಯಂ!!!

(ರುದ್ರನು ಶೂಲವೆತ್ತುವನು)

ತಾಳ್ಮೆ, ತಾಳ್ಮೆ, ಓ ರುದ್ರ. ಕೆಡಿಸದಿರ್ ಕಾವ್ಯಮಂ....
 ಮುಂಗಾಣೈ....ಸಾರ್ವಭೌಮತ್ವ ಭಂಗಂ....
 ಸ್ವತಂತ್ರ ಭಾರತರಂಗಂ....ಸರ್ವಪ್ರಜಾಧಿಪತ್ಯಂ ..
 ಸರ್ವಸಮತ್ವಂ....ಜಗತ್ ಕಲ್ಯಾಣಂ.....
 ಭೂವೈಕುಂಠಂ....ನೋಡದೋೀ:.....

ಕರ್ನಾಟಕಂ... ಳು ಅಂಗಾಯತ್ರ ರಾಜ್ಯಂ.....

ದೂರದೊಳ್, ಬಹುದೂರದೊಳ್, ಕಾಲಗರ್ಭದೊಳ್..
 ಸಾಮಾನ್ಯ ಮಾನವ ಸಂಸಾರಂ.. ಸತಿ ಪತಿಗಳ ಶೃಂಗಾರಂ-
 ಮಕ್ಕಳಾಟಂ, ನೋಟಂ, ಕಾವ್ಯಂ, ಕಲಿಯುಗ ಮಹಾ
 ಕಾವ್ಯಂ!
 ಸುಮಧುರಂ.... ದಿವ್ಯಂ.... ಸುಶ್ರಾವ್ಯಂ!

[ಇದ್ದಕ್ಕಿದ್ದ ಹಾಗೆ ದೃಶ್ಯವು ಮಾಯವಾಗಿ, ಕವಿದಿದ್ದ ಕತ್ತಲೆಯು-
 ಇನ್ನೂ ದಟ್ಟವಾಗಿ ಫಕ್ಕನೆ ಅತ್ಯಂತ ಕಾಂತಿಯುಕ್ತವಾಗುವುದು. ಮಾಯ
 ವಾದ ಕೃಷ್ಣ ರುದ್ರರ ಸಮ್ಮಿಳಿತ ಅಟ್ಟಹಾಸವು ಗಗನದ ಸುನೀಲ ಶೂನ್ಯದಿಂದ
 ತರಂಗ ತರಂಗವಾಗಿ ಕೇಳಿಬರುವುದು. ಕಾಂತಿಯು ಮತ್ತೂ ಹೆಚ್ಚು ವುದು.
 ಲಯಮೂರಿಯಾದ ರುದ್ರನ ನಗೆಯೊಂದಿಗೆ ಸೃಷ್ಟಿಮೂರಿಯಾದ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನ
 ನಗೆಯು ಲಗ್ನವಾಗಿ, ಆ ಮಹಾ ಜಗದ್ವ್ಯಕ್ತಿಗಳ ಸುಮಧುರ ವಿಕಟಾಟ್ಟ
 ಹಾಸವು ಮಾಯವಾದ ಶ್ಮಶಾನ ಮೌನದ ಗರ್ಭದಿಂದ ಗಭೀರವಾಗಿ
 ಹೊರಹೊಮ್ಮಿ ವಿಶ್ವವ್ಯಾಪಿಯಾಗುವುದು.]

ಜಲಗಾರ

ಪಾತ್ರಗಳು

ಭೂದೇವಿ

ಶಿವ

ಜಲಗಾರ

ರೈತ

ಕಬ್ಬಿಗ

ಯುವಕ

ತಿರುಕ

ಭಟ್ಟ

ಬಾಲಕರು

ಹಳ್ಳಿಯ ಹುಡುಗಿ

ಇಬ್ಬರು ಸಾರ್ವರು

ಇಬ್ಬರು ತರುಣರು

ಜಲಗಾರ

ದೃಶ್ಯ ೧

[ಉಷಃಕಾಲ. ಭೂದೇವಿಯು ಹಾಡುತ್ತಿರುವಳು.]

೧

ಭೂದೇವಿ —

ಬಾರಾ ಸಖಿಯೇ ಉಷೆಯೇ ಬಾರ,
ಕೆಂಪಿನ ಮುತ್ತಿನ ಮಾಲೆಯ ತಾರ;
ಮುಚ್ಚಿನ ಮಂಜಿನ ಮುಸುಗನು ಎತ್ತಿ;
ಬಾರಾ ಉದಯಾಚಲವನು ಹತ್ತಿ;
ಹಸುರಿನ ಬನಗಳ ಮುದ್ದಿಸಿ ಬಾರ;
ಗಿರಿಶೃಂಗಗಳಾಲಿಂಗಿಸಿ ಬಾರ;
ಮಲಗಿಹ ಖಗಗಳ ಕರೆಯುತ ಬಾರ;
ಮಂದಾನಿಲನ ಎಬ್ಬಿಸಿ ಬಾರ;
ಉದಯಾನಂದದ ಕಲಶವ ತಾರ;
ಬಾರಾ ಸಖಿಯೇ ಉಷೆಯೇ ಬಾರ.

೨

ಮಂಜಿನ ಜಪಮಣಿ ಮಾಲೆಯ ಹಿಡಿದು,
ವನಗಳ ವಿಕಸಿತ ಸುಮಗಳ ಮುಡಿದು,
ಹೂಗಳ ಕೆಂಪಿನ ಕುಂಕುಮವಿಟ್ಟು,
ತಳಿರಿನ ಸೊಬಗಿನ ಸೀರೆಯನುಟ್ಟು,
ಪೈರಿನ ರಮಣೀಯತೆಯನು ತೊಟ್ಟು,

ಮುಗಿಲಿನ ಕುರುಳನು ತೇಲಲು ಬಿಟ್ಟು,
 ಉದಯದ ಹೂಗಳ ಸೊಬಗನು ಕೊಯ್ದು,
 ವನಗಳ ನಗ್ನ ಗಭೀರತೆಯಾಯ್ದು,
 ವಿಶ್ವದ ಗರ್ಭದ ಜೆಲುವನು ಹೊಯ್ದು,
 ಮಾಯಾ ಮೋಹದ ಜಾಲವ ನೆಯ್ದು,
 ತಳಿರಿನ ಹೂಗಳ ಸಂಕವ ಮಾಡಿ,
 ಬಾರಾ ಉಷೆಯೇ ನಲಿನಲಿದಾಡಿ.

[ಹಾಡುತ್ತಾ ಹಾಡುತ್ತಾ ಮೆಲ್ಲನೆ ರಂಗದಿಂದ ಜಾರುವಳು-
 ಜಲಗಾರನೊಬ್ಬನು ಕೈಲಿ ಬುಟ್ಟಿ ಘೋರಕೆಗಳನ್ನು ಹಿಡಿದುಕೊಂಡು
 ಬರುವನು. ಬಂದವನು ಗುಡಿಸಲೆಳಸಿ ಮತ್ತೆ ಸುತ್ತಲೂ ನೋಡಿ]

ಜಲಗಾರ — ಎನಿದೈಕಿಲ್ಲೋನೆ ಸುರಿಯುತಿಹುದೆಡೆಬಿಡದೆ!

ಮಸುಗಿಹುದು ಬಿಳಿ ಮಬ್ಬು. ಅಡಿಯಿಡಲು ಬೀದಿಯೇ
 ಕಾಣಿಸದು ಕಂಗಳಿಗೆ. ಮಂಜು ಹರಿಯುವವರೆಗೆ
 ಕುಳಿತಿಲ್ಲಿ ನಲ್ಲಬ್ಬಗಳ ಹಾಡಿ ನಲಿಯುವೆನು.

[ಅಲ್ಲಿಯೇ ಬಳಿಯಿದ್ದ ಒಂದು ಎತ್ತರವಾದ ಅರೆಯಮೇಲೆ
 ಕುಳಿತುಕೊಂಡು, ತನ್ನ ಘೋರಕೆ ಬುಟ್ಟಿಗಳನ್ನು ಕೆಳಗಿಟ್ಟು ಹಾಡುವನು.]

೧

ಮೂಡಿ ಬಾ, ಮೂಡಿ ಬಾ,
 ಬೇಗ ಬಾ, ಬಾ, ಬಾ!
 ತೊಳಗಿ ಬಾ, ಬಿಳಗಿ ಬಾ,
 ಚಗದ ಕಣ್ಣೆ ಬಾ, ಬಾ!
 ಮಲೆಯ ಹತ್ತಿ ಮುಸುಗನೆತ್ತಿ
 ಹಸುರ ಮೇಲೆ ಮುತ್ತ ಬಿತ್ತಿ
 ಜಗದೇವೆಗಳ ತೆರೆಯುತ
 ಕಮಲಂಗಳ ಬಿರಿಯುತ.

ತಿರೆಗೆ ಬೀವ ಕಳೆಯ ನೀಡಿ
 ಜನಗಳೆಗೆ ರಸವನೂಡಿ
 ಮೂಡಿ ಬಾ, ಮೂಡಿ ಬಾ,
 ಬೇಗ ಬಾ, ಬಾ, ಬಾ!
 ತೊಳಗಿ ಬಾ, ಬೆಳಗಿ ಬಾ,
 ಜಗದ ಕಣ್ಣೆ ಬಾ, ಬಾ;

೨

ಮುಗಿಲಿನಲಿ ಕೆಂಪಹೊಯ್ದು
 ದಿನಮಣಿಯೆ ಬಾ, ಬಾ;
 ಬೆಳಕಿನಲಿ ಬಲೆಯ ನೆಯ್ದು
 ತಿಮಿರಾರಿ ಬಾ, ಬಾ;
 ಬಾಸ ಹೆಣ್ಣಿನೊಲಿಯುತೊಮ್ಮೆ
 ನೆಲದ ಹೆಣ್ಣಿನೊಲಿಯುತೊಮ್ಮೆ
 ಒಮ್ಮೆ ಬನದ ದೇವಿಯ
 ಒಮ್ಮೆ ಜಲದ ದೇವಿಯ
 ಸರಸದಿಂದಲೊಲಿಯುತಾಡಿ
 ಕಿರಣ ಮಾಲೆಗಳನು ಸೂಡಿ
 ಮೂಡಿ ಬಾ, ಮೂಡಿ ಬಾ;
 ಬೇಗ ಬಾ, ಬಾ, ಬಾ!
 ತೊಳಗಿ ಬಾ, ಬೆಳಗಿ ಬಾ,
 ಜಗದ ಕಣ್ಣೆ ಬಾ, ಬಾ.

[ಹಾಡನ್ನು ನಿಲ್ಲಿಸಿ, ಮೂಡಣದೆಸೆಯನ್ನು ನೋಡಿ]

ಮೆಲುಸಡೆಯನಿಡುತಲರುಣೋದಯವು ಮೂಡಣದ
 ಬಾನೆಡೆಯೊಳೋಕುಳಿಯ ಚೆಲ್ಲುತ್ತ ಮೂಡುತ್ತಿದೆ,
 ಹಸುರಿನೊಳು ಮುತ್ತುಗಳ ಹೊಂಬೆಳಗ ಸೂಸಿ.

ಹಿಂಜರಿದು ಹಿಮ್ಮೆಟ್ಟಿ ದಿಕ್ಕುಗಳಡಗುತಿಕ
 ಕತ್ತಲೆಯ ನೊತ್ತದಿಂ, ದೆಸೆ ದೆಸೆಗಳಂ ತೀವಿ
 ನಲಿವ ನರುಗಿಂಪಿನಿಂ, ಪೆಂಪಿನಿಂ; ಮೈ ಸೋತ
 ದಳದಂತೆ ಬೆದರಿ ಹಿಂಜರಿದು ಮರೆಯಾಗುತಿಕ
 ಮಂಚಿನಿಂ; ನೇಸರಾಗಮನದಲಿ ಕಣ್ಣೆರೆದು
 ಮೈ ಕೊಡವಿ ಮರದಿಂದ ಮರದೆಡೆಗೆ ಸಂತಸದಿ
 ಹಾರುತ್ತ ನುಣ್ಣಿನಿಯ ಬೀರುತಿಕ ಹಕ್ಕಿಗಳ
 ಗೇಯದಿಂಚರದಿಂದ; ನಲವಿಂದ ಸುಳಿ ಸುಳಿದು
 ತಳಿರ ಕಾವಣಗಳಲಿ ಒಯ್ಯೊಯ್ಯನಾಡುತಿಕ
 ಕುಳಿರೆಲರಿನಿಂಪಿನಿಂ ; ಎಲರಿನಲಿ ತಲೆದೂಗಿ
 ನರುಗಂಪನೀಡಾಡಿ ಬಿರಿಯುತಿಕ ಪೂಗಳಿಂ;
 ಪೂಗಳಲಿ ಬಂಡುಣಲು ಹಾರೈಸಿ, ಸುತ್ತಿ
 ನೊರೆಯುತಿಕ ಸೊಕ್ಕಿದಳಿನಿಕರದಿಂ; ಜತ್ತರದ
 ಬಾನಿನಿಂ; ಬಾನಿನಲಿ ತೇಲುತಿಕ ಮುಗಿಲಿನಿಂ;
 ರವ್ಯಾರುಣೋದಯವದೆಂತು ಚೆಲ್ವಾದುದು!
 ಸೃಷ್ಟಿಕರ್ತನನೆಮೆಗೆ ಸಾಧಿಸಲು, ತೋರಿಸಲು,
 ಸೃಷ್ಟಿಯಿದು ಸಾಲದೇ? ಸೃಷ್ಟಿಸೌಂದರ್ಯಮಿದು
 ಸಾಲದೇ? ಪಳವಾತದೇಕೆ? ಬಜ್ಜೆಯೆಂ
 ತೋರ್ಕುಮೇ ಎದೆಯರಿವು ತೋರದಾ ಪರಮನಂ?—
 ಇಷ್ಟು ಮುಂಜಾನೆಯೊಳು ಹಾಡುತ್ತ ಬರುವರಾರು?

[ರಂಗದ ಒಂದು ಪಕ್ಕಕ್ಕೆ ಧೃಷ್ಟಿಸಿ ನೋಡುವನು. ರೈತನೊಬ್ಬನು
 ಹಾಡುತ್ತ ಬರುವನು]

ರೈತ— ನೇಗಿಲ ಯೋಗಿಯು ನಾನು ;
 ಮಣ್ಣಿನ ಭೋಗಿಯು ನಾನು !
 ಕೆರೆಗಳ ತೊರೆಗಳ ಗೆಲೆಯನು ನಾನು,

ಹೊಲಗಳ, ಬಸಗಳ ದೊರೆ ನಾನು.
 ಹೊಯ್ಯುವೆ, ಗೆಯ್ಯುವೆ, ಕೊಯ್ಯುವೆ ನಾನು,
 ಉಣ್ಣುವೆ, ಉಣಿಸೀಯುವೆ ನಾನು.
 ನೇಗಿಲ ಗೆರೆಯೇ ತೋರುವುದೆನಗೆ
 ಮುಕ್ತಿಯ ಹಾದಿಯನು ;
 ವೇದಗಳೆಲ್ಲಾ ನೆಗೆನೆಗೆದರಿಯದ
 ಅಂತ್ಯದ ಆದಿಯನು.
 ನನ್ನಯನರಿಯುವೆ ಕರ್ಮದಲಿ !
 ಸೊಗವನು ಕಾಣುವೆ ಧರ್ಮದಲಿ ;
 ಬದುಕಿ ಬಾಳಿ ನಾ ಗೆಯ್ಯುವೆ ನಲಿಯುವೆ
 ಇಹಪರಗಳ ನಾ ಸಾಧಿಸುವೆ.
 ಬದುಕಿ, ಬಾಳಿ, ಕರ್ತವ್ಯವ ಮಾಡಿ,
 ಮೇಲಾಗುವುದನು ಬೋಧಿಸುವೆ !
 ನೇಗಿಲ ಯೋಗಿಯು ನಾನು !
 ಮಣ್ಣಿನ ಭೋಗಿಯು ನಾನು !

[ಹಾಡನ್ನು ನಿಲ್ಲಿಸಿ ತಾನು ತಂದ ಹಜ್ಜು ಕಾಯಿಗಳನ್ನು ಕೆಳಗಿಟ್ಟು]

ತಿರೆಯ ಪೊರೆದವರೆನ್ನ ಸಹಕರ್ಮಿಗಳು, ಧರ್ಮಿಗಳು !
 ನನ್ನವರ ಬಲದಿಂದಲೇ ದೊರೆಗಳಾಳಿದರು,
 ಬಾಳಿದರು, ರಣವೀರರರಿಗಳನು ಹೂಳಿದರು ;
 ಕಬ್ಬಿಗರು ನಲ್ಲಬ್ಬಗಳ ಬರೆದು ಹಾಡಿದರು ;
 ಶಿಲ್ಪಿಗಳು ಕಲ್ಲಿನಲಿ ಕತೆಗಳನು ಕೆತ್ತಿದರು !
 ಮಣ್ಣಾದ ನೇಗಿಲಿನಾಶ್ರಯದಿ ಬೆಳೆದಿಹುದು ;
 ಉಳಿದಿಹುದು ನಮ್ಮ ನಾಗರಿಕತೆಯು. ರೈತರೇ
 ಭೂಮಿಗಿಳಿದಿಹ ಕಾಮಧೇನುಗಳು ; ರೈತರೇ
 ಧರೆಯೊಳಿಹ ಜಂಗಮ ಕಲ್ಪವೃಕ್ಷಗಳು ;

ಜಲಗಾರ—ಮುಂಜಾನೆಯೊಳಗೆಲ್ಲಿ ಹೋಗುತ್ತಿಹೆ ರೈತ?

ರೈತ — (ಹಿಂತಿರುಗಿ ನೋಡಿ)

ಓಹೋ, ನೀನರಿಯೆಯಾ? ಇಂದು ನಮ್ಮೂರ
ಶಿವಗುಡಿಯ ಜಾತ್ರೆ! ಬರುವುದಿಲ್ಲವೆ ನೀನು?
ತೇರೆಳೆಯಲೆಂದನಿಬರೂ ಬರುತಿಹರು.

ಜಲಗಾರ—ನನಗೇಕೆ ಶಿವಗುಡಿಯ ಜಾತ್ರೆ? ಜೋಯಿಸರು
ದೇಗುಲದ ಬಳಿಗೆನ್ನ ಸೇರಿಸರು.

ರೈತ— ದೂರದಲ್ಲಿಯೇ ನಿಂತು ಕೈಮುಗಿದು ಬಾ.

ಜಲಗಾರ—ಕರ್ಮವಾರಾಧನೆಯು, ಸೇವೆಯೇ ಪೂಜೆ.

ನನ್ನ ಭಾಗಕೆ ಪೊರಕೆಯಾರತಿಯು. ಗುಡಿಸುವುದೆ
ನನ್ನ ದೇವರ ಪೂಜೆ!—ನಿನ್ನೆ ದೇಗುಲದೆಡೆಗೆ
ಪೋದೆನ್ನ ಕಂದನಂ ಬೈದಿರಿದು ನೂಕಿದರು.
ಶಿವಗುಡಿಯ ಶಿವನು ಜೋಯಿಸರ ಶಿವನಂತೆ;
ನನ್ನ ಶಿವನೀ ಮಣ್ಣಿನಲ್ಲಿಹನು. ನನ್ನ ಶಿವ
ಕೊಳತ ಕಸದೊಳಗಿಹನು. ಕಪ್ಪುರದೊಳಿಲ್ಲ;
ಮಂಗಳಾರತಿಯೊಳಿಲ್ಲ; ಹೂವುಗಳಿಲ್ಲ.
ಯಾವೆಡೆಯೊಳಾನಿಹೆನೊ ಅವನಲ್ಲಿಯೇ ಇಹನು,
ನನ್ನದೆಯೆ ದೇಗುಲವು; ನನ್ನೊಲೈಯದು ಪೂಜೆ.
ನಾನೆಲ್ಲಿ ಭಕ್ತಿಯಿಂ ಕೈಮುಗಿವೆನೋ ಅಲ್ಲಿ
ತಾನಿಹನು. ನಾನೆಲ್ಲಿ ಸತ್ಕರ್ಮವೆಸಗುವೆನೊ
ಅಲ್ಲಿ ಮೈದೋರುವನು. ಶಿವಗುಡಿಯದೆನಗೇಕೆ?—
ನೀನೇನು ಶಿವಗುಡಿಗೆ ತೆರಳುತ್ತಿಹೆಯಾ?

ರೈತ— ಹೌದು; ಶಿವನ ನೋಡಲು ಗುಡಿಗೆ
ಹೋಗುತ್ತಿಹೆನು. ಅದಕಾಗಿ ಹಣ್ಣಾಯಿಗಳನೆಲ್ಲ
ತಂದಿರುವೆ; ನೋಡಿಲ್ಲಿ. (ತೋರುವನು)

ಜಲಗಾರ—

ಶಿವನ ಕಾಣಲು ನೀನು

ಗುಡಿಗೆ ಹೋಗುವೆಯೇನು? ನಿನ್ನ ನೇಗಿಲ ಗೆರೆಯ
ದಿವ್ಯ ದೇವಾಲಯದಿ ಶಿವನ ಕಾಣೆಯ ನೀನು?
ಉಳುವಾಗ, ನೆಡುವಾಗ ಪೂಜೆಮಾಡುವೆ ನೀನು.
ದೇಗುಲದ ಪೂಜಕನು ಬೈಗಿನಲಿ ಬೆಳಗಿನಲಿ
ಪೂಜಿಸಿದರೇನಂತೆ? ನಮ್ಮ ಜೀವವೆ ನಿಚ್ಚ
ಪೂಜೆ. ನಮ್ಮ ಕರ್ಮವೆ ನಿತ್ಯಯೋಗ.

(ರೈತನು ತನ್ನ ಪೂಜಾ ಸಾಮಗ್ರಿಗಳನ್ನು ಎತ್ತಿಕೊಳ್ಳುವನು)

ಜಲಗಾರನೆಂದುದಿದು ವೇದ ನುಡಿಯಲ್ಲ;
ತೆರಳು, ನೇಗಿಲಯೋಗಿ, ಶಿವನ ಪೂಜಿಸು ಹೋಗು.
(ಗುಡಿಸುವನು)

ರೈತ— ಕೇಳಿಲ್ಲ ಜಲಗಾರ, ಇಂದು ಜಾತ್ರೆಯ ದಿವಸ,
ಇಂದು ಸುಗ್ಗಿಯ ಹಬ್ಬ; ಇಂದು ಆಟದ ದಿನವು.
ಎಲ್ಲರೂ ಸಂತಸದಿ ಶಿವಪೂಜೆಯನು ಮಾಡಿ
ನಲಿಯುವರು. ನೀನೂ ಬಾ.

ಜಲಗಾರ—

ಹೌದು ನೇಗಿಲಯೋಗಿ

ಲೋಕ ನಗಬೇಕಾದರಾದರಳಬೇಕು! (ಗುಡಿಸುವನು)

ರೈತ— (ಸ್ವಗತ) ಸೊಗದ ವೋರೆಯನೆ ಕಂಡರಿಯನೀ ಜಲಗಾರ.
ಪೂಜೆಯೆಂಬುದನರಿಯ; ದೇವನೆಂಬುದನರಿಯ;
ಹುಟ್ಟುಗುಣ ಸುಟ್ಟೊಡೆಯು ಹೋಗುವುದೆ?
(ಹಾಡುತ್ತಾ ಹೋಗುವನು)

ಜಲಗಾರ—ಭೂಮಿಯೊಳು ಹುಟ್ಟು ಕುರುಡರಿಗಿಂತ ಕಣ್ಣುಳ್ಳ
ಕುರುಡರೆನಿತೊಳರು? ಬನಡ ಕೆಂದಳಿರಲ್ಲಿ
ಬಗ್ಗಿಸುವ ಕೋಗಿಲೆಯೆ ನಿನ್ನ ಪುಗಲಿಂಚರದಿ
ಪರಮವಾಣಿಯ ಕೇಳದವಗೆ ಕಿವಿಯಿದ್ದರೇಂ?

ಎಲೆ ರಮ್ಯವನಗಳಿರ, ನಿಮ್ಮ ಸೌಂದರ್ಯದಲಿ
 ಪರಮಾತ್ಮನಂ ಕಾಣದವಗಿದ್ದರೇಂ ಕಣ್ಣಿರಡು?
 ಜಗದ ದೇಗುಲದಲ್ಲಿ ಜಗದುದಯ ಕಾರಣನ
 ಕಾಣದವನೆಂತು ಕಾಣ್ಬನು ಶಿವನ ಗುಡಿಯಲ್ಲಿ?
 ತನ್ನದಿರ ಬೆಂಗದಿರನರಿಲುಗಳೆ ಸೊಡರುಗಳು!
 ಸುಮಮಾಲೆಯಲರುಗಳ ಚೆಲ್ಲುತಿರುವಡವಿಗಳು!
 ಮುನ್ನೀರು ತೊರೆ ಕೆರೆಗಳೇ ಪಂಚಪಾತ್ರೈ;
 ಜಿತ್ತರದ ಬಾಂದಳವೆ ಗೋಪುರಂ! ಹೊಳೆಗಳಲಿ
 ಹರಿವ ಸುಲಿವೆ ತೀರ್ಥ; ಸುಮಗಂಧವೇ ಧೂಪ!
 ಹಕ್ಕಿಗಳಿಂಚರವೇ ಸ್ವರಮೇಳ! ಎದೆಯೊಲವೆ
 ವರ ಧರ್ಮಶಾಸ್ತ್ರ. ಭಕ್ತಿಯೇ ದಿವ್ಯಾತ್ಮ
 ಯಜ್ಞ. ಎದೆಯ ಮಣೆಯೇ ಯಜ್ಞ ಶಾಲೆ!
 ನಲ್ಪಾತುಗಳೆ ಮಂತ್ರ ಘೋಷ; ನೀತಿಯೇ
 ವರ ವೇದ. ತಿರೆಗಿಂತ ದೇಗುಲವದೊಳವೇ?

[ಹಾಡುವನು]

ಗುಡಿಯೊಳಗಿರಲು ದೇವ
 ಒಡೆಯನಾರೀ ಜಗವ ಕಾವ?
 ವಿಗ್ರಹದೊಳಿರೆ ರಾಮ
 ಯಾರದೀ ಲೋಕದಾರಾಮ?
 ಮೂಡಣದೊಳಿಹನು ಹರಿ;
 ಪಡುವಲೊಳಿಹನು ಅಲ್ಲಾ!
 ಹೃದಯದೊಳು ನೀನೋಡೆ
 ಸಲೆ ವಿಚಾರವ ಮಾಡೆ
 ಅಲ್ಲಿರುವನು ಕರೀಮ!
 ಅಲ್ಲೆ ತೋರ್ಪನು ರಾಮ!

ಜಗದ ಮನುಜರಿಗೆಲ್ಲಾ
 ಬ್ರಹ್ಮನಾಗಿಹನಲ್ಲಾ!
 ಅಲ್ಲ ರಾಮರ ಕಂದ-
 ನಾಗಿರುವನು ಕಬೀರ!
 ಆತನೇ ಎನಗೆ ಗುರು
 ಮೇಣಾತನೇ ಪೀರ?

[ಇಬ್ಬರು ಪಾಠ್ಯರು ಪ್ರವೇಶಿಸುವರು.]

ವೊಡಲನೆ—ಕೊಳಲಿನಿದನಿಯಂತೆ ಸವಿಗೊರಲಿನಿಂದೊಗೆದ

ಗಾಯನವದೆಸಿತಿಂಪು! ಹಾಡಿದವರಾರು?

ಎರಡನೆ—ಯಾರೊ ದಿವ್ಯಾತ್ಮನಿರಬೇಕು. ಮಧುರತಮ ?

ಗಾಯನವು ಅಮಲತಮ ಹೃದಯದಿಂದಲ್ಲದೆ

ಹೊರಹೊಮ್ಮಲಿಯದು! ಗುಡಿಯಬಳಿಯಾದರೂ

ಹಾಡಿದನೇ!

ವೊಡಲನೆ—(ಜಲಗಾರನನ್ನು ನೋಡಿ)

ಜಲಗಾರ ಹಾಡಿದವರಾರೊ?

ಜಲಗಾರ—(ಕೈಮುಗಿದು)

ನಾನೇ ಮಹಾಸ್ವಾಮಿ: ತಮ್ಮ ಅನುಗ್ರಹದಿಂದ.

ಎರಡನೆ—ಅವನಂತೆ! ಒರಿಯ ಸಟೆ! ಹೋಗೋಣ ಬಾ.

ವೊಡಲನೆ—ಸಂಗೀತವನಿತೇನು ಮನವೋಹಿಪಂತೆ ?

ಇರಲಿಲ್ಲ. ಗಾನದೇವಿಯು ಹೀನ ಜಲಗಾರ-

ನನ್ನೊಲಿಯುವಳೆ? ಎಂದಿಗೂ ಇಲ್ಲ.

ಎರಡನೆ—ಶೂದ್ರರೊಳು ಕವಿವರ್ಯರುದಿಸುವರೆ? ಹುಟ್ಟುವರೆ

ಪಂಡಿತರು?

ಜನಿಸುವರೆ ಶಿಲ್ಪಿಗಳು? ಗಾಯಕರು, ಯೋಗಿಗಳು

ಮೂಡುವರೆ? ಹೊತ್ತಾಯ್ತು ಹೋಗೋಣ.

ವೊದಲನೆ —

ಇರಲಿ,

ಇವನ ಹಾಡೆನಿತಿಂಪು ತೋರಿದರು, ಗುಡಿಯಬಳಿ
ಬೇಡ! ಕೇಳಲ್ಲಿ! ಶಿವಗುಡಿಯ ಗಂಟೆಗಳು! (ಹೋಗುವರು)

[ಜಲಗಾರನು ಅವರನ್ನೇ ನೋಡಿ ನಗುತ್ತಾ ಗುಡಿಸಲಾರಂಭ
ಸುವನು. ಜಾತ್ರೆಗೆ ಹೋಗುವ ಜನಗಳ ಗುಂಪು ಹೋಗುವುದು. ಯುವಕ
ನೊಬ್ಬನು ಗುಡಿಸುವವನನ್ನು ನೋಡಿ ನಿಲ್ಲುವನು.]

ಯುವಕ — ಜಗದುದಯ ಕಾರಣನೆ, ಹೇ ಜಗದವ್ಯಕ್ತ
ಮೂರ್ಮಿಯೇ: ನಿನ್ನ ಮಹಿಮೆಯನರಿವರಾರು ?
ನಿನ್ನ ಲೀಲೆಯ ತಿರುಳ ಹೊಕ್ಕು ಮುಟ್ಟಿದರಾರು ?
ಯುಗಯುಗಗಳಿಂ ಬಿಡದೆ ತಿಳಿಯಾಳದಾಗಸದಿ
ತೊಳಗುತಿಹ ಸೂರ್ಯನನು ಮುಂಬೆಳಗಿನಲಿ ಮೂಡಿ
ಬೈಗಿನಲಿ ಮಡಿವ ಕಿರಿಯ ಹೂ ನಗುವಂತೆ
ಮಾಡಿರುವ ನಿನ್ನ ಮಾಯೆಯ ಮೈಮೆಯೆಂತು ?
ಕೆಲವರಾಡುವರುಳಿದವರು ಕೆಲಸಮಾಡುವರು ;
ಯಾರ ಸಂತಸವಾರ್ಗೆ ? ಉದ್ದೇಶವೇನಿಹುದು ?
ದಿನದಿನವು ಎಡೆಬಿಡದೆ ಗೆಯ್ಯುತಿಹ ಜಲಗಾರ-
ನೀತಂಗೆ ಯಾವ ಫಲವನು ಎಲ್ಲಿ ಮುಚ್ಚಿರುವೆ ?
ಮಹಿಮೆಯಾವುದು ಕಸದೊಳಡಗಿಹುದು ?

[ಜಲಗಾರನನ್ನು ಸಂಚೋಧಿಸಿ]

ಜಲಗಾರ,

ಜಾತ್ರೆಯೊಳು ಕೂಡ ನಿನಗೆ ಬಿಡುವಿಲ್ಲವೆ ?
ನಾಳೆ ಗುಡಿಸುವೆಯಂತೆ ; ಬರಬಾರದೇ ಈಗ ?
ಒಂದು ದಿನವಾದರೂ ವಿಶ್ರಾಂತಿಯಿರಲಿ ;
ಬಾ, ಹೋಗೋಣ !

ಜಲಗಾರ —

ವಿಶ್ರಾಂತಿಯೊಂದು ದಿನ!

ಕರ್ಮ ಕಾಲದಂತ್ಯದವರೆಗೆ! ಒಂದುದಿನ
ಜಾತ್ರೆ! ಅದಕಾಗಿ ಯುಗಯುಗದ ಯಾತ್ರೆ!
ತೆರಳು, ಯುವಕನೆ ತೆರಳು; ಶಿವನ ಗುಡಿಯೊಳಗರಸು;
ನಾನು ಪುಡಿಯೊಳಗವನರಸುವೆನು.

[ಜಲಗಾರನು ಗುಡಿಸುವನು. ಯುವಕನು ಅವನನ್ನೇ ಸ್ವಲ್ಪ
ಹೊತ್ತು ದೃಷ್ಟಿಸಿ ನೋಡಿ ಅವನು ಕಾಣದಂತೆ ಅವನಿಗೆ ಕೈಮುಗಿದು
ಹೋಗುವನು. ತಿರುಕನೊಬ್ಬನು ತಿರಿಯುತ್ತಾ ಬರುವನು. ಅವನು ಕುರುಡ,
ಕುಂಟ.]

ತಿರುಕ — (ರಾಗವಾಗಿ)

ಧರ್ಮರೇ!

ದೇವರೇ! ತಾಯ್ತಂದೆ! ಕಾಸುಕೊಡಿರವ್ವಾ;
ಹೊಟ್ಟೆಗಿಲ್ಲದೆ ಹಸಿದು ಸಾಯುತಿಹೆನವ್ವಾ!
ಕಣ್ಣಿಲ್ಲ! ಕಾಲಿಲ್ಲ! ಧರ್ಮರೇ! ತಾಯ್ತಂದೆ!
[ಭಟ್ಟನೊಬ್ಬನು ಮಂತ್ರ ಹೇಳುತ್ತಾ ವೇಗವಾಗಿ ಬರುವನು.]

ಭಟ್ಟ — (ರಾಗವಾಗಿ)

ತ್ವಮೇವ ಮಾತಾ ಚ ಪಿತಾ ತ್ವಮೇವ!
ತ್ವಮೇವ ಬಂಧುಶ್ಚ ಸಖಾ ತ್ವಮೇವ!
ತ್ವಮೇವ ವಿದ್ಯಾದ್ರವಿಣಂ ತ್ವಮೇವ!
ತ್ವಮೇವ ಸರ್ವಂ ಮಮದೇವ ದೇವ!
[ಭಿಕ್ಷುಕನು ಅವನನ್ನು ಅಡ್ಡಗಟ್ಟ.]

ತಿರುಕ — ಕಣ್ಣಿಲ್ಲ, ಧರ್ಮರೇ ಕಾಸುಕೊಡಿರವ್ವಾ!

ಹೊಟ್ಟೆಗಿಲ್ಲದೆ ಹಸಿದು ಸಾಯುತಿಹೆನವ್ವಾ!

ಭಟ್ಟ — (ಕೋಪದಿಂದ)

ನೀ ಸತ್ತರೆನಗೇನೋ? ಮಡಿಬಟ್ಟೆ ಮುಟ್ಟುವೆಯ?
ಅದಕೆ ದೇವರು ನಿನ್ನ ಕಣ್ಣಿಂಗಿಸಿದ್ದು!
[ತ್ವಮೇವ ಮಾತಾಚ ಎಂದು ಹೇಳುತ್ತಾ ಹೋಗುವನು.]

ಶಿರುಕ — (ಹತಾಶನ ರೋಷದಿಂದ)

ನೀನೇಕೆ ಗುಡಿಯೊಳಗೆ ಸೇರಿರುವೆಯಪ್ಪಾ
ಪರಮಾತ್ಮ? ಗುಡಿಗಳಿವು ಪಾಪಿಗಳ ಭೋಗಿಗಳ
ಗೂಡುಗಳು! ಪೂಜೆಯೆಂಬುದು ಧರ್ಮ ಬುದ್ಧಿಯನು
ಜೋಗುಳದಿ ಮಲಗಿಸುವ ಕಾಳಮಂತ್ರವು, ದೇವ!
ಕಾಪಾಡು! ಕಾಪಾಡು! (ಒರಗುವನು)

[ಇಬ್ಬರು ತರುಣರು ಮಾತಾಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾ ಬರುವರು.]

ಒಂದನೆಯ ತರುಣ — ದೇಗುಲದೊಳವಿತುಕೊಂಡಿಹನಂತೆ ಪರಶಿವನು!

ಜಗವೆಲ್ಲ ದೇವನಿಹ ಗುಡಿಯಲ್ಲವೇ ಗೆಳೆಯ?
ಪೂರ್ವಿಕರ ಮೂಢತನಕಾದಿಯೆಂಬುವುದೆಲ್ಲಿ?
ಅಂತವೆಂಬುವುದೆಲ್ಲಿ? ಹೇಳುವುದು ಒಂದು,
ಮಾಡುವುದು ಮತ್ತೊಂದು! ಜಗದೊಡೆಯನೆಲ್ಲಿಯುಂ
ಇರುವನೆಂಬರು ಒಮ್ಮೆ! ಗುಡಿಯಲರಸುವರೊಮ್ಮೆ!
ನಿರಾಕಾರನವನೆಂದು ಸಾರುವರು ಒಮ್ಮೆ;
ಮೂರ್ತಿಗಳ ಮಾಡಿ ಆರಾಧಿಸುವರನ್ನೊಮ್ಮೆ!
ಒಂದುಸಲ ಸರ್ಪರೊಳು ಅವನಿರುವನೆನ್ನುವರು;
'ಹೊಲೆಯ ನೀ ದೂರವಿರು' ಎಂದೆಂಬರನ್ನೊಮ್ಮೆ!
ನುಡಿಗೂ ನೆಗೆತ್ತಿಗೂ ಸಂಬಂಧವೇ ಇಲ್ಲ!
ಇದೆ ನಮ್ಮ ಭಾರತಾಂಬೆಯ ದುರ್ಗತಿಗೆ ಕಾರಣವು.
ಬಡಜನರ ಕಣ್ಣೆತ್ತಿ ನೋಡದಿಹ, ಮರುಗದಿಹ,
ಹಾಳು ಪೂಜೆಯದೇಕೆ? ಹಸಿದ ಜನಗಳಿಗೆ
ಕೊಡರೊಂದು ಕಾಸ; ತಣ್ಣಗಿಹ ಕಲ್ಲುಗಳ
ಮೇಲೆ ಎಣ್ಣೆಯನು ಬೆಣ್ಣೆಯನು ಸುರಿಯುವರು.
ಕರ್ಪೂರದಾರತಿಯ ಬೆಳಗುವರು ವಿಗ್ರಹದ
ಮುಂದೆ ತಲೆಬಾಗಿ. ಸತ್ತದೇವರ ಪೂಜೆ

ಮಾಡುವರು. ಜೀವದ ದರಿದ್ರ ನಾರಾಯಣರ
ಸೇವೆಯಲ್ಲವೆ ಪರಮ ವೂಜಿ?

ತಿರುಕ —

ಧರ್ಮರೇ!

ಕಣ್ಣಿಲ್ಲ ಹಸಿದಿಹೆನು ಸಾಯುತಿಹೆನಪ್ಪಾ!
ವುಣ್ಯಾತ್ಮರೇ ತಾಯ್ತಂದೆ ಕಾಸುಕೊಡಿರಪ್ಪಾ!

ಎರಡನೆಯ ತರುಣ — ಕಾಸಿದೆಯೇ ನಿನ್ನ ಬಳಿ?

[ಎಂದು ತಟಕ್ಕನೆ ಮೊದಲನೆಯ ತರುಣನ ಕಡೆಗೆ ತಿರುಗು
ವನು. ಜೀವಿನಲ್ಲಿ ಹಣದ ಸದ್ವ್ಯಾಗುವುದು.

ಮೊದಲನೆಯ ತರುಣ —

ಹಾಗಲ್ಲ, ಮಿತ್ರ!

ಕೊಡುವುದನು ನೋಡಿ ಕೊಡಬೇಕು!
“ನರಜನುಮವತ್ಯಧಿಕವದರೊಳು
ಗುರುಹಿರಿಯರಿವರೆಂದು ದಾನ
ಕ್ಕರುಹರಿವರಲ್ಲಿಂದು ನೋಡದೆ ಮೂಢವಾರ್ಗದಲಿ
ಕರೆ ದಸಾತ್ರಂಗಿತ್ತು ಪಾತ್ರನ
ಪರಿಹರಿಸಲೀಯೆರಡರಿಂ ಸಂ
ಹರಣವೈದುವುದಾರ್ಜಿಸಿದ ಧನವರಸಕೇಳೆಂದ!”
ಎಂಬ ವಿದುರನ ನೀತಿಯರಿಯೆಯಾ ನೀನು?
ಇವನೇನು ಕುರುಡನೇ? ಇವನು ಬಲು ಸೋಮಾರಿ!
ನೋಡೆನಿತು ಬಲಶಾಲಿಯಾಗಿಹನು? ನೋಡು!
ದುಡಿಯಬಾರದೆ ಇವನು? ಭಿಕ್ಷು ಕರ ದೆಸೆಯಿಂದ
ದೇಶವೇ ಹಾಳಾಯ್ತು! (ಕುರುಡನ ಬಳಿ ಸಾರಿ)
ಲೋ! ನಿನ್ನ ಕಣ್ಣು

ಕುರುಡೇನೊ ಠಕ್ಕ!

(ಕಣ್ಣಿನ ರೆವ್ವೆ ಎಳೆದು ನೋಯಿಸುವನು)

ತಿರುಕ — (ಕೂಗಿ ಗೋಳಾಡಿ)

ಪರದೇಶಿಯವ್ವಾ!
ಕಣ್ಣಿಲ್ಲವವ್ವಾ! ನಿನ್ನ ದಮ್ಮೆಯವ್ವಾ!
ನಿನ್ನ ಕಾಸೆನಗೆ ಬೇಡವ್ವಾ! ಕಣ್ಣು
ಚುಚ್ಚ ಬೇಡವ್ವಾ!
(ಜಲಗಾರನು ಓಡಿ ಬಂದು ತರುಣನನ್ನು ಎಳೆದು)

ಜಲಗಾರ — ಬಿಡಿರವ್ವಾ! ಪಾಪ,
ಹೊಟ್ಟೆಗಿಲ್ಲದೆ ಬಿದ್ದು ಸಾಯುವವಗೇತಕೀ
ಗೋಳು ?

ಮೊದಲನೆಯ ತರುಣ — (ಕೋಪದಿಂದ)
ಸೊಕ್ಕೇನೊ ನಿನಗೆ? ತಿಂದ ಸೊಕ್ಕೇ ?
ಮೈ ಮುಟ್ಟುವೆಯ ಬಂದು!
(ಅವನನ್ನು ಒದ್ದು ನೂಕಿ ಹೋಗುವರು)

ಜಲಗಾರ — ದೇವರೇ, ದೇವರೇ!
ಶತ್ರುಗಳ ಕಾಟವಾದರು ಬೇಕು ; ನಮಗಾಗಿ
ಮಿತ್ರರೆಂಬುವ ನೆನದಿ ಮರುಕ ತೋರುವ ಜನರ
ಕೃತ್ರಿಮದ ಕಾಟ ಬೇಡ! ಭಟ್ಟನಾದರು ಬೈದು
ಹೋದ. ಬಡಜನರಿಗಾಗಿ ಮರುಗುವ ಇವರು
ಭಿಕ್ಷು ಕನ ಕಣ್ಣಿರಿದು, ಒದ್ದು ತೆರಳಿದರು!
(ಮರುಕದಿಂದ) ನಿನಗೇನು ಬೇಕಣ್ಣಾ!

ತಿರುಕ — ಸಾಯುತಿಹೆನವ್ವಾ,
ಹೊಟ್ಟೆಗಿಲ್ಲದೆ! ತುತ್ತು ಅನ್ನ ಹಾಕುವೆಯವ್ವಾ!

ಜಲಗಾರ — ಬಡವರಿಗೆ ಬಡವರಲ್ಲದೆ ಬೇರೆ ಗತಿಯುಂಟೆ?
ಲೋಕದಲಿ ಕಂಬನಿಯನೊಂದನೊರಸಿದ ನರನೆ
ಧನ್ಯ! ನಿಟ್ಟುಸಿರನೊಂದ ಸಂತೈಸುವನೆ

ಮಾನ್ಯ! ಹಸಿದ ಹೊಟ್ಟಿಗೆ ಮರುಗಿ ತುತ್ತೊಂದ
 ನೀಡುವನೆ ಶಿವಗಣೆಯು! ಹೆರರ ಗೋಳನು ಕಂಡು
 ಎದೆಬೆಂದು, ಬಟ್ಟೆಗೆಟ್ಟೊಬ್ಬನನು ಕೈಹಿಡಿದು,
 ಜೀವನದ ಕರಿಮಣಿಯ ಕತ್ತಲಲಿ ಕಿರಣವೊಂ-
 ದನು ತಂದು ಭರವಸೆಯನೀಯುವನೆ ಋಷಿಯು!
 ಅದೆ ಪೂಜೆ! ಅದೆ ಧರ್ಮ! ಅದೆ ಯೋಗ! ಅದೆ ಭಕ್ತಿ!
 ಎದ್ದೇಳು ಭಿಕ್ಷುಕನೆ, ನನ್ನನ್ನದೊಳು ಮುಷ್ಟಿ
 ನಿನಗಿಕ್ಕಿ ಶಿವಪೂಜಿ ಮಾಡುವೆನು. ನೀನೆನ್ನ
 ಸೋದರನು, ನೀನೆನ್ನ ದೇಗುಲವು! ನೀನೆನಗೆ
 ಪರಶಿವನು! ಏಳು ; ಮೇಲೇಳು ಸೋದರನೆ!

[ತಿರುಕನನ್ನು ಕೈಹಿಡಿದು ಮೆಲ್ಲಗೆ ನಡೆಸಿಕೊಂಡು ಹೋಗುವನು]

(ಪರದೆ ಬೀಳುವುದು)

ದೃಶ್ಯ ೨

[ಸಾಯಂಕಾಲ. ಭೂದೇವಿಯು ಬಂದು ಹಾಡುವಳು.]

೧

ದೂರದಿಂದ ಮೆಲುನಡೆಯಲಿ
ಸಂಜೆವೆಣ್ಣು ಬರುವಳು—ಬಹು
ದೂರದಿಂದ ಬರುವಳು !
ನೀಲಗಗನದಾಚೆಲಿಂದ
ನಲಿದು ತೇಲಿ ಬರುವಳು—ತವ
ರೂರಿನಿಂದ ಬರುವಳು.

೨

ಸರಸದಿಂದ ತೊರೆಯ ತಡಿಯ
ಮೇಲೆ ನಡೆದು ಬರುವಳು—ಸುಖ
ಶಾಂತಿಗಳನು ತರುವಳು.
ಸೆರಗಿನಿಂದ ಗಿರಿವನಗಳ
ಮುಸುಗುತೇರಿ ಬರುವಳು—ಮನ
ವೋಹಿಸುತ್ತ ಬರುವಳು.

೩

ಹಾಡುವಾ ವಿಹಂಗಮಗಳ
ಗೂಡಿಗಟ್ಟಿ ಬರುವಳು—ನಲಿ
ದಾಡಿಯಾಡಿ ಬರುವಳು.
ಗೆಜ್ಜೆಗಳನು ಗಲಿರೆನಿಸುತ
ಹಜ್ಜೆಯಿಡುತ ಬರುವಳು—ನನು
ಲಜ್ಜೆಯಿಂದ ಬರುವಳು.

೪

ವ್ಯೋಮವವಳ ಮಣಿಕಿರೀಟ,
ಭೂಮಿ ಪಾದ ಪೀಠವು—ವನ
ಧಾಮ ಹಸುರಿಸುಡುಗೆಯು
ಇಂದುವವಳ ಮಕುಟ ಮಣಿಯು ;
ತಾರೆ ರನ್ನ ಗಿಡಿಗಳು—ಕುರು
ಕೋಳಿ ನೀಲ ಮೇಘವು ;

೫

ತಣ್ಣನೆಲರ ಕೂಡಿಯಾಡಿ
ಮೌನದಿಂದ ಬರುವಳು—ಆನು
ರಾಗದಿಂದ ಬರುವಳು ;
ಗೂಢತರದ ಶಾಂತಿಯಿಂದ
ಜಗದೇವೆಗಳ ಮುಚ್ಚು ತ—ವೈ
ಯಾರದಿಂದ ಬರುವಳು.

೬

ದಿನದ ಬೇಗೆಯಿಂದ ಬಿಂದು
ಬಲು ಬಳಲಿಹ ಭೂಮಿಗೆ—ವಿ
ಶ್ರಾಂತಿಯಿತ್ತು ಬರುವಳು ;
ನಲಿನಲಿಯುತ ಮೆಲು ನಡೆಯಲಿ
ಸಂಜೆವೆಣ್ಣು ಬರುವಳು—ನೋ
ಡದೋ ; ತೇಲಿ ಬರುವಳು ! (ಹೋಗುವಳು)

[ಜಲಗಾರನು ಫೊರಕೆ ಬುಟ್ಟಿಗಳನ್ನು ಹಿಡಿದು ಪ್ರವೇಶಿಸುವನು.]

ಜಲಗಾರ—ಎನಿತು ಸೊಗವಿವಾ ಎಲರು ದುಡಿದು ಒಳಲಿದ ಮೈಗೆ ?
ದುಃಖವೆಂಬುದು ಸುಖದ ಕಿಂಕರನು ; ಬಾಳಿಸಿತು
ಸವಿಗನನು ! ಸಾವಿದರೊಳರೆ ಭಯಂಕರಮಲ್ಲ !

[ಒಂದು ಎತ್ತರವಾದ ಅರೆಯಮೇಲೆ ಕೂರುವನು.]

ಮೂಡಿ ಬಾ ಚಂದಿರನೆ, ಬಾಳು ಸವಿಯೆಂಬುದನು
ಚಗಕೆಲ್ಲ ಸಾರುತ. ಮೂಡಿ ತಾರಕೆಗಳೆರ
ಜೀವದಾನಂದವನು ತಿರೆಗೆಲ್ಲ ತೋರುತ.

ಬೀಸು, ಬೀಸೆಲೆ ಮಂದ ಮಾರುತನೆ, ಜೀವನದ
ಬೇಗೆಯನು ತೂರುತ! ಬಾಳು ಚಿರವಲ್ಲದಿರೆ,
ಭೂಮಿ ಚಿರವಲ್ಲದಿರೆ, ಜೀವದಾನಂದವದು
ಚಿರವಲ್ಲವೇನು? ತೊಳಗುತಿಹ ಚುಕ್ಕಿಗಳೆ
ಬಾಳ ಕಿರುಗೆಲಸವಿದು, ಜಲಗಾರನೆಸಗುವೀ
ಕಿರುಗೆಲಸವಿದು ನಿಮ್ಮ ಕಾಂತಿಗಿಂತಲು ಚಿರವು.
ಒಂದು ಧರ್ಮದ ಕಿರಿಯ ಕಾರ್ಯವು ಶತಕೋಟಿ
ಸೂರ್ಯರಿಗೆ ಬೆಳಕು. ಲೋಕ ಲಕ್ಷಕೆ ಜೀವ!
ನಮ್ಮ ಬಾಳಿದು ಬರಿಯ ಮಾಯೆಯಲ್ಲ!
ನಮ್ಮ ಕರ್ಮವು ಬರಿಯ ಕನಸಲ್ಲ!

[ರೈತನು ಜಾತ್ರೆಯಿಂದ ಹಿಂತಿರುಗಿ ಬರುವನು.]

ರೈತ—

ಜಲಗಾರ,

ಏನಿನ್ನೂ ಕೆಲಸ ಪೂರೈಸಲಿಲ್ಲವೆ?

ಜಲಗಾರ—ಇಲ್ಲ, ಕರ್ಮ ಮುಗಿಯುವ ಕಾಲ ಬಂದಿಲ್ಲವಿನ್ನೂ!

ಶಿವನ ಗುಡಿಯಿಂದೇನು ತಂದಿರುವೆ ರೈತ?

ರೈತ— ಜಲಗಾರ, ಪುಣ್ಯವಿಲ್ಲವು ನಿನಗೆ! ಜಾತ್ರೆಯದು
ಮೈಭವದ ಜಾತ್ರೆ! ಜನವೇನು! ಧನವೇನು!
ಆ ಗಲಭೆಯೇನು! ನೋಟಗಳೊ ಬಹುರಮ್ಯ!
ನಾನದನು ಹೇಳಿ ಮುಗಿಯಿಸಲಾರೆ.

ಜಲಗಾರ—

ಇರಲಿಯದು.

ಶಿವನ ಗುಡಿಯಿಂದೇನು ತಂದಿರುವೆ?

ರೈತ —

ಆಹಾ!

ಶಿವನ ಗುಡಿ ದೊಡ್ಡ ಗುಡಿ! ಏನು ಚಿತ್ರದ ಕೆಲಸ!
ವಿಗ್ರಹವು ಬಲುಚಂದ! ಜೋಯಿಸರ ಮಡಿಪಂಚೆ
ಜರತಾರಿಯಪ್ಪಾ! ಆ ಪರಿಯ ವೈಭವವ
ನಾನಂತು ನೋಡಿಲ್ಲ.

ಜಲಗಾರ —

ಅದಂತಿರಲಿ ರೈತ.

ಶಿವನ ಗುಡಿಯಿಂದೇನು ತಂದಿರುವೆ? ಅದನು ಹೇಳು!

ರೈತ —

ಹಳ್ಳಿಯ ಗವಾರ! ಮೇಲೂರ ಜಲಗಾರ!
ನಿನಗೇನು ಗೊತ್ತು? ಆ ಅಂದ, ಆ ಚಂದ?
ಆರತಿಯ ನೋಡಿದೆನು. ಗಂಟಿಜಾಗಟಿಗಳನು
ಬಾರಿಸಿದೆ. ಮಂತ್ರ ಹೇಳಿದರದನು ಕೇಳಿದೆ!
ಹಣ್ಣಾಯಿ ಮಾಡಿದೆ. ಕರ್ಪೂರ ಉರಿಸಿದೆ.
ಹರಕೆಯನು ಸಲ್ಲಿಸಿದೆ. ಮತ್ತೇನು?

ಜಲಗಾರ —

ಅದಂತಿರಲಿ

ಶಿವನ ಗುಡಿಯಿಂದೇನು ತಂದಿರುವೆ, ಹೇಳು.

ರೈತ —

ಹಣ್ಣು ಕಾಯಿ ಹೂವು ಕರ್ಪೂರ ಕುಂಕುಮ
ಇವುಗಳನು ತಂದಿರುವೆ.

ಜಲಗಾರ —

ಶಿವನ ತರಲಿಲ್ಲವೆ?

ರೈತ —

ಮರುಳು ಜಲಗಾರ ನಿನೋಡನೆ ಮಾತೇಕೆ?
[ರೈತನು ಹೋಗುವನು. ಒಬ್ಬ ಹಳ್ಳಿಯ ಹುಡುಗಿಯು
ಜಾತ್ರೆಯಿಂದ ಹಿಂದಿರುಗಿ ಹಾಡುತ್ತಾ ಬರುವಳು.]

೧

ಝಡುಗ —

ಕೈಯಲ್ಲಿ ತಿರುಳಿಲ್ಲ, ಮೈಯಲ್ಲಿ ಹುರುಳಿಲ್ಲ,
ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಕಾಳಿಲ್ಲ, ಕೂಳಿಲ್ಲ!
ಅಪ್ಪ ನೋಡಲು ಜೋಗಿ, ಅವ್ವ ನೋಡಲು ರೋಗಿ,
ನನಗಂತು ಕಣ್ಣೀರು ಬಿಡುವಿಲ್ಲ!

ಕಾಳಿಲ್ಲ, ಕೂಳಿಲ್ಲ, ಕಣ್ಣೀರು ಬಿಡುವಿಲ್ಲ,
ಕಾಯಬಾರದೆ ಬಂದು ಕಾವೆನೆಂದಿಹ ಗೊಲ್ಲ!

೨

ಇದ್ದಕ್ಕನೊಬ್ಬಳ ಸಿದ್ದಕ್ಕನೊಬ್ಬಳ
ರಕ್ಕಸ ಜವರಾಯ ಮುಕ್ಕಿದನು.
ಇದ್ದಣ್ಣನೊಬ್ಬನು ಮುದ್ದಣ್ಣನೊಬ್ಬನು
ದೇಶ ತಿರುಗಲು ಹೋಗಿ ಹಾಳಾದನು.
ನಮ್ಮ ಕಂಡರೆ ಕರುಬು ನೆರೆಯರಿಗೆಲ್ಲ,
ಕಾಯಬಾರದೆ ಬಂದು ಕಾವೆನೆಂದಿಹ ಗೊಲ್ಲ!

೩

ದನವ ಕಾಯಲೊ ನಾನು, ಕಳೆಯ ಕೀಳಲೊ ನಾನು,
ನರಳುವ ಅವ್ವನ ಗತಿಯೇನು?
ಹೇಳುವರಾರಿಲ್ಲ, ಕೇಳುವರಾರಿಲ್ಲ,
ದಿಕ್ಕಿಲ್ಲ, ಕೂಳಿಲ್ಲ, ಗತಿಯಿಲ್ಲ.
ಕವಿದ ಕತ್ತಲೆಯಲ್ಲಿ ಕಿರಣವೊಂದಿಲ್ಲ,
ಕಾಯಬಾರದೆ ಒಂದು ಕಾವೆನೆಂದಿಹ ಗೊಲ್ಲ!

೪

ಹರಕೆಯ ಹೊತ್ತೆ, ಕಾಣಿಕೆ ತೆತ್ತೆ,
ದೇವರಿಗೆ ಶರಣೆಂದು ಬೇಸತ್ತೆ.
ಕಂಡ ಕಂಡ ಕಲ್ಲಿಗೆ ಕೈಮುಗಿದು ಸೋತೆ,
ನನಗಿನ್ನೂ ತಪ್ಪದು ಈ ರೋತೆ.
ಅಯ್ಯೋ ಗೋವಿಂದನೆ ಬಲ್ಲೆ ನೀನೆಲ್ಲ,
ಕಾಯಬಾರದೆ ಬಂದು ಕಾವೆನೆಂದಿಹ ಗೊಲ್ಲ!

[ಹಾಡುತ್ತಾ ಹೋಗುವಳು. ಪಾರ್ವರು ಹರಟುತ್ತಾ ಬರುವರು.]

ಮೊದಲನೆ — ಇಂದಾದ ಲಾಭನೇ ಲಾಭ.

ಎರಡನೆ—

ನನಗಂತು

ದಕ್ಕಿಣಿಯ ಹಬ್ಬ, ಹಣ್ಣು ಕಾಯಿನ ದುಡ್ಡು
ತೀರ್ಥಮಾರಿದ ದುಡ್ಡು—

ಮೊದಲನೆ—

ನಾನೊಬ್ಬ ಶೂದ್ರನನು

ಸುಲಿಗೆಮಾಡಿದ ದುಡ್ಡು.

ಎರಡನೆ— ಅಂತೂ ನಮಗೆಲ್ಲ ಶಿವಗುಡಿಯ ದೆಸೆಯಿಂದ

ಹಿಟ್ಟು ಹೊಟ್ಟಿಗೆ, ದುಡ್ಡು ಬಟ್ಟಿಗೆ—

ಮೊದಲನೆ— ಗುಟ್ಟು ಬಿಟ್ಟರೆ ಕೆಟ್ಟು. ನಡೆ ಬೇಗ. (ಹೋಗುವರು)

ಜಲಗಾರ—

ಜೋಯಿಸರು

ಗುಡಿಯ ನುಗ್ಗುವ ಮುನ್ನವೇ ಶಿವನ ಹೊರಗಟ್ಟಿ
ನುಗ್ಗುವರು. ಶಿವಶಿವಾ ಗುಡಿಯೊಳಿದ್ದರು ಕೂಡ
ದೇವರಿಂದತಿ ದೂರವಿಹ ಪಾಪಿಯೆಂಥವನು?

[ಕಬ್ಬಿಗನೊಬ್ಬನು ಹಾಡುತ್ತಾ ಬರುವನು]

೧

ಕಬ್ಬಿಗ—

ಕೊರಗಲೇಕೆ? ಮರುಗಲೇಕೆ?

ಹುಟ್ಟಿಬಂದಿಹೆ ಹಳಿಯಲೇಕೆ?

ಸುಖವೆ ಬರಲಿ, ದುಃಖಬರಲಿ,

ರೋಗ ಭೋಗಗಳೇನೆ ಬರಲಿ,

ಎಲ್ಲ ಹೊತ್ತು ಋಣವ ತೆತ್ತು

ಮುಂದೆ ಪುಣ್ಯದ ಬೀಜ ಬಿತ್ತು.

ಕೊರಗಲೇಕೆ? ಮರುಗಲೇಕೆ?

ಹುಟ್ಟಿದಿಳಿಯನು ಹಳಿಯಲೇಕೆ?

೨

ಕೊರಗಲೇನು? ಮರುಗಲೇನು?

ಬಿಗಿದ ಬಂಧನ ಹರಿವುದೇನು?

ಸುಖವೆ ಬರಲಿ, ದುಃಖಬರಲಿ,
 ಜೀವದೆಡರುಗಳೇನೆ ಇರಲಿ,
 ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಶಕ್ತಿಯಿಂದ
 ಮುಕ್ತಿಗೇರು ಧೈರ್ಯದಿಂದ.
 ಕೊರಗಲೇಕೆ? ಮರುಗಲೇಕೆ?
 ಒಂದ ಬಾಳನು ಹಳೆಯಲೇಕೆ?

೩

ಕೊಡುವನವನು, ಬಿಡುವನವನು,
 ಎಂದು ನೀನಿರೆ ಸುಡುವನವನು.
 ಗೆಲುವೆ ಬರಲಿ, ಸೋಲೆ ಬರಲಿ,
 ನುಗ್ಗು ಮುಂದಕೆ ಇರುವುದಿರಲಿ.
 ಅರಿಯು ಕೊಲ್ಲು, ತಿರೆಯು ಗೆಲ್ಲು ;
 ಇಲ್ಲ, ರಣದಲಿ ಜವಗೆ ಸಲ್ಲ.
 ಕೊರಗಲೇಕೆ? ಮರುಗಲೇಕೆ?
 ಬಂದುದಾಯಿತು ಹಳೆವುದೇಕೆ?

೪

ನಮ್ಮ ಬಾಳು ಸವಿಯ ಬಾಳು ;
 ಯಾವುದಿಲ್ಲಿ ಕಡಿಮೆ? ಹೇಳು.
 ತಿಳಿಯ ಬಾನು, ಹೊಳೆವ ವಿನಾಸು
 ಸೂರ್ಯ ಚಂದ್ರರು, ಬೆಟ್ಟ, ಕಾನು,
 ಹರಿವ ತುಂಗೆ, ದಿವಿಜ ಗಂಗೆ ;
 ಹಾಲು ಮಳೆಯಿದೆ ಬರವ ಪಿಂಗೆ.
 ಕರುಣೆಯೊಲೈ ಎಲ್ಲ ಇಲ್ಲಿ!
 ಯಾವುದೆನುಗೆ ಕಡಿಮೆ ಇಲ್ಲಿ?

೫

ಕೊರಗಲೇಕೆ? ಮರುಗಲೇಕೆ?
ಬಂದ ಬದುಕನು ಬೈಯಲೇಕೆ?
ಒಲಿದು ಕೂಡಿ, ನಲಿದು ಹಾಡಿ,
ನಮ್ಮ ಪಡೆದವನಂತೆ ಆಡಿ,
ಸರವ ನಾವು ಪಡೆವ ಮುನ್ನ
ವಡೆಯಲೆಳಸುವ ತಿರೆಯ ಹೊನ್ನ !
ಕೊರಗಲೇಕೆ? ಮರುಗಲೇಕೆ?
ಬಂದಿ ಬಾಳನು ಚರವುದೇಕೆ?

[ಕಬ್ಬಿಗನು ತರಳುವನು. . ಒಂದು ಬಾಲಕರ ಗುಂಪು ಹಾಡುತ್ತಾ
ಬರುವುದು.]

ಬಾಲಕರು — ನಾವು ಮರುಳರು, ನಾವು ಕುಡುಕರು, ಮರುಳುತನ
ವೆಮ್ಮಾಟವು,
ಕಾರ್ಯವಿಲ್ಲದೆ ಬಂದೆ ಸಂಚರಿಪಲಸಗಾರರ ಕೂಟವು.

೬

ಕಾಲಗಗನದಿ ಹಾರಿಯಾಡುವ ಹಕ್ಕಿಗಳು ನಾವ್ ಬಾಲರು.
ಹೋಗಲೆಂದೇ ಬರುವೆವು,
ಹೋಗಿ ಮರಳೈತರುವೆವು !
ನಿತ್ಯತೆಯ ಗರ್ಭದಲಿ ಜನಿಸುವ ನಾವು ಲೀಲಾ ಶೀಲರು :

೭

‘ಕರ್ಮಲೀಲೆಯು, ಲೀಲೆ ಕರ್ಮವು’ ಎಂಬುದೆಮ್ಮೆಯ
ಧರ್ಮವು;
ಪಡೆವುದೆಮಗೇನಿಲ್ಲವು,
ಕಳೆವುದೆಮಗೇನಿಲ್ಲವು,
‘ಲಾಭನಷ್ಟಗಳೊಂದುಮಿಲ್ಲವು’ ಎಂಬುದೇ ವರಮರ್ಮವು,

೩

ಹಾಡಿಯಾಡುತ್ತ ಕುಣಿದು ನಲಿವೆವು ಹಾಸ್ಯಮಾಡುತ್ತ
ಕಾಲನ!

ಜವನ ವಿಸಾಯನೆಳಿವೆವು!

ಕೋರೆದಾಡೆಯ ಸೆಳಿವೆವು!

ಅನ್ಯುತ ಪುತ್ರರು ನಾವು, ಮೃತ್ಯುವಲಕ್ಷ್ಯವೆಮಗಿಸಿ-
ತಿಲ್ಲವು!

೪

ಮುಕ್ತಜೀವರು ನಾವು, ಬಂಧನ ಲೀಲೆಯಾಡುತ್ತಲಿರುವೆವು.

ಲೀಲೆಯೆಂಬುದೆ ಮುಕ್ತಿಯು,

ಮರುಳುತನವೇ ಶಕ್ತಿಯು;

ಹೀರಿ ಲೀಲಾಮಧುವನೆಲ್ಲರು ಮತ್ತರಾಗಿಯೆ ಬರುವೆವು.

[ಅವರೆಲ್ಲ ಹಾಡುತ್ತಾ ಹೋಗುವರು. ಜನರು ಗುಂಪುಗುಂಪಾಗಿ
ಹೋಗುವರು. ಜಲಗಾರನು ಒಬ್ಬನೆ ಕುಳಿತುಕೊಳ್ಳುವನು.]

ಜಲಗಾರ—ಸದ್ದಿಲ್ಲದಿರುಳೆನಿತು ಕಣ್ಣೆಡ್ಡಮಾಗಿಯೆದು!

ಒನಗಳಂ ಗಿರಿಗಳಂ ಹೊಳೆ ತೊರೆಗಳೆಲ್ಲಮುಂ

ಚುಂಬಿಸಿಹ ಜೊನ್ನೆನಿತು ಚೆಲ್ಪಾಗಿದೆ!

ಬೆಳ್ಳಿಂಗಳೆಂತು ಮಲಗಿಹುದಿಳೆಯೆದೆಯಮೇಲೆ!

ಗಗನ ಧೇನುವ ಕೊರಳ ಗಂಗೆದೊವಲಂದದಲಿ,

ತಿಂಗಳಿನ ಪಾಲ್ಗಡಲ ಬಲ್ಲೆರೆಗಳಗ್ರದಲಿ

ತೇಲುತಿಹ ನೊರೆಯುರುಳಿಯಂದದಲಿ, ಒಲಿದವನ

ಸವಿಗನಸಿನಲಿ ಸುಳಿವ ನಲ್ಲೆಯಂಚಲದಂತೆ,

ಮೆರೆಯುತಿದೆ ತಿಳಿಯಾಳದಾಗಸದಿ ಬೆಳ್ಳುಗಿಲ ಮೊತ್ತ!

ವಿಶ್ವದ ಸುಷುಪ್ತಿಯಿದು. ಕುಳಿತಿಲ್ಲಿ ಶಿವನಂ

ಧ್ಯಾನಿಸುವೆ. ಸದ್ದಿಲ್ಲದೇಕಾಂತದಲ್ಲಿಯೇ

ಭಕ್ತಿಲತೆ ಚಿಗುರಿ ಪರಮಾತ್ಮನಡಿಯಲರುಗಳ

ಮುಟ್ಟುವುದು—ಲೋಕವರಿಯದು ಸಿದ್ಧ
ರೆನಿತಹರು ಜಲಗಾರರಾಗೆಂದು. (ಹಾಡುವನು)

ದಯಾ ನಿವಾಸ ನೀನು,
ದೇವದೇವ ಮೈದೋರೈ;
ಸದಾ ಪಿತಾಜಿ ನೀನು,
ಬಾಲ ನಾನು ಕಾಪಾಡೈ.
ಪುರಾಣ ಆದಿ ವೇದಯಾಗ ದಾಸ
ಮತಾಚಾರಾದಿ ಚಾಗಯೋಗ ಧ್ಯಾನ
ಆಕರ್ಮ ಕರ್ಮ ಧರ್ಮ
ದಾಸದಾಸ ನಾನರಿಯೆ;
ಎನ್ನಂತರಂಗ ನೀನೆ
ಎಂಬುದೊಂದೆ ಬಲ್ಲೆನ್ನೆ!
ಗಯಾ ಪೂರಿ ಕಾಶಿಯಾತ್ರೆ ಜಾತ್ರೆ
ನಾನೊಂದನೊಲ್ಲೆ; ನೀನೆ ಎಲ್ಲ ದೇವ!
ಅನಾದಿ ದೇವ ನಿನ್ನ
ಸೇವೆಯೊಂದೆ ಸಾಕೆನಗೆ!
ಎನ್ನಂತರಂಗದಲ್ಲಿ
ನಿಂತು ನೀನು ಮೈದೋರೈ!

[ಕರಾತ್ತಾಗಿ ಶಿವನು ಜಲಗಾರನ ವೇಷವನ್ನು ಧರಿಸಿ ಮೈದೋರು
ವನು.]

ನೀನಾರು ಆಕೃತಿಯೆ! ನೀನಾರು? ಯಾರು?
ಮನುಷವಾಗಿ ಕಂಡರೂ ಅಮಾನುಷವಾಗಿ
ತೋರುತಿಹೆ! ಮಿಣುಕುತಿಹ ತಾರೆಗಳನೇಳಿಸುವ
ಕಂಗಳಿಂದೇಕೆನ್ನ ನೋಡುತಿಹೆ ಇಂತು?
ನೀನಾರು? ನೀನಾರು ಆಕೃತಿಯೆ? (ಬಿಡುವನು)

ಶಿವ — (ಗಂಭೀರವಾಗಿ) ಅಂಜದಿರು,
ಸೋದರನೇ, ಅಂಜದಿರು ; ನಾನಿನ್ನ ಬಂಧು !

ಜಲಗಾರ — (ವಿಸ್ಮಿತನಾಗಿ)
ಏನು ? ನೀನೇನ್ನ ಬಂಧು ? ನಾನರಿಯದಿಹ ಬಂಧು !

ಶಿವ — ನಾ ನಿನ್ನ ಜಾತಿ !

ಜಲಗಾರ — ನೀನೇನ್ನ ಜಾತಿ ?
ಊರ ಜಲಗಾರ ನಾನು !

ಶಿವ — ನಾನೊಬ್ಬ ಜಲಗಾರ,
ಅಂಜದಿರು ಸೋದರನೇ ! ಜಗದ ಜಲಗಾರ
ನಾನು ! ಶಿವನೆಂದು ಕರೆಯುವರು ಎನ್ನ !
ಚಣಚಣಕು ಜಗದ ಪಾಪವ ನುಂಗುವನು ನಾನು !
ವೂರ್ವದಲಿ ಕಡಲ ಕಡೆಯಲು ಹುಟ್ಟಿ ಸೃಷ್ಟಿಯಂ
ಸುಡುತಿರ್ದ ಘೋರ ಹಾಲಾಹಲವ ನುಂಗಿದಾ
ಸಂಜುಗೊರಲನು ನಾನು ! ಪದ್ಮನಾಭನ ನಿಲಯ,
ಮೈಕುಂಠವದರಿಂದ ರಮಣೀಯವಾಗಿಹುದು !
ಮೇಣಿನ್ನ ಜಲಗಾರತನದಿಂದ, ಸೊದೆಯಿಾಂಟಿ
ಅನುರರಮರತೆಯ ಹೊಂದಿಹರು ; ವಿಶ್ವದಲಿ
ಸೌಂದರ್ಯ ಬಾಳುತಿದೆ. ತೊಳಗುತಿಹ ಚುಕ್ಕಿಗಳು,
ಬೆಳಗುತಿಹ ಚಂದಿರನು, ದಿನದಿನವು ತಳತಳಿಸಿ
ಜಾಂದಳದಿ ಸುತ್ತುತಿಹ ದಿನಮಣಿಯು, ಭೋರ್ಗರೆವ
ಕಡಲುಗಳು, ತಿಳಿಯಾಗಿ ಹರಿಯುತಿಹ ಹೊಳೆಗಳು,
ಮೆರೆಯುವ ಅರಣ್ಯಗಳು, ಎಲ್ಲವೂ, ಎಲ್ಲವೂ
ಜಲಗಾರನೊಬ್ಬನಿಗೆ ಋಣಿಯಾಗಿ ಬಾಳುವುವು !
ರುದ್ರನೆಂಬರು ಎನ್ನ ; ಶಿವನೆಂಬರೆನ್ನ ;
ಹೇಸುವರು, ಅಂಜುವರು, ಜಲಗಾರನೆನಲು !

ಜಲಗಾರ — (ವಿನಯದಿಂದ)

ನಿನ್ನ ನಾ ಶಿವನೆಂದು ನಂಬುವುದದೆಂತು?
ಹೇ ದೇವ, ನಿನ್ನೀ ರೂಪಮಂ ನಾನೆಂದೂ, ಯಾವೆಡೆಯೂ
ಕಂಡರಿಯೆ, ಕೇಳರಿಯೆ. ತಿಳಿದವರು, ಪಂಡಿತರು
ಬೇರೊಂದು ರೀತಿಯಲಿ ಬಣ್ಣಿಸಿರುವರು ನಿನ್ನ.

ಶಿವ — ಬಿಜ್ಜೆವಳರಾ ಕವಡು ಬಣ್ಣಿಸೆಯೆ ನಂಬದಿರು
ಸೋದರನೆ. ಕುರುಡನಾದವನಿನನ ಬಣ್ಣಿಸುವ
ತೆರದಿ, ಪಂಡಿತರು ಬಣ್ಣಿಸರು ಕಲ್ಪನೆಯ
ಶಿವನ. ನನ್ನ ನಿಜರೂಪಮಂ ನೋಡಲವರೆಲ್ಲ
ಹೇಸುವರು, ಬೆದರಿ ಹಿಂಜರಿಯುವರು. ಎನ್ನನೀ
ನಿಜರೂಪದಿಂದ ಕರ್ಮದಲಿ ಪೂಜಿಸನು
ನೀನೊಬ್ಬನಲ್ಲದಿನ್ನಾರ ನಾ ಕಾಣೆ!

ಜಲಗಾರ — (ಕೈಮುಗಿದು)

ರಜತಗಿರಿಗೊಡೆಯನಾಗಿಹೆಯಂತೆ; ಕೈಲಾಸ
ಪತಿಯಂತೆ; ಮಕುಟದಲಿ ಹಿಮಕರನ ತೊಟ್ಟಿರುವ
ಶಶಿಧರನು ನೀನಂತೆ. ಜಡೆಯೊಡವೆ ಗಂಗೆಯಾ-
ಗಿಹಳಂತೆ. ಕೊರಳಿನಲಿ ಹಾವುಗಳ ಕಟ್ಟಂತೆ.
ಹಣೆಯಲ್ಲಿ ಉರಿಗಣ್ಣುಸುಳ್ಳ ನೀಂ ಮುಕ್ಕಣ್ಣು
ನಂತೆ! ಗಿರಿಜಾರಮಣನಂತೆ! ವಿಷಕಂಠ
ನೀನಂತೆ! ನೀಂ ಕುಬೇರನ ಮಿತ್ರನಂತೆ!
ಇಂತಿಹನು ಜಗದ ಜಲಗಾರನಹನೆಂತು?
ಇಂತಿಹನೆನ್ನ ಚಾಂಧವನೆ? ಸೋದರನೆ?

ಶಿವ — (ಮುಗುಳುನಗೆಯಿಂದಲೂ ದರ್ಪದಿಂದಲೂ)

ಸೋದರನೆ, ಶಿವನು ಶಾಸ್ತ್ರಗಳ ಶಿವನಲ್ಲ!
ಕಾವ್ಯಗಳ ಶಿವನಲ್ಲ! ಕವಿತೆಯಾ ಶಿವನಲ್ಲ!

ಬೆಳ್ಳಿ ಬೆಟ್ಟದಮೇಲೆ ಗಿರಿಜೆಯೊಡಗೂಡಿ
 ಸರಸವಾಡುವ ರಸಿಕ ಶಿವನಲ್ಲ! ಬ್ರಹ್ಮಾಂಡ-
 ವೊತ್ತುತಿಹ ಕಸದ ರಾಸಿಯಮೇಲೆ ಹತ್ತಿ,
 ನಿಂತು, ನರ್ತನವೆಸಗುತಿಹ ತೋಟಿ ನಾನು!
 ನಿಜ ಶಿವನು ಜಲಗಾರ! ನಿನ್ನ ಮುಂದಿಹನು ನೋಡು!

ಜಲಗಾರ—ಹೇ ದೇವ, ಪಂಡಿತರದೇಕಂತು ಬಣ್ಣಿಪರು ?

ಶಿವ— ಸೋದರನೆ, ಶಾಸ್ತ್ರಗಳ ಕಂಗಳಿಗೆ ನಾನು
 ನೋಡಲು ಕುರೂಪಿಯಾಗಿದ್ದೆ. ಅದರಿಂದ
 ಚೆಲ್ವಾಂತ ತಣ್ಣ ದಿರನೊಡವೆ ಮಾಡಿದರೆನಗೆ!
 ಅವರ ಭಾಗಕೆ ನಾನು ಪಾಪಿಯಾಗಿದ್ದೆ.
 ಅದರಿಂದ ಗಂಗೆಯನು ತೊಡಿಸಿದರು ತಲೆಯಲ್ಲಿ,
 ತೊಳೆದೆನ್ನ ಶುದ್ಧಮಾಡಲು ಎಂದು! ಅಸ್ಪೃಶ್ಯ
 ನಾಗಿದ್ದೆ! ಅದರಿಂದ ಹಣೆಗಣ್ಣು ಮುಡಿಸಿದರು,
 ಸುಟ್ಟಿನ್ನ ಶುಚಿಮಾಡಲೆಂದು! ರೌದ್ರತೆಯ-
 ನೀಯಲೆಂದೆನಗೆ ಉರಗಗಳ ಸುತ್ತಿದರು
 ಕೊರಳಲ್ಲಿ. ಜೋಯಿಸರ ಭಾಗಕ್ಕೆ ಶಿವನು
 ಮುಟ್ಟದವನಾಗಿಹನು. ಚಂದ್ರನಿಲ್ಲದೆ, ಗಂಗೆ
 ಯಿಲ್ಲದೆಯೆ, ಹಣೆಗಣ್ಣು ಹಾವುಗಳು ಇಲ್ಲದೆಯೆ,
 ಜನಿವಾರ ಬೂದಿಗಳು ಇಲ್ಲದೆಯೆ, ಶಿವಗುಡಿಗೆ
 ಸೇರಿಸರು ಶಿವನಾದ ಎನ್ನ. ಅದರಿಂದ
 ನಿಜವಾದ ಶಿವನು, ಜಲಗಾರ ಶಿವನು,
 ಶಿವಗುಡಿಯ ಪೀಠದಲಿ ಎಂದೆಂದಿಗೂ ಇಲ್ಲ!

ಜಲಗಾರ—ಹೇ ದೇವ, ನೀನು ಮತ್ತೆಲ್ಲಿರುವೆ ?

ಶಿವ— ಬೀದಿಗುಡಿಸುವ ಬಡವನೆಯಲ್ಲಿ ನಾನಿರುವೆ!
 ಉಳುತಿರುವ ಒಕ್ಕಲಿಗನೆಯಲ್ಲಿ ನಾನಿರುವೆ!

ಎಲ್ಲಿ ಹೊಲೆಯನು ನನ್ನ ಕಾರ್ಯದಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿಹಣೋ
 ಅಲ್ಲಿ ನಾನವನ ಪಕ್ಕದೊಳಿರುವೆ. ಕುಂಟರನು,
 ಕುರುಡರನು, ದೀನರನು, ಅನಾಥರನು ಕೈಹಿಡಿದು
 ಪೊರೆಯುತಿಹನೆಡೆಯಿರುವೆ. ಆ ನನ್ನ ಭಕ್ತರಿಗೆ
 ನನ್ನ ನಿಜರೂಪದಿಂ ಮೈದೋರಿ ಸಲಹುವೆನು.
 ನೀನೆನ್ನ ನಿಜಭಕ್ತನಾಗಿರುವೆ. ಅದಕಾಗಿ
 ಕಲ್ಪನೆಯ ರೂಪವನು ತೆಗೆದೊಗೆದು ಬಂದಿಹೆನು.
 ನೋಡಲ್ಲಿ! ಚಂದ್ರನಂ ಬಿಸುಡಿಹೆನು ಗಗನಕ್ಕೆ!
 ಗಂಗೆಯನ್ನೆಸದಿಹೆನು ಹಿಮಗಿರಿಗೆ! ಹಾವುಗಳ
 ವಾತಾಳಕಟ್ಟಿಪೆನು! ಹಣೆಗಣ್ಣು ಹಂಚಿಹೆನು
 ನೇಸರರಿಲುಗಳಿಗೆ! ಭಯಂಕರದ ಮಸಣದಲಿ
 ಬಿದ್ದಿಹುದು ಜೋಯಿಸರು ಹಚ್ಚಿದಾ ಎನ್ನ
 ಮೈಬೂದಿ! ಚಟ್ಟಗಳ ಕಟ್ಟುತಿದೆ ಅವರೆನಗೆ
 ತೊಡಿಸಿದಾ ಯಜ್ಞೋಪವೀತ! ಅವರಿತ್ತ
 ಪೊರಕೆಯಂದದ ಶೂಲ ಗುಡಿಸುತಿದೆ ಬ್ರಹ್ಮಗಳ
 ಬೀದಿಯನು! ಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳು ಶಿವಗಿತ್ತ ದಾನಗಳು
 ತೊಲಗೆ, ಉಳಿಯುವನು ಜಗದ ಜಲಗಾರ!
 ಊರ ತೋಟಿಯು ನೀನು; ಜಗದ ತೋಟಿಯು ನಾನು!
 ಬಾ ಎನ್ನ ಸೋದರನೆ. ನೀನೆನ್ನ ನಿಜಭಕ್ತ!
 ನಿನ್ನದೇ ಶಿವಭಕ್ತಿ! ನೀನೆ ಶಿವಭಕ್ತ!
 ನೀನೆ ನಾನಾಗಿಹೆನು! ನಾನೆ ನೀನಾಗಿರುವೆ!
 ಶಿವನೀನು! ಶಿವನೀನು!

ಜಲಗಾರ— (ಭಾವವಶನಾಗಿ) ಶಿವನಾನು! ಶಿವನಾನು!
 [ಎಂದು ಮುಂದರಿದು ಶಿವನ ತಕ್ಕೆಯೊಳಗಾಗುವನು;
 ಪರದೆ ಬೀಳುವುದು.]

